

Передплачуї на 2010 рік за вигідною ціною. Умови на стор. 9

ЧОМУ В УКРАЇНІ
ЗБІЛЬШИЛАСЯ КІЛЬКІСТЬ
САМОГУБСТВ **СТОР. 16**

ВЛАДИСЛАВ ЕРКО, ІЛЮСТРАТОР
ПОПУЛЯРНИХ ДИТЯЧИХ КНИЖОК,
ПРО ХУТОРЯНСТВО В КУЛЬТУРІ **СТОР. 50**

АНТОЛОГІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ СУЧАСНОЇ
МУЗИКИ: НЕФОРМАТ **СТОР. 52**

Тиждені

український www.ut.n

№ 46 (107), 13-19 Листопада 2009 р.

СХІДНА НІМЕЧЧИНА:
ПРАГМАТИЧНА
МОДЕРНІЗАЦІЯ
стор. 26

спецпроект
2
років
СВОБОДИ

спецпроект «Вибори-2010»

УКРАЇНА: ВЕРСІЯ «ЯЦЕНЮК»

Чому олігархам вигідний
президент в окулярах.
Стор. 18

ТРИМАЙТЕ
МЕНЕ,
БО
Я ВРЯТУЮ
КРАЇНУ

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

46 >

НОВЕ БРИТАНСЬКЕ КІНО

 кінотеатр
Україна
www.kino-ukraina.com.ua

з **19** листопада

Образ тижня

Малюнок Володимира Казаневського

9 листопада Україна відзначила День української мови

Продовження на стор. 6, 42

Життя має сенс!

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ
ЩОП'ЯТНИЦІ
передплатний індекс – 99319

Юрій Макаров
про національну
небезпеку брехні

6

Фото тижня
Принцип доміно

10

Нешвидка допомога
Чим загрожує
українцям
відмова МВФ
у черговому
кредитному транші

12

Час помирати
Чому в Україні
збільшилася
кількість
самогубств

16

Кіндер-сюрприз
Коли проєкт «Арсеній»
почне приносити
інвесторам реальні
дивіденди

18

Тарас Березовець
про те, чому партійною
символою Яценюк
обрав колір хакі

24

Німеччина 2.0
Розлучення
з минулим
по-німецьки:
технології
та know how

26

Від солідарності до демократії
Роздуми польського дисидента
Адама Міхніка про звільнення
Східної Європи 20 років тому

34

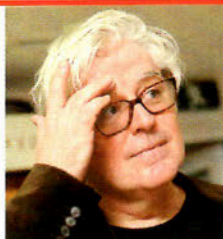

Похмілля свободи
Спецрепортаж *Тижня*.
Берлін 20 років після
падіння муру очима
нашого кореспондента

38

Україна у французькій
свідомості
Лауреат Гонкурівської премії
Жиль Леруа про мовне
питання та літературу
як запоруку безсмертя

42

Fest must go on
Що заважає
розвиватися
фестивальному
руху в Україні

46

Конструктор дитячих візів
Художник-ілюстратор
Владислав Єрко про дрібязковість
сучасної культури та хуторянську
обмеженість митців

50

Модулі неформату
Чим дивує авангард
української експериментальної
сцени

52

Відгуки/анонси
Вистави, фільми,
виставки, книжки,
записи

56

Олексій Радинський
про імітацію боротьби
з порнографією і захисниками
суспільної моралі

58

Альпи кличуть
Тиждень знову
піднявся в гори

60

Кілька слів
від журналістів
Тижня

66

Обкладинка

Малюнок
Андрія Єрмоленка

19 листопада

КОНТРАПункТ

номер два

19 листопада 2009

Тиждень
Український

спеціально для тижневика
Український тиждень

музика, яку не транслюють мас-медіа

фестиваль jazz in kiev роздуми після

don giovanni моцарта:
зроблено в одесі, куплено в європі,
або проскурня проти болота

патрисія барбер
богодар которович. без пафосу
20 років er.j.orchestra
the fugs : частина друга, остання

безкомпромісно про музику

Про національну небезпеку брехні

Автор:
Юрій
Макаров

Знов за рибу гроші, скаже читач. Ні, ті, хто читають *Тиждень*, мабуть, так не скажуть. Я знову про державну мову – de jure державну, de facto пасербицю. Нагадаю, на чому я зупинився в своїй колонці в минулому числі *Тижня*. На тому, що держава Україна не здатна захищати свій інтерес.

Отже, три тижні тому Індустріальний телевізійний комітет знов оскаржив у суді рішення Національної ради з питань телебачення та радіомовлення щодо збільшення частки україномовного продукту в національному ефірі. Позиція Нацради зрозуміла: вона боронить інтереси держави. Позиція ІТК – громадської організації, що об'єднує найбільших телевізійних гравців, – так само зрозуміла: вони не хочуть паритися, витрачати зайві гроші на дубляж, якщо можна без цього обійтися. Маємо конфлікт інтересів, у якому обидві сторони не вдаються до заборонених прийомів, діють суворо в правових межах, хіба не про це ми мріяли? На перший погляд, триумф демократії! Цікаво, чому ж у такому разі не полишає відчуття безсилля та знущання зі здорового глузду?

Мадам де Сталь, здається, колись висловилася в тому сенсі, що в Росії суворість законів компенсується можливістю їх не виконувати. У цьому питанні ми можемо пишатися повною спадкоємністю імперських традицій. Цікаво, чи можна назвати всю діяльність українських комерційних телеканалів однією великою спробою обійти закон? І лише тому, що хтось колись винайшов воістину геніальне Соломонове рішення: замість дублювати іноземні програми голосом, їх титрувати. Вівці цілі, контрольні органи ситі.

Зауважимо, титрується тільки російський продукт, англомовні та подекуди іспаномовні (а інших у нас, схоже, практично немає) фільми й серіали озвучують, як годиться. Тобто всі все чудово усвідомлюють, ні в кого немає ілюзій, що той рядок дрібнесеньким шрифтом унизу кадру ніхто взагалі не читає. Ніхто, ніколи. В результаті офіційно український ефір україномовний на 75% (а буде – 80%, проти цього й виступали телевізійники), а реально – навпаки, на 60-75% російськомовний або просто російський (див. *Тиждень*, № 12). Я кажу тут про центральні канали, що діється в провінції – тема окремої розмови.

Чинник мови для телебачення в Україні станом на 2009 рік – центральний не лише з точки зору форми, а й змісту. Жоден інший показник не може забезпечити якщо не домінування, то хоча б гідного спротиву інформаційній експансії з-за кордону. Поки що мізки співвітчизників засмічуються не лише естетикою на рівні білизни московської попси, не лише куцим емоційним світом «Ранеток», не лише потужним духопідйомним пафосом «Десантури», а й спеціально профінансованими документальними фільмами про велич Росії та підступність Заходу. Все це за мовчазної згоди, якщо не потурання влади.

Знов і знов слід наголосити: той «культурний» (в лапках чи без лапок) продукт, який бізнесу вигідно постачати з Росії, не має нічого або майже нічого спільного з великою культурою Достоевського, Толстого й Чехова. Натомість він має чимало схожого з офіційними деклараціями кремлівських чиновників і навколокремлівських ідеологів. Щось справді вартісне до нас майже не пробивається. Це стосується всього – книжок, фільмів, популярної музики, але надто – телебачення. На одну екранізацію Достоевського припадає 50, ні, 150 серіалів про героїчних ментів та десантників, а також мусульманських сепаратистів та американських шпигунів. На один документальний фільм про справжніх живих людей – тисяча штучних конструктивів, створених за най-

**ДОСИТЬ ЗРОБИТИ ТАК,
ЩОБИ ПАРАЗИТУВАТИ
НА ДЕШЕВОМУ
ІМПОРТНОМУ ЛАЙНІ
СТАЛО НЕВИГІДНО**

гіршими зразками радянської пропаганди.

Що цій навалі можна протиставити?

Цензуру? Боронь Боже. По-перше, це огидно, по-друге, цілком зрозуміло, хто й як її використовуватиме. Свідомість? Киньте. Національно свідомий бізнес – це оксюморон, нісенітниця, *contraditio in adjecto*. Бізнес завжди буде діяти так, як йому вигідно. Якщо вигідно купувати дешеве російське мило, він його купуватиме. Якщо йому дозволять, він його показуватиме.

Але за наявності політичної волі й кількох божевільних ентузіастів-прагматиків процес можна переламати. Досить зробити так, щоби паразитувати на дешевому імпортному лайні стало не вигідно. Саме так діє будь-яка ефективна держава, якщо зачіпаються її фундаментальні інтереси. А конкретно? Про це в наступних номерах. ■

Троєщина

Будівництво відновлено.

Поспішайте купувати

Задача будинку – 2 квартал 2010 року.

Вартість – **9 000 грн** за 1 м².

Подробиці на сайті www.nbk.ua.

м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 9 | тел.: (044) 569-36-56, 569-36-57 | www.nbk.ua

Ліцензія МРРБУ АВ №357484 від 15.08.2007. Дозвіл №1094-Дс/С від 30.12.2008 виданий Інспекцією державного архітектурно-будівельного контролю у місті Києві

Євген
Річ у тім,
що при
російській
мові,
державній
в Україні
(неважли-
во другій,
постій чи

десяти) в комплексі зі спільним із РФ кордоном, існування утворення «Незалежна Україна» втрачає свій сенс. Але всі ці страхи, на мою думку, перебільшені, бо не знайдеться в Україні 50% голосуючих, які виступили б за статус російської як другої державної. Ось і все. Якби я був неправий, референдум уже давно пройшов би.

anton patriot2

Гидко те, що цинізм і неробство саме у сфері збереження культури, державності призвели до того, що українці перетворилися на бридкий пластилін, знаєте, коли різні кольори перемішуєш, синьо-жовто-червоний..., і нічого не робиться для відокремлення свого кольору! Ми лише постійно отримуємо стусани і мовчимо... поки ці циніки займаються «своїми справами», Кремль веде підпілну, підлу війну... це ж просто ганьба, на кожному кроці від школяра можна почути «фу, ненавижу укр мову». Люди, що це з нами робиться?

роланд

Загалом стаття правильна, хоча написана в досить похмурій манері. Але автора можна зрозуміти.

Проблема українців криється не в теперішньому часі, який відображає жалогідний стан культури, самоідентифікації та самозбереження. Відлік нищівної програми зростіщен-

Найбільш
дискусійні
матеріали
№45 (91),
6-12 листопада

Ігри Мефістофеля

Авторська колонка Петра Тарашука про загрози двомовності

Маклауд проти Ментури

Погляд Юрія Макарова на інертність мовних процесів в Україні

Гартування кадрів

Аналітичний матеріал радника Посольства України в Чехії Олексія Зарицького про необхідність люстрації

ня та асиміляції українського народу з Російською імперією почався дуже давно, і тільки нещодавно, після здобуття незалежності, програма дала збій, що розірвало ланцюжки налагодженого вбивчого механізму. Її результати ми маємо зараз.

Андрій

Велике позитивне значення цієї публікації в тому, що нарешті речі названо своїми іменами. Російських націоналістів в Україні названо російськими націоналістами, а не якимись паліативами: «промосковські сили», «проросійські партії» тощо. Кожен, хто в якійсь країні вимагає привілеїв для свого етносу, є націоналістом: угорські націоналісти в Словаччині та Румунії, турецькі – в Болгарії тощо.

рускоговорящий

почему уважаемый Автор выбирает одну из проблем развития (или возрождения) Украинской Культуры – существующее реально двуязычие – и утверждает, что только (чуть не написал «введение единомыслия в Украине») всеобщий переход к украинскому языку спасет нашу страну?.. Я наблюдаю молодых людей, закончивших школу или вуз, говорящих с детства по-українски и при этом вопиюще невежественных. Врожденное украиноязычие не сделало из них интеллектуалов. Так же, как и для русских владение русским языком еще не гарантия ума. Я с радостью обращаю внимание на нормально развитых, умных молодых людей, говорящих обычно на литературном украинском или русском, а часто и на том и на другом (иногда и на третьем) языках.

Николай

Отличная статья. Хотя один нормальный украинский дипломат нашелся. Побольше бы таких! Ему бы в его 50 лет (написано, что 1959 года рождения) в руководстве МИДа работать, а не простым советником за границей! Хотя я с Восточной Украины, но полностью поддерживаю вступление Украины в ЕС и НАТО. Любой умный человек понимает, что только в этом будущем Украины, если мы хотим быть правовым, демократическим и экономически развитым европейским государством.

Тоже тут прочитал

Украина не Чехия. У нас уже были люстрации, кто забыл – в 1937-м, например. В 1947-м, 1949–1953-м, чем заканчивается это всё – известно. Так что лучше не надо. В 1992-м был единственный удобный момент у нас, когда ещё не было большого капитала в стране. А теперь – проехали, поздно.

Оратга

Люстрацію проводит ніколи не пізно. І навіть корисно з огляду на сьогоднішню корумпованість усіх гілок влади. Нехай би позбулися своїх насиджених місць і багатотисячних пенсій. Іншого методу просто немає. Інакше ми ніколи не отримаємо працюючої на громадян влади.

ОрФОГРАФІЯ ДОПИСУВАЧІВ ЗБЕРІГАЄТЬСЯ

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тиждень Засновник ЕСЕМ Медіа ГМБХ

Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора
Наталія Васютин
Оглядчак Юрій Макаров
Редактори Анатолій Астаф'єв,
Вікторія Герасимчук, Дмитро Губенко,
В'ячеслав Дарплінянц, Ігор Кручик,
Андрій Лаврик, Катерина Ліпа,
Мар'яна Олійник, Вікторія Поліненко

Журналісти Жанна Безп'ячук,
Богдан Буткевич, Василь Васютин,
Інна Завгородня, Роман Кабачій,
Наталія Петринська, Олена Чекан
Відповідальний секретар Віталій Столига
Арт-директор Андрій Ермоленко
Дизайнери Юрій Довбах, Ганна Ермакова,
Димотій Молодчиков
Художник Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чекменьов,
Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольоркоректор Олена Шовкоклас

Літературні редактори Олександр Григор'єв,
Лариса Міщенко
Коректори Марина Петрова, Ірина Павленко
Контент-редактор сайту Тана Овчар
Генеральний директор Микола Шейко
Виконавчий директор Роман Чигрин
Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Світлана Єгорова,
(097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua
Відділ промо та маркетингу Ганна Кашеїда
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Свідцтво про державну реєстрацію

КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,
Київ, вул. Магнітогорська, 1
№ зам. 096151. Наклад 30 700
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2
E-mail: office@ut.net.ua
Телефон (044) 351 1300
Виходить щоп'ятниці. Розповсюджується в
роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукосипи не повертаються й не рецензуються. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

ПЕРЕДПЛАТА НА 2010 РІК

Передплати «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ» вже зараз!

1. У редакції:

- заповніть квитанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тижень», р/р 26007026823721 у Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК». МФО 322012. Код ЄДРПОУ 35392656. Передплата на журнал «Український тижень»);
  - розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
  - оплатіть квитанцію у найближчому відділенні банку;
  - надішліть копію сплаченого бланка замовлення (квитанцію про оплату):
    - * факсом: (044) 351-13-00 (01);
    - * поштою: ТОВ «Український тижень», м. Київ, 03067, а/с № 2.
- Вартість редакційної передплати журналу «Український тижень» на 2010 рік:

- 1 місяць – 20 грн;
- 3 місяці – 60 грн;
- 6 місяців – 120 грн;
- 12 місяців – 240 грн.

2. У будь-якому відділенні зв'язку Укрпошти. Передплатний каталог на 2010 рік, стор. 156. Передплатний індекс – 99319.

3. У передплатних агенціях вашого міста (детальніше див. на сайті <http://www.ut.net.ua>).

4. На сайті www.portmone.com.

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тижень»	26007026823721	35392656	
			поточний рахунок отримувача	код отримувача	
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012	
				МФО банку	
	Прізвище, ім'я та по батькові платника				
	Адреса платника, телефон				
касир	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»				
	період:				
			сума, грн		
	платник (підпис)				
	квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тижень»	26007026823721	35392656
				поточний рахунок отримувача	код отримувача
назва установи банку		Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012	
				МФО банку	
Прізвище, ім'я та по батькові платника					
Адреса платника, телефон					
касир	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»				
	період:				
			сума, грн		
	платник (підпис)				

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
Менеджер з передплати Каріна Семяновська
K.sem@ut.net.ua

Принцип доміно

STEWART

Поваленням кісточок доміно закінчилося святкування 20-річчя падіння Берлінського муру 9 листопада. Саме цю дату в Європі вважають закінченням періоду холодної війни і початком трансформування країн Східної Європи на шляху від комунізму до демократії.

Фото: AP

Як змінилася Німеччина після об'єднання
НДР і ФРН читайте на стор. 26

Тиждень сьогодні

5 листопада

76% акцій Луганськтепловозу де-юре повернуто у державну власність

6 листопада

ВР збільшила видатки дербюджету-2009 для підвищення соцстандартів

7 листопада

Уперше з 1991 року в Києві не відзначали масово річницю Жовтневої

Нешвидка допомога

Відмова МВФ у продовженні кредитної програми для України не позначиться на курсі гривні

Міжнародний валютний фонд відмовився надати Україні четвертий транш кредиту в розмірі \$3,8 млрд до завершення президентських виборів (\$10,6 млрд із \$16,4 млрд Україна вже отримала, гроші спрямували на погашення зовнішніх суверенних боргів, покриття дефіциту держбюджету і, можливо, на розрахунки за російський газ). «Зараз особливий період, потрібно дочекатися результатів виборів, щоб мати можливість продовжити роботу з урядом», – заявив директор-розпорядник МВФ Домінік Стросс-Кан, натякнувши, що домовлятиметься вже з новою (чи старою) владою. Натомість офіційна причина відмови у наданні фінансової

підтримки – невиконання умов співпраці з боку України, зокрема необґрунтоване збільшення Верховною Радою соціальних видатків.

Із 1 грудня 2009 року місячний прожитковий мінімум на одну особу має зрости до 875 грн, а мінімальна зарплата – до 922 грн. У зв'язку з цим, за розрахунками Мінфіну, загальна сума додаткових видатків, не передбачених у бюджеті на цей рік, становитиме 8,1 млрд. Це при тому, що з виконанням головного фінансового плану уряд і без цього має проблеми. Згідно з результатами аудиту Рахункової палати за підсумками трьох кварталів поточного року до скарбниці вдалося зібрати 146 млрд грн – лише 61% плану (за прогнозами експертів,

ОБІЦЯНОГО
ЧЕКАЮТЬ.
Голова місії
МВФ в Україні
Джейла
Пазарбазіюлу
(на фото
ліворуч)
продовжить
переговори
пізніше

Тиждень в історії

12 листопада 930 року

Засновано найдавніший у світі парламент – ісландський альтинг

ТЕНДЕНЦІЇ | №46 | 2009

13 листопада 1889 року

Народився Остап Вишня (Павло Губенко) – український письменник-сатирик

14 листопада 1989 року

Верховною Радою СРСР прийнято Декларацію про визнання незаконними і злочинними репресивні акти проти народів, підданих насильницькому переселенню

8 листопада

Помер актор Ігор Старигін – виконавець ролі Драмиса в «Трьох мушкетерах»

Компанія «Здоров'я» виробила першу партію вітчизняного аналога «Таміфлю»

10 листопада

У США стратили серійного вбивцю Джона Мухаммада, відомого як «вашингтонський снайпер»

11 листопада

159 українців померли від ускладнень з початку епідемії грипу

цього року розрив між доходами і видатками держави становитиме 20% без урахування додаткових витрат на поліпшення соціальних стандартів). В. о. міністра фінансів Ігор Уманський зізнався, що саме на покриття дефіциту бюджету уряд планував спрямувати кошти четвертого траншу МВФ.

Тепер, як вважає директор аналітичного департаменту Dragon Capital Андрій Беспятов, уряду доведеться піти на секвестр несоціальних статей бюджету і, щоб отримати кредит МВФ у 2010-му, прийняти збалансований фінансовий план на наступний рік. На думку експерта, прийнятним може бути встановлення дефіциту бюджету на рівні 8% ВВП, при тому що у 7% ВВП державі обійдеться підвищення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати. Тобто, поліпшуючи соціальні стандарти під час кризи, влада обмежує капітальні видатки, програми здешевлення кредитів та інші статті державних витрат, що могли б стимулювати зростання ВВП.

«Затримка з наданням траншу означає, що уряду залишається розраховувати на підтримку кредитора останньої інстанції – НБУ, – каже економіст Astrum Investment Management Олексій Блінов. – Протягом найближчих тижнів посилиться тиск на регулятора у зв'язку з потребою фінансувати бюджетний дефіцит шляхом емісії, але навряд чи відповідні рішення буде реалізовано. Найімовірніше, уряд докладатиме додаткових зусиль до вилучення ресурсів державних компаній, можливим є посилення фіскального тиску».

Експерти не очікують істотних курсових коливань до кінця поточного року за умови, що монетизація бюджетного дефіциту буде обмеженою (саме таку політику зараз проводить Нацбанк). Керівник інформаційно-аналітичного центру FOREX CLUB Микола Івченко підставами для таких прогнозів вважає поліпшення платіжного балансу до кінця року. Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі протягом січня – вересня покращилося більш ніж утричі. За розрахунками аналітика, від'ємне сальдо у 2009-му не перевищить \$1,5 млрд, відповідно НБУ матиме достатньо резервів, щоб утримати курс гривні від падіння. Попри відмову МВФ у наданні четвертого траншу, до президентських виборів курс гривні навряд чи перевищить позначку 8,5 UAH/USD.

Валентина Кузик

Пізно спохватилися

Вакцину від свинячого грипу ще тільки реєструють

Українці отримають вакцину від грипу H1N1 «Каліфорнія» лише за кілька місяців. Наразі дві вакцини від вірусу, відомого як свинячий грип, за словами директора Українського центру грипу та гострих респіраторних інфекцій Олександра Гриневича, проходять процедуру реєстрації в Україні.

За інформацією Тижня, одна з цих двох вакцин російського виробництва, а інша – відомої бельгійської фірми Glaxo-SmithKline, проте випущена не в Бельгії, а на канадському заводі. До речі, саме з вакциною GSK від свинячого грипу був пов'язаний скандал у Німеччині: члени уряду нібито закупили вакцину однієї з фармкомпаній для себе, а іншу виробництва GSK – для решти німців. «Звісно, Росія не має такого досвіду у виготовленні вакцин, як Бельгія, про російську вакцину наразі важко щось сказати, – зазначає доцент кафедри дитячих інфекційних хвороб та дитячої імунології Національної медичної академії післядипломної освіти Федір Лапій. – Бельгійська вакцина може спричинити почервоніння і припухлість, але їх легко усунути. Загалом вакцина якісна. Думаю, Німеччина просто закупила два різновиди вакцин, що має намір зробити й Україна».

Тим, хто вирішив захищатися від грипу за допомогою вак-

цинації, лікарі радять зробити щеплення і від сезонного грипу (вакцина від нього вже є у відкритому доступі), і від каліфорнійського вірусу специфічною вакциною. Вакцинуватися ними можна навіть в один день, але в різні місця. Другу хвилю епідемії свинячого грипу Всесвітня організація охорони здоров'я прогнозує на січень – лютий. Також узимку Україну може очікувати черговий спалах захворюваності на сезонний грип.

ФОТО: УІМАН, АНДРІЙ ПОМАКІН, ОЛЕКСАНДР ЧЕРМЕНЬОВ

15 листопада 1918 року

Розпочалося очолюване Директорією повстання проти правління гетьмана Павла Скоропадського

16 листопада 1967 року

У Нью-Йорку розпочався I Світовий конгрес вільних українців

17 листопада 1804 року

Засновано Харківський університет (нині Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна)

18 листопада 1935 року

Розпочався один із найбільших в історії судових процесів над ОУН – Варшавський

\$1 млрд

становить прибуток компанії **La Roche від продажу «Таміфлю»**, яким лікують А/Н1N1

2682 керівникам

підприємств, де є заборгованість із зарплати, **заборонили виїжджати за кордон**

187 303 щоденників

завели на інтернет-сервісі **Live Journal українці**, посівши за цим показником 5-те місце у світі

5 ОБЛИЧ

ПАВЛО ЛАЗАРЕНКО повертається

Екс-прем'єр-міністр України чекає в США на судове слухання про дострокове звільнення. У разі позитивного рішення він обіцяє повернутися на батьківщину.

АНДРІЙ ДЕРКАЧ напав на Мельниченка

Нардеп накинувся на скандального екс-майора Миколу Мельниченка в столичному ресторані. Обійшлося без каліцтв.

ЮЛІЯ ТИМОШЕНКО знайшла протигазу

Голова уряду, інспектуючи Держкомрезерв, у його мобілізаційних запасах замість марлі й захисних масок виявила протигазу для коней.

ЛЕОНІД ЧЕРНОВЕЦЬКИЙ лікує вазеліном

У наборах, які роздає столична мерія пенсіонерам для профілактики грипу, опоненти мера знайшли вазелін і дитячий крем «Колобок».

ОЛЕГ БАЧУН втратив маєток

Столична влада відібрала в голови Київського окружного адміністративного суду 6,5 га землі дитячого табору, де суддя облаштував собі дачу.

9 листопада 1989 року було прийнято закон, який дозволяв жителям Східної Німеччини безперешкодно проходити на територію Західної Німеччини. За лічені хвилини перед Берлінським муром, що ділив місто з 1961 року, виник великий натовп охочих залишити Східний Берлін. Воз'єднання Східної та Західної Німеччин офіційно відбулося в жовтні 1990 року

БЕРЛІНСЬКИЙ МУР

- Довжина 155 км (43,1 км по центру Берліну)
- 302 сторожові вежі
- 14 тис. охоронців із 600 собаками
- Охорона зробила близько 1693 пострілів, із західного боку муру близько 456 слідів від куль
- 3221 людину затримано біля муру
- Під час спроби перелізти через мур 239 людей було вбито, 260 поранено
- 27 солдатів/поліцейських убито
- 5043 людей успішно перебралися до Західної Німеччини, з них 574 солдати

Зона відповідальності Франції, Зона відповідальності Великої Британії, Зона відповідальності США, Зона відповідальності Радянського Союзу, ЗАХІДНИЙ БЕРЛІН, СХІДНИЙ БЕРЛІН

ОПИТУВАННЯ

7 МІФІВ ПРО ЛІКИ ВІД ГРИПУ

З огляду на препарати, які українці розкупили в аптеках, від лікування постраждає більше людей, ніж від хвороби

За інформацією лікарів-практиків

1 ■ Грип лікують антибіотиками. Це не так. До антибіотиків чутливі бактерії, а не віруси, відповідно нечутливі до них і вірус грипу.

2 ■ Грип лікують «Фервексом», «Колдрексом» і «Терафлю», й пити їх можна протягом дня, як чай.

Прочитайте уважно інструкції: до складу цих і багатьох схожих препаратів входять лише парацетамол та вітамін С. Парацетамолом можна збити температуру, але не виликвати грип. У разі передозування він має побічні дії і може спричинити ускладнення аж до некрозу печінки. Вживати можна не більш як 4 г парацетамолу на день.

\$350 тис.

викрали в Києві бандити у медичних масках. Підозрюваних затримано

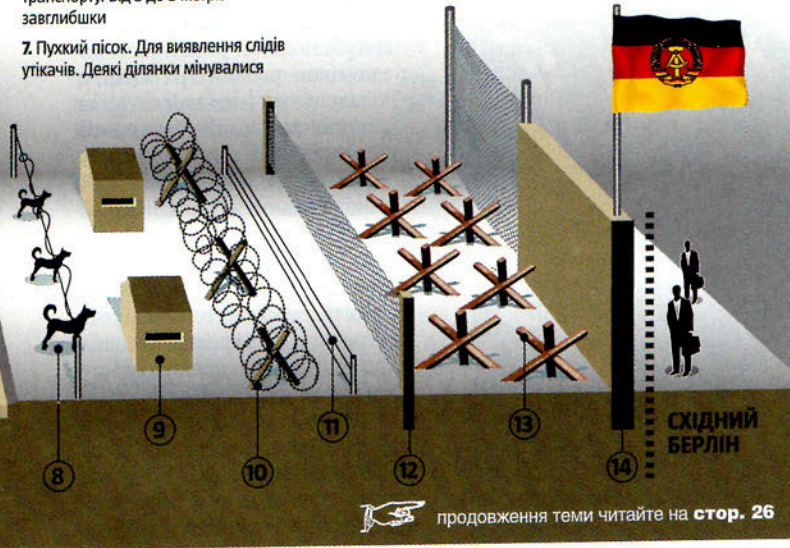
0,9%

становила інфляція в Україні у жовтні (порівняно з вереснем)

1. Бетонний мур. Його світлий колір робив тінь утікача добре помітною. Може витримувати зіткнення з важким транспортом. Угорі мур закінчувався широкою трубою з азбестоцементу, що ускладнювало перелазіння через нього
2. Сектор відкритого простору
3. Загородження з дратяної сітки два метри заввишки
4. Гудронована доріжка. Патрулювалась озброєними охоронцями
5. Потужні ліхтарі
6. Рів для запобігання проїзду транспорту. Від 3 до 5 метрів завглибшки
7. Пухкий пісок. Для виявлення слідів утікачів. Деякі ділянки мінувалися

8. Сторожові собаки на довгих повідцях, прикріплених до рейки
9. Охоронний бункер
10. Загородження з колючого дроту
11. Загородження з дроту під електричною напругою
12. Загородження з дратяної сітки два метри заввишки
13. «Трава Сталіна». Загороджувальний пристрій із сталевих балок
14. Бетонне загородження з дратяною сіткою від 3 до 4 метрів заввишки, на деяких ділянках оснащено електронною системою сигналізації

НІМЕЧЧИНА ЧАСІВ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ

СХІДНИЙ БЕРЛІН
 продовження теми читайте на стор. 26

КОРОТКО

Нафтогаз платить двічі

Претензію до НАК «Нафтогаз України» на суму \$8 млрд може висунути російський Газпром. Президент Віктор Ющенко, посилаючись на чинний контракт, стверджує: Україна зобов'язана викупити фіксований обсяг блакитного палива – 41 млрд м³, у той час як реальний обсяг закупівель до кінця року не перевищить 24 млрд м³. За недобір газу в квітні–вересні покупець має сплатити штраф у розмірі 300% вартості відповідного обсягу палива, а в жовтні–березні – 150% його вартості. У вересні прем'єри Юлія Тимошенко і Володимир Путін на словах домовилися про незастосування санкцій щодо України.

Скандинави погодилися на Nord Stream

Уряди Швеції та Фінляндії дали дозвіл на прокладення в їхніх ексклюзивних економічних зонах у Балтійському морі газопроводу Nord Stream. До того ці країни висловлювали сумніви щодо екологічної безпечності проекту, в якій їх переконувала російська сторона. Ще раніше свою згоду на газопровід дала Данія. 51% акцій у проєкті належить Газпрому, а з європейського боку в ньому беруть участь німецькі концерни E.ON Ruhrgas і Wintershall та нідерландська Gasunie. Планується, що 1200-кілометровий трубопровід транспортуватиме до 55 млрд м³ газу на рік, що дорівнює 40% обсягу газу, які Росія щороку постачає країнам ЄС через Україну.

Литва за кастрацію

Литовський сейм схвалив поправки до Кримінального кодексу, що зроблять жорсткішим покарання за сексуальні злочини щодо дітей. Зокрема, опозиційний депутат Пятрас Гражуліс запропонував застосовувати до педофілів хімічну кастрацію. 5 листопада Комітет Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності одногослоно підтримав законодавчу ініціативу народних депутатів, що передбачає введення процедури хімічної кастрації особи, яка «вчинила злочин проти статевої свободи та недоторканності неповнолітніх».

Рада примушує до толерантності

Верховна Рада прирівняла до вбивства дитини вбивство з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. Відповідні зміни до Кримінального кодексу відтепер передбачають за цей злочин покарання у вигляді позбавлення волі від 10 до 15 років. За побиття на расовому ґрунті можуть посадити на 3–10 років. За погрозу чи заклик до вбивства іноземців тепер свідитиме до п'яти років, стільки само – за розпалювання ворожнечі та приниження їхньої честі та гідності. Або ж штраф у розмірі 3400–8500 грн.

3 ■ **Захиститися від грипу допоможе вітамін С – у пігулках або цитрусових.**

Насправді вітамін С може захистити лише від застуди – вірусу грипу насамперед вражає людей не зі слабким імунітетом, а з відсутнім імунітетом до конкретного штаму вірусу. Втім, для зміцнення організму помірною дозою вітаміну С справді корисна.

5 ■ **Імунітет до грипу підвищують імуностимулюючі препарати.**

Проте лікарі стверджують: ці препарати підвищують імунітет лише на кілька днів, після чого він стрімко падає.

6 ■ **Марлева маска не дозволить вірусу потрапити в організм.**

Це не зовсім так. Вірус може проникнути й крізь марлю або слизові оболонки ока.

4 ■ **Високу температуру під час грипу варто збивати аспірином.**

Лікарі застерігають: у жодному разі! Поєднання аспірину з високою температурою може призвести до печінкової енцефалопатії та смерті.

7 ■ **Берегтися від грипу потрібно в теплому приміщенні.**

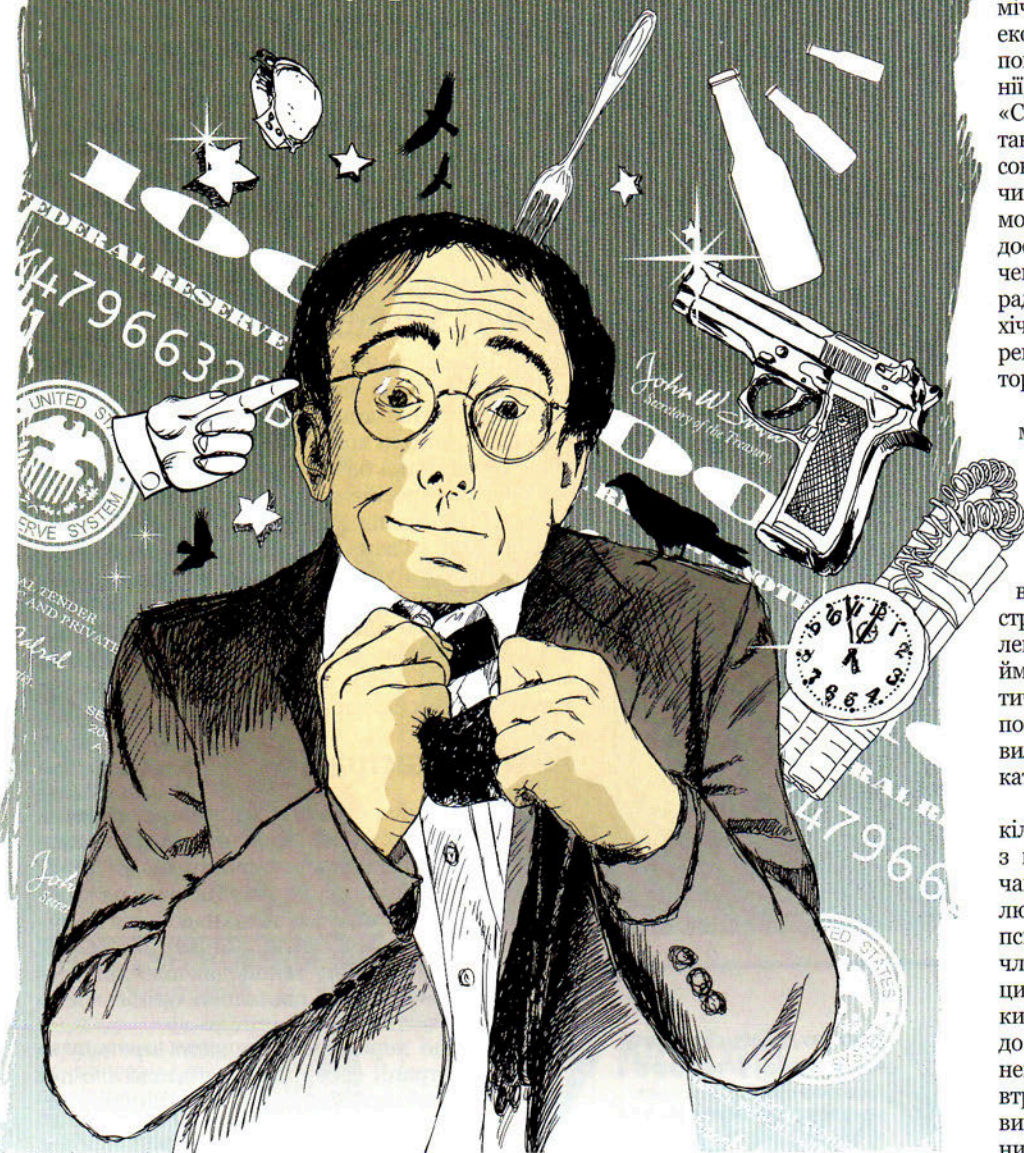

Охолодження справді знижує імунітет, проте в добре провітреному, відносно прохолодному приміщенні загроза підхопити вірус менша.

ФОТО: УНАН, REUTERS, АНДРІЙ ЛОМАНЧЕНКО, ТИВІО ПІЛ

Час помирати

Відчай, викликаний кризою, вбиває більше українців, ніж грип

Автор:
Дмитро
Рафаель

Двоє братів із Житомирщини принесли балони з киснем під офіс столичної фірми, яка заборгувала їм зарплату за 5 місяців. Хлопці прив'язалися до балонів, змастили клапани солідолом і погрозували висадити себе в повітря, якщо їм не повернуть зароблені гроші... В Кіровограді 63-річний чоловік намагався здійснити акт самоспалення в одному з відділень Імексбанку, що відмовився повернути депозит – понад 2,5

млн грн... Від луганчанина Іванова банк зажадав терміново повернути 13 тис. грн кредиту. Іванов облив себе гасом і підпалив...

Це – лише мізерна частина повідомлень про суїциди, які потрапили в стрічки новин ЗМІ. Впродовж року фінансова криза зробила свій внесок у сумну статистику, через матеріальні негаразди збільшивши кількість самогубств і ексцесів кримінального характеру. Це – справжня епідемія, страшніша за будь-який

грип: вірус цього року убив 3 822 українців, добровільно пішли з життя – 6886.

ПОРТРЕТ УБИВЦІ

Експерти Всесвітньої організації охорони здоров'я з'ясували: економічна рецесія підвищує смертність серед чоловіків. Також помічено тісний взаємозв'язок між економічними труднощами та показниками самогубств у Японії, Новій Зеландії, Росії та США. «Схоже на те, що рівень зростання суїцидів упродовж фінансової кризи залежить від таких чинників, як безробіття серед молоді, вживання алкоголю та доступність соціального забезпечення», – каже регіональний радник із питань охорони психічного здоров'я Європейського регіонального офісу ВООЗ доктор Матієс Мун.

Зазвичай високий рівень самогубств спостерігається в економічно розвинутих країнах Заходу та низький – у не надто заможній Латинській Америці, де позиції католицизму дуже міцні. Проте найвищі показники суїцидів зареєстровані поміж чоловічого населення Східної Європи, що, ймовірно, є результатом атеїстичного минулого більшості пострадянських країн, яке позбавило суспільство можливості шукати підтримку в релігії.

«Перш за все (зростання кількості самогубств) пов'язано з відчуттям безнадійності, відчаєм та пасткою, в яку потрапляє людина, – говорить психіатр-психотерапевт Андрій Мідько, член Української асоціації суїцидологів. – Такі відчуття в деяких людей безпосередньо ведуть до спроби самогубства. Звільнення з роботи, перспектива втрати житла та інше – ці обставини самі по собі є травматичними. Сюди варто додати надто великі очікування від себе, неспроможність бути досить гнучким у стресових ситуаціях, схильність до швидкої втрати надії тощо».

«Історія багатьох країн свідчить про те, що фінансовий крах або значні фінансові труднощі справді є факторами високого ризику суїциду, – пояснює професор кафедри клінічної психології Одеського національного університету імені Мечникова, член Міжнародної асоціації суї-

цидальної превенції Всеволод Розанов. – Зрозуміло, цей фактор має значення для певної категорії людей – зазвичай для тих, кому є що втрачати. Стосовно ж випадків, пов'язаних із невивплатою зарплати або неповненням депозитів, то йдеться про людей невеликого достатку, так би мовити, «доведених до крайності» життєвими труднощами та негараздами, що погіршилися у зв'язку з глобальними кризовими явищами».

Натомість не апелювати до терміна «кризові самогубства» закликає Галина Пилигіна – доктор медичних наук, професор кафедри дитячої, соціальної та судової психіатрії Національної медичної академії післядипломної освіти імені Шупика. Вона переконана: відомі випадки суїцидів через матеріальні причини, які неодноразово фігурували в українських медіа, не можна ставити в один ряд, і немає підстав звинувачувати фінансову кризу, оскільки причини самогубства є комплексними, й кожний випадок має розглядатися окремо. За її словами, до самогубства так само, як і до цілеспрямованого вбивства, найчастіше доводять ситуації, коли особистим цінностям людини несправедливо завдано шкоди.

ПОРТРЕТ ЖЕРТВИ

Криза вдарила в першу чергу по тих, кому й без того складно було жити. Найважчим випробуванням вона стала для людей із високою вразливістю в стресових ситуаціях, схильних до депресії та з прихованим характером.

«Ми, зазвичай, виходимо з того, що в популяції завжди є певна частина індивідумів, більш вразливих у стресових ситуаціях, – розповідає Всеволод Розанов. – Це може бути пов'язаним із їхніми психологічними особливостями або наявністю межових порушень психічного здоров'я, не обов'язково викликаних серйозним психічним розладом, а швидше проблемами з адаптацією, залежностями, інтенсивною тривогою або схильністю до депресії. Такі несприятливі співвідношення підштовхують деяких людей до самогубства в умовах збігу кількох негативних життєвих подій, формуючи в них відчуття безнадійності, відчуття, що вони потрапили в пастку, не мають виходу з ситуації».

Розанов пояснює: «Йдеться про людей, у яких не склалися продуктивні стратегії подолання через низку причин – психологічних, особистісних або навіть генетичних – зіткнення з труднощами супроводжується в них нездатністю бачити альтернативні варіанти та шляхи виходу з ситуації, а фінансові труднощі в таких ситуаціях можуть виступати в ролі «останньої краплі».

На думку фахівців, у складний період найбільш схильні до самогубства люди з потайливим характером, які не вміють просити підтримки в оточення, зокрема чоловіки, яким психологічно складно звертатися по допомогу, що також є одним із чинників підсилення суїцидальних настроїв.

Водночас дані МОЗ свідчать про негативні тенденції в галузі

охорони психічного здоров'я населення України: є тенденція до поширення психічних розладів. Із загальної кількості зареєстрованих хворих на психічні розлади 69% складають пацієнти працездатного віку, 23% – діти. Щорічно визнається інвалідами 27,5 душевнохворих на 100 тис. населення.

В ОЧІКУВАННІ БУНТУ

Затримка зарплати, неповнення депозиту або відсутність можливості розрахуватися з банком підштовхнули чимало громадян до екстремальних дій. «Ментальність нашого народу така, що він може довго терпіти соціально-економічну несправедливість. У результаті в людині накопичується нереалізована агресія та відчуття гніву на події, що відбуваються, – розповідає Тетяна Пашко, клінічний психолог і сімейний психотерапевт Центру психології сім'ї та особистості «Формула щастя». – Енергія накопиченого гніву може руйнувати людину зсередини у вигляді різних захворювань, що можуть завершуватися летально – самовбивством або ж відтермінованим самовбивством – алкоголізмом, наркоманією. Якщо ж енергія гніву масово виривається назовні, тоді відбувається бунт. Як приклад – масове спалення машин в арабських районах у Франції або бійки футбольних уболівальників. У часи погіршення соціально-економічної ситуації ймовірність таких явищ зростає. Ці тенденції можуть свідчити, що маса енергії колективного гніву досягла високого рівня».

Під час фінансової кризи зросла кількість убивств, пограбувань і демонстративних погроз убити себе та тих, хто, як вважають знедолені, був винний у їхніх соціально-економічних негараздах. На думку Андрія Мідька, якщо під тиском матеріальних проблем людина стає на такий шлях, то говорити про якийсь «злам» можна дуже умовно. «Людина таким чином намагається вирішити якусь проблему та знайти ворога, уявного чи справжнього, – пояснює він. – Для певної категорії людей, особливо з пострадянською психологією, образ ворога завжди допомагає каталізувати агресивні імпульси й полегшити відчуття безсилля та пастки». ■

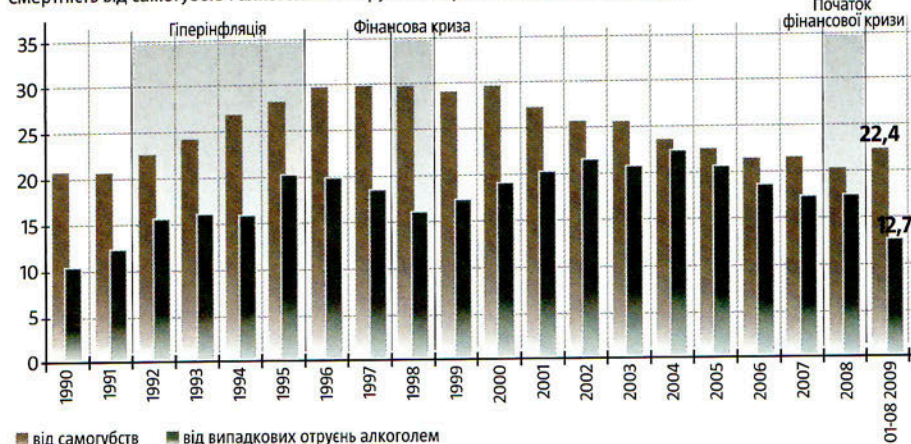
6886

українців
добровільно пішли
з життя 2009 року.
Вірус грипу
цьогоріч убив

3822

людини

Статистика свідчить: суїцид і алкоголізм – вірні супутники соціально-економічних негараздів
Смертність від самогубств і алкогольних отруєнь в Україні (на 100 тис. населення)

ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ПЕРЕГОНИ 2010

Коло тих, із кого ми обиратимемо майбутнього чільника держави, вже окреслено. Попри всі публічні заяви кандидатів, до них залишається чимало запитань. Якою вони бачать Україну після 2010 року? Які реформи мають намір здійснити (і чи здатні це зробити)? Яку команду збираються привести до влади? **Тиждень** продовжує серію політичних портретів основних претендентів на президентське крісло. Наш п'ятий персонаж (про Віктора Януковича див. № 36/2009р., про Сергія Тігіпка – № 40/2009р., про Володимира Литвина – № 42/2009р., про Петра Симоненка – № 44/2009р.) – один із наймолодших учасників перегонів, претендент на місце у трійці призерів президентського забігу Арсеній Яценюк. Наступними головними дійовими особами наших публікацій стануть Анатолій Гриценко, Віктор Ющенко, Олег Тягнибок, Юлія Тимошенко.

Кіндер-сюрприз

Проект «Арсеній» виглядає інвестиційно привабливим, однак поки що не приносить інвесторам реальних дивідендів

Автор:
Сергій Руденко,
спеціально для *Тижня*

Для Арсенія Яценюка нинішні виборчі перегони – перші самостійні. Досі він лише асистував на парламентських виборах 2007 року в блоці «Наша Україна – Народна самооборона» (№3 у списку). Тепер Арсеній Петрович має шанс продемонструвати виборцям усі свої вміння, розум, винахідливість і кмітливість, якими він та його політтехнологи так тішаться. Однак навряд чи для нього і його спонсорів буде трагедією, якщо він не стане президентом. З-поміж інших основних претендентів на президентське крісло його вирізняє вік. 35-річний лідер «Фронту змін» має значний часовий люфт. Головне для Яценюка, як і для кількох інших учасників кампанії-2010, – виконати програму-мінімум, тобто капіталізувати свій бренд і провести власну політичну силу (на цей час, до речі, ще не сформовану) до Верховної Ради.

ПОЛІТИЧНИЙ ЕКСТЕРНАТ

Лідера «Фронту змін» друзі вважають пестунчиком долі, а колеги називають політичним кіндер-сюрпризом. Син викладачів Чернівецького державного університету імені Федьковича зробив карколомну кар'єру ще в юному віці.

Вступивши на юридичний факультет, Арсеній практично одразу почав займатися бізнесом. Вже з другого курсу він рідко з'являвся в університеті. Це, щоправда, не завадило йому успішно закінчити юрфак. Коли Арсеній висловив бажання захистити дипломну роботу англійською, йому відмовили,

оскільки більшість членів комісії його просто не зрозуміли б.

На початку своєї підприємницької діяльності він із друзями продавав машини на ринку, а у 18-річному віці заснував юридичну фірму «ЮРЕК Лтд», що займалася питаннями приватизації майна. Серед партнерів Яценюка був син тодішнього чернівецького губернатора Івана Гнатишина. Хоча сам Арсеній Петрович каже, що організаційно сприяла йому у створенні фірми на той час завідувачка кафедри державного та адміністративного права Київського державного університету Лідія Воронова.

Серед тих, хто відіграв роль у кар'єрному злеті Яценюка, називають Михайла Папієва (з серпня 1997-го заступник голови Чернівецької облдержадміністрації, у 2002–2005 роках був міністром соціальної політики і праці в уряді Януковича), покійного Ігоря Плужникова (засновник і власник телеканала «Інтер», народний депутат України IV скликання), уродженця Чернівців силовика і політика Віктора Короля, мільйонера Геннадія Москаля тощо.

Наприкінці 1990-х Арсенія Петровича познайомили з головою правління банку «Аваль» Федором Шпигом, який запросив молодого юриста до себе на посаду консультанта. Вже за три роки Яценюк став заступником керівника фінустанови.

З вересня 2001 року розпочалася політична кар'єра Яценюка – він став виконувачем обов'язків міністра економіки Криму. Пізніше – міністром. У 2003-му був заступником Сергія Тігіпка у Національному банку України. За останні чотири роки Арсеній Петрович обіймав посади заступника одеського губернатора, міністра економіки в

уряді Юрія Єханурова, першого заступника голови Секретаріату президента, міністра закордонних справ в уряді Віктора Януковича та голови Верховної Ради України.

З ХУНТОЮ І ПОЗА НЕЮ

Арсеній Петрович стверджує, що не має залежності від влади: мовляв, перш ніж сідати у якесь крісло, треба подумати, як із нього будеш підводитися.

Нинішню владу в Україні Яценюк називає хунтою. У такий спосіб мілітаризований російськими політтехнологами лідер «Фронту змін» намагається позиціонувати себе як представника нової політичної еліти, яка нічого не має спільного ні з Віктором Ющенком, ні з Юлією Тимошенко, ні з Віктором Януковичем. Утім, ще рік тому Арсеній Петрович був членом тієї самої «хунти». Саме завдяки її лідерам він отримував міністерські посади, крісло заступника голови президентської канцеля-

Сукупний дохід
Арсенія Яценюка
за 2008 рік, згідно
з декларацією,
становив

999 931
грн

**АРСЕНІЙ ПЕТРОВИЧ
ДОСИТЬ БОЛІСНО РЕАГУЄ
НА ЧУТКИ ЩОДО ПРИЧЕТНОСТІ
ДО ЙОГО ПЕРСОНИ
ВІТЧИЗНЯНИХ ОЛІГАРХІВ**

рії, депутатський мандат, портфель спікера українського парламенту. І хай там що сьогодні каже Яценюк, тривалий час він все ж такі мав реальні важелі впливу на політичну та економічну ситуацію в Україні.

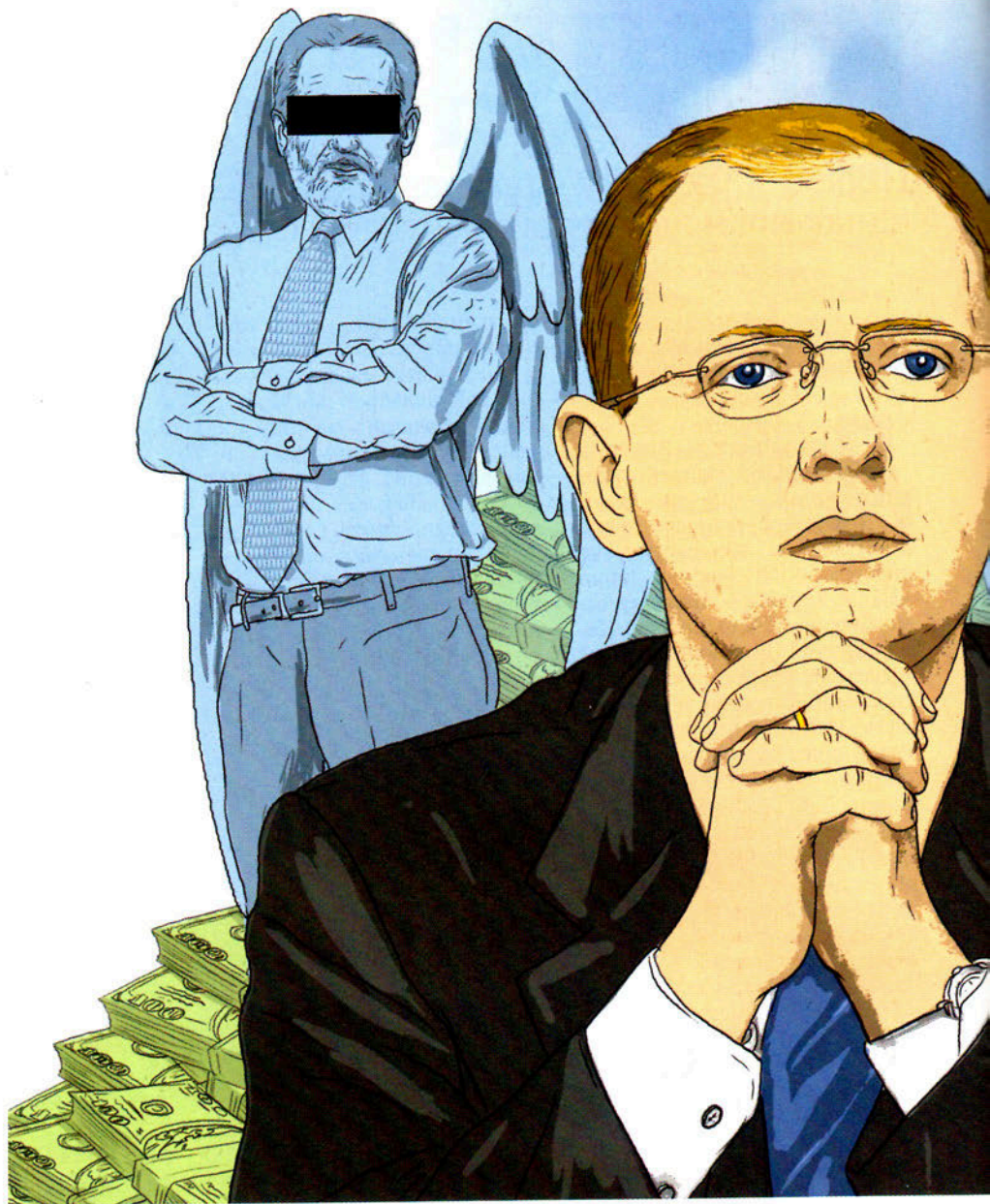
Єдине, що вигідно вирізняє Арсенія Петровича з-поміж нинішньої владної верхівки, – намагання бути щирим. На тлі бідненьких офіційних декларацій про доходи фаворитів нинішньої президентської кампанії Яценюк виглядає справжнім

багатієм. Згідно з декларацією, поданою ним до Центрвиборчкому, його сукупний дохід за 2008 рік становив 999 931 грн: 233 343 грн – зарплата і 700 533 грн – дивіденди, відсотки та роялті. Кандидат у президенти володіє також чималенькою земельною ділянкою, житловим і дачним будинками, квартирою у 342 квадрати тощо. Свого часу Яценюк став одним із перших українських міністрів, які задекларували мільйонні статки. Лідер «Фронту змін» ніколи не приховував, що є людиною заможною і став таким ще до приходу в політику.

КОРПОРАЦІЯ «АРСЕНІЙ»

Поміж тих, хто доклався до капіталізації бренду «Арсеній Яценюк», у різні часи називали і Віталія Гайдука, і Віктора Пінчука, і Ігоря Коломойського, і Дмитра Фірташа, і Леоніда Юрушева. Сам Арсеній Петрович досить болісно реагує на чутки щодо причетності до його персони вітчизняних олігархів і постійно їх спростовує.

Утім, хай там як кокетує Яценюк, інтерес до нього представників великого капіталу виглядає цілком закономірним. Олігархи, які з тих чи інших причин не потрапили до команд лідерів перегонів Тимошенко і Януковича, змушені думати не лише про президентські вибори-2010, а й про наступні парламентські перегони та вибори глави держави 2015 року. Щодо інвестиційної перспективи молодий політик виглядає найпривабливішим суб'єктом. Він відповідає практично всім вимогам бізнес-верхівки до «зручного» прези-

ЗЛЕТІ І ПАДІННЯ

Народився **22 травня 1974 року** в Чернівцях

У **1996 році** закінчив Чернівецький державний університет за фахом «Правознавство»

2001-го одержав ще один диплом – Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського торговельно-економічного університету (спеціальність – «Облік і аудит»). Кандидат економічних наук

Грудень 1992 року Розпочав трудову діяльність президентом чернівецької юридичної фірми «ЮРЕК Лтд», що займалася питаннями приватизації. Очоловав фірму до вересня **1997 року**

Січень 1998 року – серпень 2001-го Працював у головному офісі Акціонерного поштово-пенсійного банку «Аваль»: консультантом кредитного департаменту, радником голови правління, заступником голови

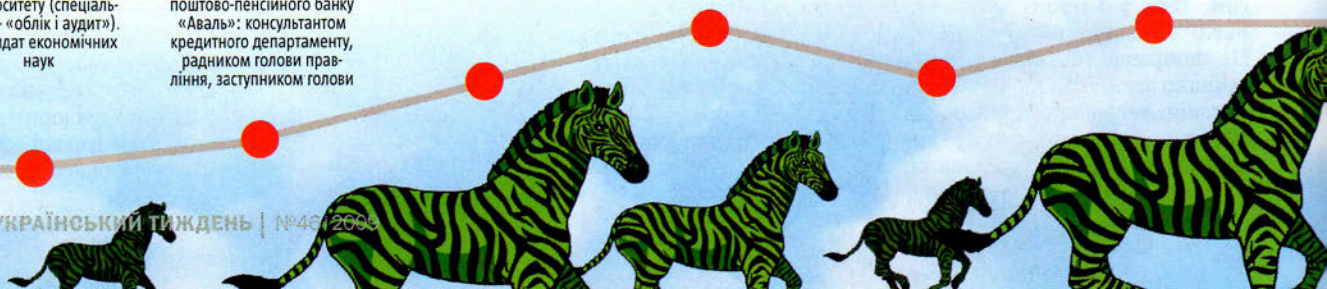
Вересень 2001 року Призначений в. о. міністра економіки Автономної Республіки Крим, у листопаді позбувається словосполучення «в. о.»

Січень 2003-го – лютий 2005-го Перший заступник голови Національного банку України (з липня по грудень 2004-го виконує обов'язки голови)

З березня по вересень 2005 року Перший заступник одеського губернатора Василя Цушка

Вересень 2005 року – серпень 2006-го Міністр економіки в уряді Юрія Єханурова.

Навесні 2006 року після парламентських виборів розглядався як один із кандидатів на пост прем'єра від можливої помаранчевої коаліції

дента: неагресивний, без радикальних настроїв, інтелігентний, не має білих плям у минулому, власної впливової політсили, чіткої ідеології (тому його виборча програма занадто загальна і розпливчата) й особливих претензій до вітчизняних багатіїв (окрім фінансових), здатний домовлятися. Навіть тоді, коли хтось із «великих гаманців» дорікає йому непомірними апетитами, завищеними амбіціями або ж банальною жадібністю. Великих олігархів біля Яценюка змінюють менші, у регіонах він знаходить фінансистів своєї виборчої кампанії поміж місцевої еліти, що й не дивно: лідер «Фронту змін» намагається сподобатися всім. Словом, корпорація «Арсеній» поки що живе і процвітає. У неї зараз активний період накопичення капіталу. Цілком очевидно, що після президентських виборів капіталізація бренда

щоб зробити з «кролика Сені» «справжнього парубка», такого собі Рембо української політики. І що з того, що нинішній «фронтмен» не служив у війську і носить окуляри? Хіба це завжди йому на мітингу на Закарпатті погрожувати комусь там «відірвати яйця»? Здається, всі вже й забули, як два роки тому Арсеній Петрович, мов ображений школяр, скаржився президентові Юценку на те, що офіцер спецпідрозділу «Кобра» показав йому на дорозі середній палець. Жорсткість й агресивна манера поведінки, які нав'язують Яценюкові, за задумом його політтехнологів, вочевидь, мають переконати виборців: лідер «Фронту змін», попри його інтелігентність у квадраті, і є тією «сильною рукою», яка наведе лад у державі.

Однак Арсеній Петрович уже став заручником свого віртуального образу. Він говорить правильні слова, артикулює хороші ідеї, намагається бути переконливим і жорстким. Проте що довше Яценюк грає роль Рембо, тим більше він виглядає штучним. Про що, до речі, свідчать і соціологічні дані, які фіксують падіння його рейтингу. Важко бути переконливим, у Львові акцентуючи на тому, що основною функцією влади є піклування про своїх людей, а в Москві – розводяться про «найголовнішу місію» України – «проекування нового Східноєвропейського простору». Бажання сподобатися і на Сході, і на Заході, задовольнити «і ваших, і наших» шкодило й доповіденішим політикам, аніж Арсеній Петрович... ■

ЯЦЕНЮК ВІДПОВІДАЄ ПРАКТИЧНО ВСІМ ВИМОГАМ БІЗНЕС-ВЕРХІВКИ ДО «ЗРУЧНОГО» ПРЕЗИДЕНТА

«Арсеній Яценюк» зростає. Проте корпорація ще не досягла точки беззбитковості, понад те не почала приносити реальних дивідендів.

МІЛІТАРИЗАЦІЯ ОБРАЗУ

У 2009 році консерватор (за його власним зізнанням) Яценюк перетворився на представника так званої мілітарі-ідеології. Політтехнологи, які працюють з Арсенієм Петровичем, доклали чимало зусиль,

У вересні 2006 року після створення антикризової коаліції (ПР+СПУ+КПУ) на тлі «війни повноважень» між Юценком і урядом на чолі з Януковичем призначений президентом на посаду першого заступника голови президентського Секретаріату (який очолював Віктор Балага). Про Яценюка заговорили як про нового фаворита Юценка

21 березня 2007-го затверджений парламентом на посаді міністра закордонних справ – після двох невдалих спроб президента провести на цей пост Володимира Огризка. Одночасно призначений і членом Ради національної безпеки і оборони України

На дострокових парламентських виборах 2007 пройшов у Верховну Раду під №3 списку блоку «Наша Україна – Народна самооборона»

4 грудня 2007-го 227 голосами з 228 можливих створеної за кілька днів до того коаліції (не голосував лише експролова ВР Іван Плющ) обраний спікером парламенту. В умовах «дискредитованої» електронної

12 листопада 2008-го 233 голосами фракцій Партії регіонів, комуністів, Блоку Литвина і групи «Єдиний центр» фракції НУ–НС відкликаний із посади голови парламенту. Ця подія стала черговим етапом затяжної політичної кризи, спричиненої перманентною війною між президентом Юценком і прем'єром Тимошенко

Після відставки з поста спікера очолив новостворену громадську ініціативу «Фронт змін»

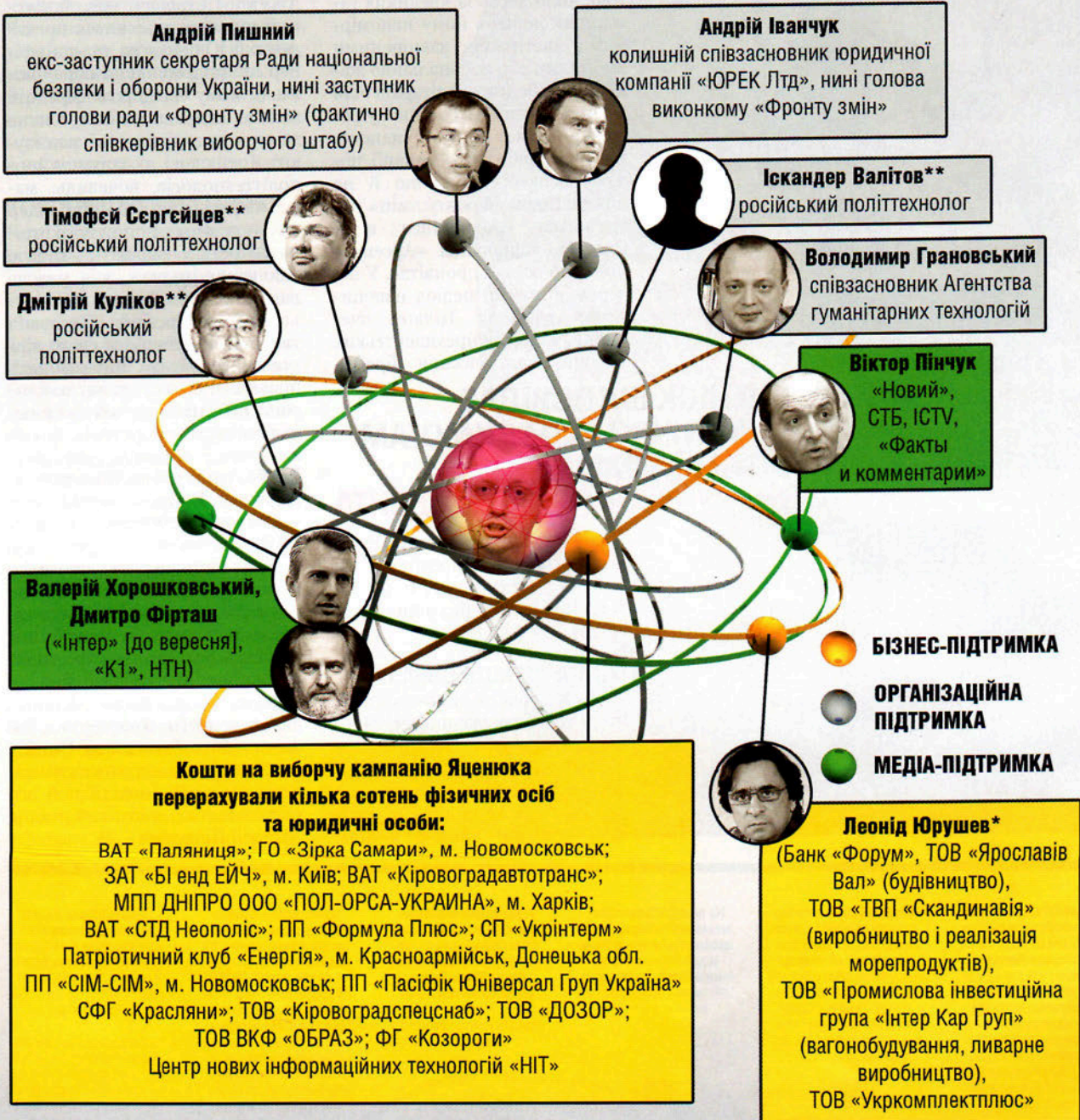
системи підрахунку голосів «Рада» організував голосування з обрання членів уряду та Юлії Тимошенко прем'єр-міністром «підняттям рук». Підписав разом із президентом Юценком і прем'єром Тимошенко звернення до керівництва НАТО про готовність України приєднатися до Плану дій щодо членства в Альянсі

За даними Центру Разумкова, в жовтні 2008 року президентський рейтинг Арсенія Яценюка становив 5,1%, у березні – липні 2009-го – 13,4%, у жовтні 2009-го – 8,2%

й майбутнього лідера Народного союзу «Наша Україна» (замість Романа Безсмертного). Однак сам Яценюк спростував чутки про його вступ до НСНУ

Орбіти Яценюка

Хто і як допомагає Арсенієві Яценюкові в боротьбі за головний приз президентських перегонів

*За даними відкритих джерел. Штаб Яценюка не підтверджує цієї інформації

**За твердженням інтернет-ЗМІ, Сергєйцев, Куліков і Валітов працювали у штабі Леоніда Кучми на виборах глави держави 1999 року та тіньовому штабі Віктора Януковича під час президентських перегонів 2004-го, і саме цій групі політтехнологів належала ідея агітаційного ролика про Україну, розділену на три сорти. Валітов також керував виборчими проєктами Віктора Пінчука: «Команда озимого покоління» у 2002 році й «Віче» Інни Богословської у 2006-му

ЯКОЮ МОГЛА БИ БУТИ УКРАЇНА ЗА ПРЕЗИДЕНТА ЯЦЕНЮКА***ПОЛІТИКА**

• Проведення виборів до Верховної Ради та місцевих органів влади на основі нового виборчого закону (за відкритими партійними списками) одразу ж після президентських виборів

ЕКОНОМІКА

- Індустріалізація країни шляхом промислової революції, що передбачає передусім будівництво заводів, енергетичних комплексів, інфраструктури тощо.
- Пришвидшений розвиток українського сільського господарства.
- Доходи від надприбуткових галузей і стратегічних підприємств мають належати державі

ГУМАНІТАРНА ГАЛУЗЬ

• Розвиток української мови як єдиної державної, але при цьому неприпустимість дискримінації російськомовних та іншомовних громадян України

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

- Ініціювання Україною створення за участю Молдови, Росії, Казахстану, Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Грузії Східноєвропейського проекту, який на старті включатиме чотири спільні політики у таких галузях:
  - енергетика й енергетична безпека;
  - транспорт і зв'язок;
  - виробництво продовольства й участь у світових продовольчих ринках;
  - наука, індустрія високих технологій, авіаційна й космічна, модернізація військової промисловості та участь у світових ринках озброєнь.
- Ініціювання Україною проекту Великої Європи – створення нової континентальної єдності, формування єдиного простору від Атлантики до Тихого океану

ВЕРДИКТ ТИЖНЯ

Україні, на думку Арсенія Яценюка, конче потрібен новий курс – курс модернізації і розвитку. Проте чіткі дороговкази у програмних статтях кандидата практично відсутні, натомість у них багато йдеться про загальновідомі проблеми: деградацію села, кризи в галузі освіти й медицини тощо. Внаслідок браку конкретики незрозумілі також погляди лідера «Фронту змін» на зовнішню політику. Утім, за межею словесних конструкцій («багатополярність світу», необхідність створення «спільного історичного простору Київської Русі» тощо) проглядається бажання Яценюка сподобатися Москві й російськомовному електорату (вочевидь, дався взнаки вплив на його програмні меседжі російських політтехнологів). Економічні ж гасла відверто шокують: приміром, економіст Яценюк ставить на індустріалізацію, яку Україна пройшла ще в 30-х і 50-х роках минулого сторіччя. Загалом Яценюка можна сміливо зарахувати до групи кандидатів-кар'єристів-тактиків. Стратегії під час складання програми він і його політтехнологи вирішили взагалі не чіпати.

З огляду на динаміку падіння кандидатського рейтингу лідера «Фронту змін» його програма і гасла багатьох розчаровують, причому і думаючи частину електорату, і маргінальну (ім він, принаймні поки що, не пропонує нічого конкретного). Проте рейтингу, з яким Арсеній Петрович стартував у президентських перегонях-2010, попри неухильне зниження, йому, напевне, вистачить, щоб зберегти за собою місце у трійці лідерів. Прогноз: 7–9% голосів виборців, третє місце у перегонах.

* Припущення зроблено на підставі заяв, статей і виборчої програми Арсенія Яценюка

ДОСЛІВНО**Про атмосферу в сесійній залі:**

«У мене чітке враження, що часто я на фермі і працюю. Тому що свинству, яке існує в цьому залі, іноді немає меж»

Про маневри з відкриттям його з посади голови ВР:

«Цей цирк має закінчитися. Клоуном я тут працювати не буду»

Про Владіміра Путіна:

«Що він зробив? Він урятував країну. Дійсно, він урятував країну. Але, звичайно, я не погоджуюся з усіма його методами»

Про результати останніх соціопитувань, згідно з якими його рейтинг падає:

«Рузвельт і Черчилль не дивилися на свої рейтинги й стали історичними особистостями... Але це як у танку: головне – не об...тис. Якщо вже заліз у танк, треба їхати. Я і їду, так що навіть незважаючи на «телевізор», конкуренти нехай не співаються – в мене все в порядку»

ПРО НЬОГО**Леонід Кравчук**

«У старті його виборчої кампанії багато чого не розумію, вона пронижана протиріччями. Сучасна людина західного мислення і раптом говорить про індустріалізацію – це XIV з'їзд ВКП(б), про колективізацію села – це XV з'їзд ВКП(б). Вийде повернення в минуле. Може, він якось специфічно пояснює – так, що ми зрозуміти не можемо? Та й саму форму його презентації теж не дуже розумію: суміш Мефістофеля з чимось потойбічним... Я людина з іншого тіста, може, тому не розумію цих модерністських тенденцій»

Леонід Кучма

«Я думаю, що в нас є молоді політики. Мені подобається Яценюк. Він ще дуже молодий політик і робить деякі помилки, думає, що взяв уже бика за роги. Думаю, у нього велике майбутнє. Таких людей слід підтримувати і ростити політичну еліту з таких, як Яценюк»

Віктор Ющенко

«Я не приховую своїх симпатій до Арсенія Петровича. Цю людину я знаю вже багато років. Багато чого у його кар'єрі відбувалося завдяки моїм рішенням. Тому що я впевнений: це перспективний, великий політик, який потрібен Україні, нації»

Юлія Тимошенко

«Яценюк – технічний кандидат Януковича, Ющенко – Яценюка, а Фірташ усе це фінансує»

Віктор Янукович

«Що можна сказати про Яценюка, він на моїх очах виріс, я бачив його, він досяг відповідного рівня, і зараз його амбіції дійшли до того рівня, що він хоче вже державою керувати. Здатний він на це чи ні – нехай скажуть люди. Люди все бачать»

Ігор Коломойський, президент Об'єднаної єврейської громади України

«Печерна антисемітська позиція Ратушняка не дивує. А ось позиція Арсенія Яценюка, який претендує на роль загальнонаціонального лідера, м'яко кажучи, дивує. Перше, за що взявся «Фронт змін» після звинувачень, які прозвучали, – доводити непричетність Арсенія Петровича до євреїв, наводячи різні метрики і виписки... Найостанніше, що він мав робити, – бігти за метрикою, доводячи відвертим расистам, що ти такий, а не отакій. Треба будувати таку країну і проповідувати такі принципи, де всі громадяни будуть рівні. Адже я хочу нагадати, що інколи б'ють не по метриці, а по... виразу обличчя»

Фронтовик без армії

Арсеній Яценюк став класичним третім зайвим у протистоянні Януковича і Тимошенко

Автор:
Тарас
Березовець,
політтехнолог

Під час перебування на посаді міністра економіки Криму однією з ініціатив молодого Яценюка в напрямку наполегливого переведення діловодства на українську була заміна всіх російськомовних табличок на дверях. Коли замість класичного «Приемная» на кабінеті самого міністра з'явився напис «Приймальна», до Яценюка прилипло прізвисько «Приймач». Зрештою, зусилля міністра виявилися марними: українська в російськомовному Совміні так і не прижилася.

Цей дискурс певною мірою характеризує магічний потяг молодого політика до зовнішнього антуражу. Не прослуживши жодного дня в армії, своєю партійною символікою Арсеній Петрович обрав колір хакі, а свій громадський рух нарік «Фронт змін». Войовнича риторика, ніби перенесена із сусідньої Росії, де й досі горить полум'я війни на Північному Кавказі, стала наслідком, напевне, ключового для цієї президентської кампанії Яценюка рішення запросити в штаб на провідні ролі російських фахівців. Трійка політтехнологів у складі Іскандера Валітова, Тімофея Сергійцева та Дмитрія Кулікова, об'єднаних українцем Володимиром Грановським, наразі «рулить» не лише креативом, а й стратегією кампанії.

«Тіма і Діма», як називають цих спеціалістів у професійних колах, у самій Росії не надто відомі. Авторитетна «Газета.Ру», яка за даними опитування політиків і журналістів складає щорічний рейтинг топ-20 політтехнологів Росії, жодного разу не включила нинішніх консультантів ФЗ до свого списку.

Зарано робити загальний висновок щодо ефективності обраної агресивної рекламної кампанії «Врятувати країну», з якою Яценюк стартував улітку першим із претендентів, проте порівняння рейтингових показників головного «фронтовика» в липні й жовтні дає підстави припустити, що не все пішло гладко.

Проте не в усьому винні політтехнологи. Вочевидь, проблема у стилі керування, який обрав сам лідер. За свідченням «Української правди», спершу Яценюк прагнув контролювати все особисто, включаючи прокладання кабелів в офісі. Це призвело до втрати штабними працівниками такої потрібної їм мобільності. Джерела всередині штабу стверджують, що росіяни не так виробляли, як просто погоджувалися з усіма креативними пропозиціями кандидата, зокрема й із мілітаристською символікою кампанії. При цьому вже за першу половину неофіційних перегонів з липня по жовтень штаб кандидата встиг

витратити, за експертними оцінками, близько \$30–35 млн. Ключовим джерелом постачання ресурсів виявився аж ніяк не Фірташ, і не Пінчук, а маловідомий донецький бізнесмен Леонід Юрушев. Новою ниточкою, що зв'язала спонсора і кандидата, став відкритий Яценюком передвиборчий рахунок у банку «Форум». За інформацією видання «Дело», 63% фінзакладу належать німецькому Commerzbank, а 26% акцій непрямо контролює Юрушев. Кошторис кампанії Яценюка цілком може сягнути \$80 млн, що водночас є інвестицією в майбутні парламентські перегони «Фронту змін».

Досягти десятивідсоткового результату під час президентських виборів і 7–8% під час парламентських – таке надзавдання в умовах падіння рейтингових показників Яценюка стоятиме перед двома Андріями: Іванчуком і Пишним, з якими Арсеній знайомий з початку 1990-х. Допомогти їм адмінресурсом намагатиметься коло шанувальниць молодого кандидата, до якого входять Катерина Ющенко й Віра Ульянченко. Саме дружина Ющенка є тим містком, що поєднує Яценюка з цілою низкою спонсорів і чиновників, зокрема керівником виборчого штабу чинного президента Ігорем Тарасюком.

Назagal ключовою помилкою штабу стала відмова від побудови розгалуженої мережі регіональних організацій (штаб фактично запровадив граничну межу по кількості для членів ФЗ в кожній області), внаслідок чого «фронт» так і не став «армією».

Друга помилка полягає у тому, що Яценюк не зміг втілити суспільне очікування на «третю силу», по суті розчинившись серед своїх прямих конкурентів – Тігіпка та Гриценка.

Обрана назва виборчої програми Яценюка «Новий курс» не така вже й нова. Саме так називалася стратегія Франкліна Делано Рузвельта, з якою він вивів США із Великої депресії. На цьому збіги закінчуються. Якщо Рузвельт запровадив, як сказали б сьогодні, соціалістичний підхід,

який включав державне регулювання цін, то «Новий курс» Яценюка – фантастичний мікс ліберальних і соціал-демократичних ідей, що є свідченням незрілості молодого політика. До них, зокрема, належить ідея Східноєвропейського простору у складі Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Грузії, Казахстану, Молдови, Росії. Це при тому, що до останнього часу Яценюк був прихильником протилежного напрямку – інтеграції до ЄС. Але то вже деталі, як кажуть, «на війні як на війні», точніше, «на фронті як на фронті»... ■

**«НОВИЙ КУРС»
ЯЦЕНЮКА –
ФАНТАСТИЧНИЙ
МІКС ЛІБЕРАЛЬНИХ
І СОЦІАЛ-
ДЕМОКРАТИЧНИХ
ІДЕЙ, ЩО Є
СВІДЧЕННЯМ
НЕДОЗРІЛОСТІ
МОЛОДОГО ПОЛІТИКА**

IX МІЖНАРОДНИЙ
ФЕСТИВАЛЬ

4-13
ГРУДНЯ

Львівська
міська рада

Львів
вакучин для світ

Львівська
Обласна
Держадміністрація

Представництво
Європейської
Комісії в Україні

ДЗИГА

Польський
Інститут
Київ

ГЕНЕРАЛЬНЕ КОНСУЛЬСТВО
Республіки Польща
у Львові

Французький
Культурний
Центр

Фондація «УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА»
www.ukrainskultura.com

Тиждень
український www.ut.net.ua

Вартість вхідних квитків, від 40 грн. Вартість абонементу на всі вісім концертів у Філармонії та Театрі ім. Марії Заньковецької — 700 грн. УВАГА !!! для студентів, працівників закладів культури та членів «Jazz Club. Lviv» — знижка 50%. Пільгові квитки та абонементи продаються тільки в галереї «Дзига» (вул. Вірменська 35) і тільки до 24 листопада 2009 р. Продаж квитків : галерея «Дзига» (вул. Вірменська 35) 10.00 - 21.00 / каси театру ім. Марії Заньковецької та Філармонії / info: www.dzyga.com / довідки : 297-56-16 244-47-78

info: www.dzyga.com livejournal: dzyga_in_lviv info: www.dzyga.com livejournal: dzyga_in_lviv info: www.dzyga.com livejournal: dzyga_in_lviv

улюблене радіо

джазові онлайн побратими

генеральний медіапартнер

традиційний спонсор

інтернет партнер
ZAXID.NET

РАДІО ЛЬВІВСЬКА
100,8 МГц ХВИЛЯ

Jazz in Lviv
UAJAZZ.COM
Український джазовий клуб

Ауксен
СТУДІЯ
реклама на радіостанціях

КОМФОРТ
ІНВЕСТ

2 МІСТ

24

5

ІДЕЯ

mebela

РЕКЛАМНЕ АГЕНТСТВО

еко

89,7 FM
ХВИЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ

ART
ВЕРТЕП

незабаром

ВГОЛОС
ПРО ТУРИЗМ

СУМНО

ВІСНИК

Львівська міська газета

Пошта

ІДЕЯ

Високий звук

Lviv Today

НЕРУХОМІСТЬ

ПАНОРАМА РИНКУ

ЦИФОРМАТОР

Львівська міська газета

Пошта

ІДЕЯ

Високий звук

Lviv Today

НЕРУХОМІСТЬ

ПАНОРАМА РИНКУ

My Relax

приймає
Reikartz
Hotels & Resorts

Розлучення з минулим по-німецьки:
технології та know how

Німеччина 2.0

спецпроект

2
років
свободи

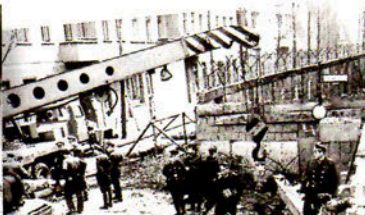
У межах спецпроекту «20 років свободи» **Тижень** розповідає про два десятиліття постсоціалістичної трансформації у країнах Центральної та Східної Європи: Польщі (див. №39/2009 р.), Угорщині (див. № 42/2009 р.), Болгарії (див. №44/2009 р.), Чехії, Словаччині, Румунії, Литві, Латвії, Естонії, країнах, що постали на руїнах Югославії. На відміну від України майже всі ці держави змогли подолати травматичний тоталітарний досвід і повернутися до Європи. При цьому жодна з них не була застрахована від помилок, їм довелося пережити і злеті, і падіння. У цьому числі **Тижня** ми розповідаємо про Східну Німеччину, яка, попри щедрі допомоги Заходу, все ще відстає від старих земель ФРН

ЯК ЗМІНЮВАЛАСЯ СХІДНА НІМЕЦЬЧИНА

9 листопада 1989 року
Падіння Берлінського муру. Східні німці отримали можливість вільно подорожувати на Захід

18 березня 1990 року
Екс-комуністи з Партії демократичного соціалізму програли перші вільні вибори до Народної палати

18 травня 1990 року
Дві німецькі держави уклали монетарний, економічний та соціальний союз

1 липня 1990 року
Західнонімецька марка замінила в НДР східнонімецьку як платіжний засіб. Багато законів ФРН набрали чинності в НДР

Автор:
Ілько
Майдачевський

Від новітнього Берліна має зносити дах – від жвавості, блиску, футуризму. Це закладено в його концепцію на рівні технічного завдання. На місці колишніх пустирів, руїн і зони відчуження «Муру» впродовж останніх двох десятиліть зведено надсучасні будівлі: офісні та розважальні центри, магазини, урядові споруди, житло. До проектів залучили найвідоміших у світі архітекторів: британців Нормана Фостера та Річарда Роджерса, італійця Ренцо П'яно, американця Гельмута Яна, своїх не менш ушанованих співвітчизників Ганса Коллгоффа, Акселя Шультеза, Шарлотту Франк... І ті їм такого набудували! Звісно, це питання смаку, але вважається, що за сміливістю, несподіваністю, органічною вписаністю в простір новітні берлінські «акваріуми» залишають далеко позаду авангардні квартали Парижа, Лондона, Нью-Йорка. Німці будь-що прагнули втерти носа й довести... Власне, що довести? Що їхня країна спрямована в майбутнє, що похмурі сторінки

НОВИЙ
БЕРЛІН.
Реставрований
бундестаг
є одним
із символів
німецької
столиці

ЩО ЗМІНИЛОСЯ ПІСЛЯ 1989 РОКУ

**Матіас Циммер,
хірург-кардіолог, Дрезден**

По-перше, змінилася купівельна спроможність валюти, тепер можна розраховувати на більш-менш чесну винагороду за свою працю. По-друге, зросла особиста свобода індивіда, хоча й не кожен уміє нею користатися. Є певний дефіцит парламентської демократії, і це загрожує у середній перспективі всій державній системі, проте толерується в уряді. Корупція на найвищому політичному рівні теж належить до проблем цього стибу. А люди втомлені від протестів, кожному особисто ведеться не так і погано, щоб цілеспрямовано брати в них участь.

Моя фінансова ситуація в нових умовах напрочуд добра, але масам досі складно. З-поміж негативних моментів хочу виокремити те, що діти в об'єднаній Німеччині опинилися в групі ризику бідності – такого в НДР не було! Також мені не подобається, що ФРН взялася за розбудову агресивної армії, при тому що не хоче визнавати в Афганістані воєнного стану і воліє говорити про «миротворчі операції».

ФОТО: МИЛА ТИШЕВА

23 серпня 1990 року

Народна палата відновила п'ять довоєнних земель, які згодом увійдуть до складу ФРН

12 вересня 1990 року

Представники ФРН і НДР, а також Великої Британії, СРСР, США та Франції підписали договір «Два плюс чотири», в якому великі держави відмовилися від будь-яких своїх прав у Німеччині. Згідно з договором країна відновила повний суверенітет 15 березня 1991 року

20 вересня 1990 року

Парламенти ФРН і НДР схвалили договір про возз'єднання

3 жовтня 1990 року

Возз'єднання Німеччини. НДР зникла з політичної карти світу

історії можна перегорнути. Кому довести? Передусім собі.

У ширості прагнення не залишається сумніву, але бажання надто демонстративне. Швидше, швидше втекти якнайдалі від минулого – від тоталітаризмів, тимчасового помутніння розуму, нездарності... Імпульс, якого, схоже, бракує більшості посткомуністичних країн. І нам зокрема.

МУР НЕ МІГ НЕ ЛУСНУТИ

Те, що сталося 20 років тому, не було випадковим – результатом нещасливого збігу обставин або чиєїсь змови.

У Радянському Союзі довго побутувала легенда стосовно країн соціалістичного табору: мовляв, ми їх усіх годуємо. Ніщо не здатне було переконати пересічного «совка», що радянські сателіти висмоктують «великій могутій» і що це через них у наших крамниціх немає молока, м'яса, ковбаси і шкарпеток. Насправді все було навпаки, принаймні з Німецькою Демократичною Республікою.

Хімічно чистий експеримент із «мирного змагання соціалізму та капіталізму» історія поставила на прикладі НДР і ФРН. Унаслі-

**УДАРНИМИ
ТЕМПАМИ.**
Берлінський мур було зведено практично за одну добу. Бетонний паркан завдовжки 155 км зусібіч оточив Західний Берлін

**ЗРОБЛЕНО
В НДР.**
У той час коли західнонімецький автопром підкоряв світ, східні німці роками стояли у черзі на пластиковий Trabant

ФОТО: ЕРА

ЯК ЗМІНЮВАЛАСЯ СХІДНА НІМЕЧЧИНА

1991 рік

Запроваджено податок солідарності (надбавка на податок на прибуток). Розпочато роботу над Транспортними проектами німецької єдності, які мали поліпшити сполучення між старими та новими землями (дев'ять залізничних проєктів, сім автошляхів, один водний шлях)

1994 рік

Берлін визнано столицею об'єднаної держави. Радянські війська покидають Німеччину

1998 рік

Партія демократичного соціалізму (спадкоємиця правлячої в НДР СЕПН) набрала на виборах 5,1% голосів, ставши повноцінною парламентською партією

1999 рік

Переїзд столиці з Бонна до Берліна завершено

ФОТО: AP

ФОТО: AP

РОЗДІЛЕНІ ДОЛІ. Тисячі берлінців були змушені стояти у кілометрових чергах, щоб отримати дозвіл на відвідини східної чи західної частин колишнього єдиного міста

док Другої світової війни обидві частини країни було зруйновано практично однаково. Тільки на Захід після 1945 року потекли капіталовкладення, а на Схід – переважно вказівки: розбудовувати важку промисловість, здійснювати індустріалізацію, колективізацію. В результаті вже через 15 років за основними показниками – ВВП на душу населення, продуктивністю праці й відповідно добробуту – Західна Німеччина випереджала Східну на 40–50%. Згодом відставання тільки збільшувалося.

З цим можна б змиритися, якби конкуренти були на відстані тисяч кілометрів та у цьому випадку вони перебували поруч. Для порівняння статків, перспектив і ступеня свободи варто було зазирнути через кордон, наприклад, з'їздити до родичів. Втечі на Захід набули масового харак-

теру – понад 200 тис. осіб на рік. 1961-го, у рік запуску людини в космос, влада прокремлівської НДР на чолі з тодішнім лідером Вальтером Ульбріхтом за згоди московських патронів та партнерів по табору вирішила закрити кордон на замок і збудувати навколо західної частини міста, що перебувала під контролем союзних військ, мур. Це була складна інженерна споруда: 155 км триметрових бетонних блоків у два ряди й між ними контрольно-слідова смуга, начинена колючим дротом і протипіхотними мінами-пастками. Проблему біженців це вирішило (хоча сміливці робили спробу долати перешкоду – тільки невдач, які загинули під час такої спроби), набиралося близько 50 щороку), але довіри до ладу не сприяло. «Суворий комфорт тоталітарної диктатури» (вислів філософа Еріха Фромма) ►

2002 рік

Вийшла друком книжка спогадів «Діти зони» берлінської письменниці та журналістки Яни Гензель, яка описує проблеми НДР'яської молоді під час інтеграції у нове німецьке суспільство. Книжка увійшла до списку бестселерів за версією журналу Spiegel і розійшлася більш ніж 350-тисячним накладом

2003 рік

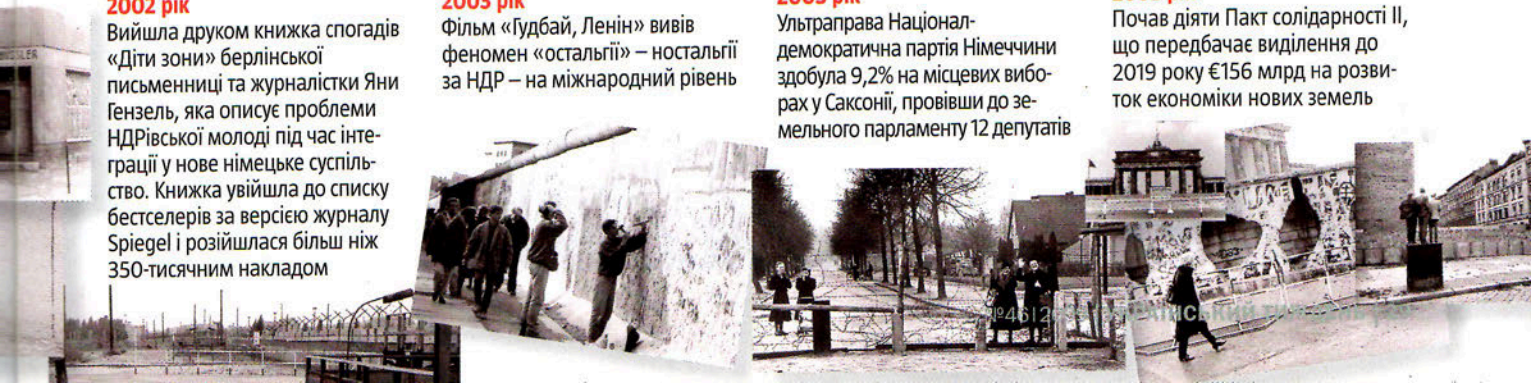
Фільм «Гудбай, Ленін» вивів феномен «остальтії» – ностальгії за НДР – на міжнародний рівень

2005 рік

Ультраправа Націонал-демократична партія Німеччини здобула 9,2% на місцевих виборах у Саксонії, провівши до земельного парламенту 12 депутатів

2005 рік

Почав діяти Пакт солідарності II, що передбачає виділення до 2019 року €156 млрд на розвиток економіки нових земель

ЩО ЗМІНИЛОСЯ ПІСЛЯ 1989 РОКУ

Бернгард Замес, перекладач, Галле-на-Залле

Впродовж попередніх двох десятиріч розрив між багатими й бідними зростає. Після возз'єднання говорилося про «соціальну ринкову економіку», і не безпідставно. Але весь цей час скорочували й досі скорочують соціальне забезпечення: пенсії, допомогу безробітним, лікарняні тощо. Без відповідного підвищення зарплат і пенсій, щонайпізніше від запровадження євро майже все постійно дорожчало.

Саме в останні роки раз у раз обмежуються свобода й демократія – стає активнішим нагляд. Привід – нібито загроза тероризму, а також «надто демократичний» інтернет. Дивно, що після 20 років з часу падіння Берлінського муру лишається так званий мур у головах людей: Захід і Схід досі визнають один одного і в багатьох випадках протиставляються. І цьому сприяють об'єктивні обставини, тобто дедалі менші оклади, пенсії, соціальні виплати й зростання безробіття на Сході ФРН. Ситуація моєї сім'ї змінилася незалежно від нових умов, але це, мабуть, нетиповий приклад. А загалом одна з причин малих доходів і скромніших подорожей – збереження нашої особистої свободи та почуття гідності: ми не хочемо себе продавати, тож мусимо приймати обмеження.

здавався ще нестерпнішим, а життя по той бік залізної завіси – ще привабливішим. Свого телебачення східні берлінці практично не дивилися, на кожному вікні стирчали антени (супутникового ТБ ще не було), розвернуті в бік західноберлінської вежі.

Через постійно присутній живий докір НДР була змушена дотримувати відносно високих соціальних стандартів (усе одно далеких від західних, проте суттєво вищих за радянські), на що в її допотопної економіки бракувало потуги. Промисловість орієнтувалася переважно на експорт до СРСР: сюди постачалося 94% її продукції. Східнонімецькі судна і вагони, радіоапаратура й фотокамери, костюми і черевики були крапці, ніж у СРСР, але безнадійно відсталі для європейського ринку. За такої економіки грошей в уряді постійно бракувало. Доводилося викручуватися. Наприклад, торгувати політичними в'язнями: випускаючи їх на Захід за гроші, за роки цієї «комерції» НДР примудрилася заробити 3 млрд марок. Першу позику в розмірі 2 млрд марок (приблизно \$1,5 млрд) від ФРН було отримано ще 1981 року. Відтоді країна підсіла на кредитну голку свого сусіда й родича, але, що таке справжні проблеми, східні німці дізналися з початком перебування: СРСР просто перестав розраховуватися за отримані товари. На 1990 рік радянський торго-

ОСТАННІЙ ПОЦІЛУНОК. Міхаїл Горбачов не виправдав сподівань НДРівської номенклатури на чолі з Еріхом Хонеккером

ФОТО: AP

вельний дефіцит із НДР становив 22 млрд марок.

МАЙДАН ПО-НІМЕЦЬКИ

Детонатором подальших подій мимоволі став Міхаїл Горбачов (він узагалі багато чого зробив проти своєї волі). У жовтні 1989-

го керівники держави-банкрута заходилися помпезно святкувати 20-річчя утворення НДР. У Східній Німеччині на той час уже склалася своя геронтократія (влада старців), геть відірвана від реальності. Достатньо сказати, що будинки вздовж маршрутів урядових кортежів фарбували до третього поверху, далі партійні бонзи зі своїх «членовозів» роздивитися не могли. Відповідно передбачити наслідки урочистостей вони також виявилися нездатні.

На свято запросили генерального секретаря ЦК КПРС. У своїй промові молодий лідер трохи спантеличив своїх німецьких товаришів. Щойно за лаштунками вони благали його вивести на вулиці війська з радянських гарнізонів, а він знову заявив із трибуни, що кожен народ має вирішувати свою долю самостійно. Тимчасом навколо палацу зібралася юрба. Демонстранти несли транспаранти «Відпустіть нас із цієї країни» і скандували: «Допоможи нам, Горбі!»

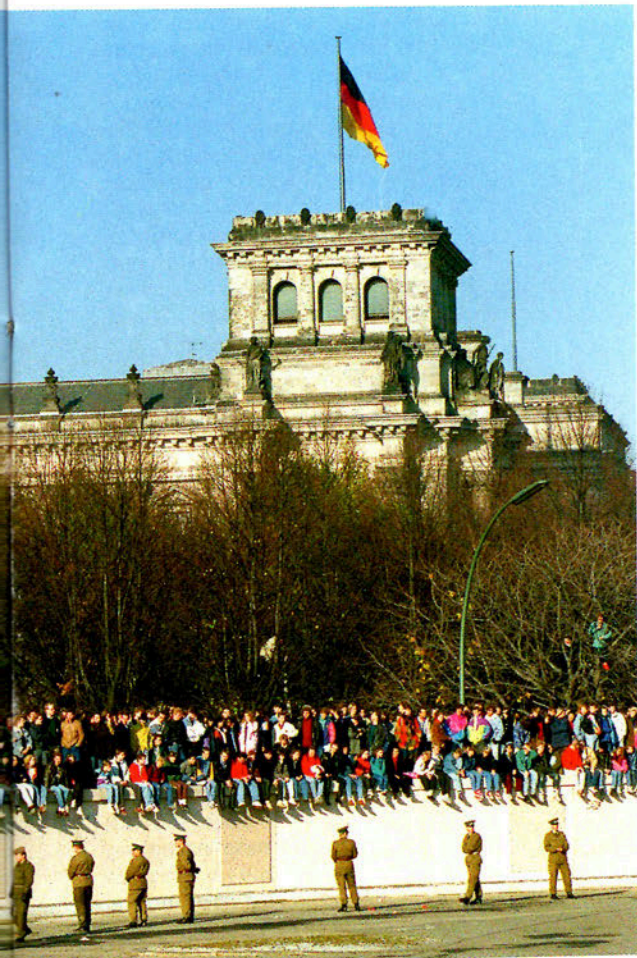

ФОТО: AP

Слід підкреслити, що спочатку змістом антиурядових виступів була тільки одна вимога: свобода еміграції. Ані про зміну ладу, ані про об'єднання із Західною Німеччиною взагалі не йшлося. Утім, поліція жорстоко розігнала перший Майдан. Було сотні поранених, тисячі затриманих. Попри це, механізм спротиву було запущено: впродовж наступних тижнів масові виступи відбувалися в Берліні та інших містах.

НАРЕШТІ СВОБОДА. Берлінський мур не зміг спинити вітру змін, який увірвався 1989 року до соцтабору

Особливо великий натовп зібрався у Лейпцигу 4 листопада. Поліція розрахувала на 30 тисяч демонстрантів, а прийшло тисяч 75.

Як у Польщі часів «Солідарності» однією з рушійних сил спротиву був костел, так у Німеччині точкою кристалізації стала протестантська церква – єдина легальна масова структура. У ті тривожні дні до кірхи приходили і католики, й атеїсти. Виступи були мирними. Лотар де Мезьєр, колишній голова перехідного уряду НДР, жартує: «Якщо німці вирішать штурмувати вокзал, вони спочатку куплять квитки». Лейпцизький Майдан був першим, який влада не наважилася розігнати. Понад те, перший секретар окружного комітету партії в супроводі кількох авторитетних громадських діячів по телебаченню закликав усі сторони конфлікту утриматися від насильства. Це була фактична перемога. Колишні керівники країни один за одним пішли у відставку.

9 листопада уряд оголосив нові правила негайного отримання виїзних віз для відвідання Заходу, але в цьому вже не було потреби: натовпи рушили до контрольних пунктів, прикордонники не наважувалися їх затримувати. Упродовж трьох наступних днів кордон в обидва боки перетнули... 3 млн німців.

Незалежний мур почали розписувати графіті й розбивати на шматочки, перетворивши на арт-об'єкт і мільйони сувенірів.

ПОВТОРНИЙ ШЛЮБ

Східні німці поступово усвідомлювали те, що з ними сталося. Коли в березні 1990-го перемогу на виборах у НДР отримала Християнсько-демократична

партія на чолі з адвокатом Лотаром де Мезьєром, стало зрозуміло, що приєднання до ФРН – питання лічених місяців. Це не могло не викликати занепокоєння у світі: в центрі Європи знову поставала надпотуга з населенням понад 80 млн осіб і сумною «кредитною історією». На щастя, новим німецьким лідерам вдалося переконати світ у тому, що їхня держава вже не становить загрози. Для початку парламенти обох (поки що) країн урочисто проголосили відмову від будь-яких територіальних претензій до сусідів. Якщо попередні покоління німців мали ілюзії, що історичні землі, втрачені внаслідок Другої світової, колись повернуться (особливо на Сході – від польської Померанії до Східної Пруссії, тобто Калінінградської області, з якою Росія не знає, що робити), то тепер на цьому питанні було поставлено остаточну крапку.

Переговори про об'єднання (а фактично, враховуючи різницю в розвитку, приєднання) відбувалися у форматі «два плюс чотири»: обидві Німеччини, США, Велика Британія, Франція, Росія. У вересні 1990-го в Москві було підписано договір, який закріпив повторний шлюб, а в ніч із 2 на 3 жовтня закони НДР припинили свою дію й держава формально стала єдиною. Нова Німеччина ретельно дотримується свого обережного зовнішньополітичного курсу, подекуди викликаючи подив надмірною поступливістю, особливо щодо Росії. Тут немає жодних сентиментів: зовнішні проблеми їй ні до чого, розібратися б із внутрішніми.

Труднощі на східних землях не втрачають гостроти, попри воїстину гігантські вливання: ■

Патентно-правова фірма
«Пахаренко і партнери»

ПРОФЕСІЙНІСТЬ ПОНАД УСЕ

- Надання юридичних послуг; пов'язаних з набуттям прав на всі об'єкти інтелектуальної власності (знаки для товарів та послуг, промислові знаки, винаходи, корисні моделі, доменні імена тощо).

- Представництво в судах, Антимонопольному комітеті України та інших державних органах.

- Авторське право та суміжні права.

- Боротьба з підробками і піратством.

- Консультації з медійного, конкурентного, корпоративного, господарського, договірної та митного права

Наша адреса: м. Київ, вул. Червоноармійська, 72,
бізнес-центр «Олімпійський»
тел.: (044) 451-83-40, факс: (044) 451-40-48,
pakharenko@pakharenko.kiev.ua, www.pakharenko.com

Поштова адреса: 03150, м. Київ, а/с 78.

ФОТО: МИЛА ТИШАЄВА

щороку із Заходу на Схід перекачується у вигляді дотацій та інвестицій близько €100 млрд. Переозброєння неефективної економіки призвело до втрати робочих місць: після реконструкції лише на одному металургійному заводі кількість робітників зменшилася з 12 тис. до 2 тис., у сільському господарстві Бранденбургу нині 35 тис. працівників виробляють більше продукції, ніж донедавна 120 тис. Безробіття на східних землях сягнуло 15% (порівняно з 5%, наприклад, у Баварії).

Важкі реалії сьогодення породили в населення туго за минулим, яку тут називають «остальгія». Близько 30% голосів на ви-

НОВА СТАРА СТОЛИЦЯ. Сьогодні Берлін приваблює туристів з усього світу своїм «розділеним» минулим

борах регулярно отримує Ліва партія – спадкоємиця колишньої правлячої СЕПН.

РУЧНИЙ РЕЖИМ

Німеччина – федеративна держава, вільне об'єднання відносно автономних земель із власними законодавчими органами. Проте в історії з приєднанням колишньої НДР простежуються всі ознаки по-німецьки ретельного, прискіпливого ручного керування.

На початку йшлося передусім про правове впорядкування ситуації: гармонізацію законодавства (це було нескладно, закони збігалися на 90%, просто на Сході їх не дотримувалися), реституцію (повернення майна колишнім власникам), денационалізацію того, що колись привласнила держава, приватизацію того, що було створено за роки соціалізму. Приводом для додаткових образ «оссі» (буквально – східняків) є кадрова політика: на керівні посади федеральних органів влади, не кажучи вже про нові приватні підприємства, призначають переважно приїжджих «вессі» (західняків), їхня частка в цій ланці перевищує 92%.

Подекуди під лагідним тиском федерального уряду великі компанії відкривають свої підрозділи на Сході. Так, компанія Porsche перенесла збирання улюбленого в нас позашляховика Cayenne під Лейпциг. Щоправда, тут створено фантас-

тичні пільги для інвесторів: 40% капіталовкладень компенсується підприємцеві з федерального та місцевого бюджетів. Також значні субсидії бізнес отримує безпосередньо з ЄС, ці гроші навіть ідуть повз федеральний уряд.

Процес розлучення з минулим відбувався за компромісним сценарієм: середнім між рішучою лостацією по-чеськи (див. **Тиждень, №45/2009 р.**) і цілковитим пофігізмом по-українськи. Уряд відкрив архіви «Штазі» (таємної політичної поліції – аналога нашого КДБ), і кожен охочий може переглянути свою особисту справу й поцікавитися, що писали на нього в дописах колеги та сусіди. Проте повного списку інформаторів не оприлюднено, дізнатися, хто на тебе стукав, можна лише в судовому порядку за ознаками конкретного злочину. Не спостерігається й масового каяття колишніх охоронців режиму та їхніх помічників – досі публічно зізналися у своєму гріху лише кілька осіб з-поміж зареєстрованих 189 тис. стукачів. Мало схоже на рішучу денацифікацію, що відбувалася після війни у ФРН. Хіба що штатні працівники «Штазі» (утім, як і колишні партійні начальники) не мають права обіймати посади в урядових установах. Пенсію вони отримують акуратно. Німці старанно уникають загострення відносин у суспільстві. Заплющили очі навіть на пустоці ендеєрівської номенклатури, яка «під завису» встигла приватизувати 200 тис. будинків і земельних ділянок.

Вся енергія нової Німеччини спрямована все ж таки у майбутнє. Шукати рецепти виходу з кризи для України тут марно. У нас немає доброго, розумного дядечка, який подбає про вирішення найменшої проблеми. Нам бракує німецької ретельності й завзяття, а ще того, що сформульовано в статті I Конституції Федеративної Республіки Німеччини: «Людська гідність недоторканна». ■

Щира подяка за ініціативу та допомогу в написанні матеріалу Посольству Федеративної Республіки Німеччина в Україні, а також особисто Зігурн Майер, Францісці Цвер, Вольфгангові Кларе, Катарині Гоманн, Зільвії Шрайбер, Александрові Королькову

ЩО ЗМІНИЛОСЯ ПІСЛЯ 1989 РОКУ

Франк,

студент Технічного університету, Дрезден

Найбільші зміни за останні 20 років сталися в економіці. Тепер можна купити все, що заводно. Потрібні тільки гроші. Наприклад, у НДР банани були рідкістю, а тепер їх без проблем можна знайти у будь-якому супермаркеті. Інший приклад – автомобілі. У минулому були суворі правила, після замовлення треба було кілька років чекати на отримання приватного авто. І водночас безробіття у Східній Німеччині зараз удвічі вище, ніж на Заході. Тож великі торговельні центри нічого не варті, якщо немає грошей. Але я не хочу скаржитися, адже міста стали сучаснішими, докілья чистішим і так далі. Мої батьки змогли відвідати країни, які були для них закритими у часи НДР (Франція, Австрія, Греція, Португалія, та, звісно ж, Західна Німеччина). Але іноді вони проводять свої відпустки й у Східній Німеччині. Я ж можу подорожувати всією Європою без жодних проблем на кшталт візових. І мандрую стільки, скільки мені дозволяє гаманець!

ПРОЗПРОДАЖ

В обидва кінці

Амстердам
Гельсінкі
Брюссель
Берлін
Мілан
Рим

від

99 \$*

Безкоштовно:

- Багаж (до 40 кг)
- Харчування на борту
- Онлайн бронювання
- Онлайн реєстрація на рейс
- Можливість вибору місць у салоні
- Участь у програмі Панорама Клуб

© 0 44 581 50 50 566 МТС, КИЇВСТАР,
(LIFE), BEELINE

МТС - згідно з тарифним пакетом місцевий телефон/ Київстар та Life) - 1 грн за хвилину/
Beeline - 0,95 грн за хвилину. Ліцензія МАУ ДІА № 366673 серія АВ від 20.02.2009 р.

МАУ

* Ціна вказана за напрямки: Київ - Амстердам, Київ - Гельсінкі, Київ - Брюссель, Київ - Берлін, Київ - Мілан, Київ - Рим. Ціна за квиток з багажем, харчуванням на борту, онлайн реєстрацією на рейс та участю в програмі Панорама Клуб. Ціна вказана за напрямки: Київ - Амстердам, Київ - Гельсінкі, Київ - Брюссель, Київ - Берлін, Київ - Мілан, Київ - Рим. Ціна за квиток з багажем, харчуванням на борту, онлайн реєстрацією на рейс та участю в програмі Панорама Клуб.

éra
телекомпанія

НОВИНИ
з Тетяною Тереховою
ВАЖЛИВА ЯКІСНА ІНФОРМАЦІЯ

ПО БУДНЯХ

ПН ВТ СР ЧТ ПТ

Від солідарності до демократії

Роздуми польського дисидента про звільнення Східної Європи 20 років тому

Автор:
Метью Камінскі,
Wall Street Journal

FANTASTYCZNE!

Саме це польське слово використовує Адам Міхнік, один із тих діячів, хто свого часу прискорив кінець холодної війни, щоб описати стан справ у Польщі через 20 років після падіння Берлінського муру.

«Фантастично! Фантастично! П'ятнадцять не мала подібного двадцятиліття за всі 400, 300 останніх років своєї історії. Ми на боці Заходу. Ми суверенні. Ми маємо всі можливі громадянські права. Демократичні вибори. Відкриті кордони. Жодної цензури. Це просто фантастичні зміни».

ІСТОРІЯ ЙОГО ВЛАСНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Міхнік походить із комуністичного істеблшменту. Його батько, польський єврей, був лідером нелегальної довоєнної Комуністичної партії. У підлітковому віці пан Міхнік брав участь у дискусійних клубах лівих, як-от: «Викривлене коло», «Шукачі протиріч». Свято вірячи в комуністичні ідеї, він хотів реформувати комунізм. У 18 років його вперше заарештували за написання листа протесту до уряду. 1968-го на рік запроторили до в'язниці за організацію студентських протестів у Варшаві.

Такий життєвий досвід зробив цього поляка опозиціонером. Наступні два десятиліття він працював із самвидавом, захищав права робітників, а згодом брав участь у керівництві «Солідарністю» від самого її створення в 1980 році. Ця профспілка поступово переросла в загальнонаціональний рух.

За ці зазіхання на комуністичну систему до 1989 року його кидали за ґрати так часто, що він утратив лік усім тим затриманням і ув'язненням. Але від 1989 року для нього настали добрі часи. Створив найбільше газетне видавництво в Центральній Європі – Gazeta Wyborcza. Він газету й очолює. Його статті та публічні виступи зробили видання впливовим не лише в Польщі, а й за кордоном.

Вдягнений у вільну коричневу сорочку, у квартирі давнього друга на Манхеттені, у свої 63 роки Адам Міхнік виглядає як такий собі вічний почесний дисид-

ФОТО: AP

дент. Наближається північ, коли він запалює першу цигарку й просить філіжанку кави й склянку віскі, щоб збадьоритися. Вчора польський дисидент також допізна розважався в ресторані з давніми друзями, яких він ласкаво називає «Антикомуністичним інтернаціоналом».

Висловлюючи вкрай позитивну оцінку берлінської спадщини, він чудово розуміє, що не всі вважають її такою «фантастичною». Багато поляків скаржаться на те, що Адам Міхнік, як й інші керівники «Солідарності», вже в нову добу допустив стару комуністичну верхівку до політики й економіки, що, зрештою, породило хабарництво серед можновладців і гіркоту розчарування в суспільстві. «Ми нормальна країна з нормальними проблемами – нормальною корупцією, нормальними скандалами», – захищає себе Міхнік.

У Східній Європі глобальна криза озлобила людей проти вільного ринку й демократії. У таких країнах, як, приміром, Румунія, відроджуються націоналістичні партії. Інші, як Білорусь та Азербайджан, збочили зі шляху демократизації або ж узагалі ніколи на нього не ставали. У деяких, як-от в Україні, становище хитке.

ПОВЕРНЕННЯ ІСТОРІЇ

Тріумф ліберальної демократії в 1989 році, з якого почалися розмови про «кінець історії», більше не видається аж таким остаточним і переконливим. Авторитарні режими від Росії та Венесуели до Китаю та Ірану почуваються достатньо впевнено, щоб уже сьогодні кидати виклик Заходу.

Маючи історичну освіту, пан Міхнік не плекає ілюзій щодо невідворотності чи неможливості будь-чого. Він каже про те, що центральноєвропейських демократів могли б придушити так само, як китайських студентів на площі Тяньаньмень того самого року, коли впав Берлінський мур. Хто може сьогодні стверджувати, що західний лібералізм пануватиме і в майбутньому? Навіть щодо Польщі, країни – члена ЄС і НАТО, він має сумніви: «Ми рухаємося у правильному напрямку, але вузьким шляхом. Один хибний крок – і ми станемо Росією».

Якщо ми говоримо про кліше «повернення історії», то небез-

пека, яку воно несе, не в другому пришестьї комунізму, а в поверненні авторитаризму. Росія – найгірший «учень» у регіоні, що своєю поведінкою викликає справжню тривогу. В хаотичні 1990-ті вона пізнала, що таке громадянська свобода. Пізніше, за Владіміра Путіна, полковника КДБ, який прийшов до влади в 2000 році, країна відкотилася назад. Політичні свободи було знищено, верховенство права розчавлено. Їм на зміну прийшли агресивний націоналізм, «суверенна демократія» та обіцянки навести порядок. Натомість національну економіку роздербанили зажерливі держава та привілейовані олігархи.

Так само, як свого часу СРСР і царька Росія, новий неліберальний Путіністан становить загрозу для тих, хто опинився на його геополітичній периферії: путінська Росія виступила збройно проти Грузії та Чечні, вдалася до газового шантажу України та інших країн, розташованих далі на захід. Розвиток путінізму засвідчив, як легко можна примусити незміцніле суспільство, якому бракує досвіду демократії й лібералізму, відмовитися від свободи в обмін на примарну стабільність.

Пана Міхніка хвилює також те, що «внутрішній Путін» може засісти у свідомості багатьох європейських лідерів по обидва боки старої залізної зависи. Для нього прикладом такого політика є італійський прем'єр-міністр Сільвіо Берлусконі, до речі, найбагатша людина у своїй країні. Ігноруючи звинувачення в корупції та будучи власником ЗМІ, Берлусконі, за словами польського дисидента, уособлює небезпеку «правового нігілізму».

Водночас націоналістично налаштовані політики вимагають відокремити Корсику від Франції, Країну басків від Іспанії, Північну Ірландію від Великої Британії, знищуючи своїми терористичними методами можливість вільного вибору як таку. «Націоналізм – це завжди небезпека для демократії», – каже Адам Міхнік.

Тому треба постійно стояти на варті демократії, вважає він. Це і є відповідь на подібні загрози. «Демократія – це щоденний плебісцит. Кожного дня ми вирішуємо, чи хочемо жити в демократії, чи ні. Чи будемо її захищати, чи ні». Щойно Польща

стала на шлях демократичного розвитку, Адам Міхнік не втомлювався повторювати, що безлад кращий за позірну досконалість, хаотична свобода в правовій державі краща за вправну сильну руку лідера-популіста, який нехтує законом.

ЄВРОПЕЙСЬКА МРІЯ

Як і чеський экс-президент Вацлав Гавел, Адам Міхнік хотів, щоб вільна та об'єднана Європа займалася конституціями та інституціями й залишила будь-які мрії про утопію, що на практиці неухильно ведуть до тоталітаризму. Ця позиція унаочнилася ще в його славнозвісному «Листі з

«ДЕМОКРАТІЯ – ЦЕ ЩОДЕННИЙ ПЛЕБІСЦИТ. МИ ВИРІШУЄМО, ЧИ ХОЧЕМО ЖИТИ В ДЕМОКРАТІЇ, ЧИ НІ»

ДИСИДЕНТИ-ПЕРЕМОЖЦІ. Адам Міхнік та Вацлав Гавел хотіли, щоб Європа відмовилася від мрій про утопію

Гданської в'язниці», написаному після того, як Войцех Ярузельський, голова польського уряду, ув'язнив його, Леха Валенсу й ще сотні інших лідерів профспілки. «Солідарність» ніколи не пропонує бачення ідеального суспільства, – писав пан Міхнік. – Вона хотіла жити сама й давати жити іншим. Її ідеали ближчі до ідеалів Американської революції, ніж Французької».

ФОТО: AP

Вступ десяти колишніх сателітів Радянського Союзу до Європейського Союзу впродовж останнього десятиріччя він розглядає як гарантію справдження своїх мрій. Звісно, дехто сприймає Євросоюз лише як недемократичну бюрократію. Але для Адама Міхніка він є насамперед способом протидіяти повзучому авторитаризмові: «Чому я такий євроентузіаст? Бо знаю, що це якір і символ демократії. Хто виступає проти ЄС у Центральній та Східній Європі? Вороги демократії, авторитарні уряди. Чому? Фундаментальна ідея путінізму – «суверенна демократія» – означає лише те, що я можу ув'язнювати своїх ворогів. І жоден Брюссель не має права мені вказувати, що я маю робити, а що ні».

Однак польський дисидент відмежовується від детерміністського погляду на Росію. Він усе ж таки є вихідцем із лівого табору. В країні, що часто асоціюється з глибоко вкоріненою русофобією, Адам Міхнік – біла гавка. Хоча російська ідентичність поспідовно незахідна, на його думку, вона може змішуватися: «Росія ніколи не змириться з тим,

що впродовж наступних 50 років повинна сама про себе піклуватися, модернізуватися, демократизуватися. Вона завжди була переконана, що має грати роль глобальної імперії». Тому путінський режим сприймає Захід як стратегічного опонента. Він бачить загрози з боку Америки скрізь. «Я називаю це детективним матеріалізмом – не діалектичним, але саме детективним, – сміється пан Адам. – Вони схожі на Шерлока Холмса в своєму постійному пошукові того, хто й що зробив їм поганого».

Чи може Росія рухатися в напрямку до політичної відкритості? Його відповідь така: «Росії загрожують не ліберальні Європа та Америка. Реальні загрози – з боку неліберального ісламу та неліберального Китаю. Росія має змінитися. Інакше просто не може бути. Ви маєте бути терплячими».

НАЇВНИЙ ЗАХІД

Пан Міхнік, здається, не висловлюється відверто про ще одну загрозу – загрозу для Польщі та регіону – про ступінь готовності Заходу відповісти на такі виклики.

«РОСІЇ ЗАГРОЖУЮТЬ НЕ ЛІБЕРАЛЬНІ ЄВРОПА ТА АМЕРИКА. А НЕЛІБЕРАЛЬНІ ІСЛАМ ТА КИТАЙ»

Російські газові інтриги та «перезавантаження» відносин із США за ініціативою адміністрації Обами не надто обнадійливі. 17 вересня – сумна дата в історії Польщі, день, коли СРСР напав на країну відповідно до пакту Ріббентропа–Молотова, – США відмовилися від планів розмістити елементи системи ПРО на території Польщі й Чехії. І зроблено це було на знак пошани до пана Путіна.

ДВА ЛІДЕРИ. Генерал Войцех Ярузельський та лідер «Солідарності» Лех Валенса розходились у поглядах. Але Адам Міхнік переконаний, що не припустимо кидати політичних опонентів за ґрати

Те, що рішення було анонсоване в такий час, є «скандальним» та «ідіотичним», каже Адам Міхнік. Однак тут же зауважує, мовляв, більшість поляків не сумуватимуть за тим протиракетним щитом. Також він вважає, що «Обама й Америка – це найкращий шанс, який світ має сьогодні».

Я вкотре наполягаю на тому, щоб пан Міхнік сказав, що він думає з приводу моральної стійкості

ФОТО: AP

Заходу, того Заходу, який так часто зраджував його регіон, починаючи з Ялти 1945 року. Він відповідає дещо роздратовано: «Я поляк. Польська історія – це постійне самовикопування з-під камінних завалів. Це у мене в генах. З одного боку, ви маєте рацію, що погляд Заходу часто наївний та надто оптимістичний. Але ваша точка зору водночас є маніхейською. Путін – не Сталін. Він інший. Сприймання його як другого Сталіна суперечить здоровому глуздові й свідчить про нерозуміння того, що там відбувається».

Хоча демократична революція в Польщі пройшла безкровно, «покоління 89-го було не проти використати силу в ім'я свободи». В «Листі з Гданської в'язниці» пан Міхнік пише: «Паціфізм як масовий рух прагне уникнути страждання; паціфісти часто кажуть, що жодна мета не варта того, аби за неї вмирили чи страждали. Етика «Солідарності» пропонує протилежну настанову – є така мета, яка варта того, щоб за неї страждали та вмирили».

Адам Міхнік, Вацлав Гавел, як і інші колишні дисиденти, схвалили вторгнення до Іраку. «Я не шкодую про це, – каже пан Адам, критикуючи, однак, методи, якими та війна велася. – Якщо є конфлікт між США та злочинним, варварським, кривавим тоталітарним режимом, підтримати Америку, яку я сам закликав стати на захист прав людини, – це мій обов'язок».

Сьогодні, коли Захід намагається вплинути на Іран і приборкати його ядерні амбіції, пан Міхнік посилається на той підхід до польської проблематики, який продемонстрував Рональд Рейган. Коли 1981 року в Польщі був

запроваджений військовий стан, США відкрито стали на бік польського народу супроти комуністичного режиму.

«Треба м'яко підтримувати помірковані сили в Ірані на противагу цьому ісламістові-маоїстові Ахмадінежаду, – вважає він. – Для них важливо бачити в Америці друга. Це спрацювало в Польщі. Сьогодні в світі немає більш проамериканської країни, ніж Польща». Силове придушення демократичних протестів в Ірані в червні цього року, додає Міхнік, свідчить про те, що «історія вже дихає в спину аятолам».

ПОЛІТИКА ПО-ПОЛЬСЬКИ

Кінець комунізму приніс свободу, а разом із нею – сум'яття. І «Солідарність» як рух, і загальнонаціональна солідарність швидко розпалися. 1990 року пан Міхнік особисто відійшов від Леха Валенси й, шокувавши правих політиків, потоваришував із генералом Ярузельським та іншими відомими комуністами. Демократія в Польщі безладніша, ніж у більшості інших країн, на думку мого співрозмовника. Він визначає національний характер як «радикальний, максималістський». Скандали в політиці є численними, часто їх важко пояснити.

Саме Адам Міхнік очолив табір прихильників компромісу та взаємопримирення як принципів, на які має спиратися оновлене польське суспільство. Він каже, що не зносить жаги помети колишнім лідерам. Таємні дані колишніх спецслужб використовували, щоб дискредитувати та усунути з політики нібито колишніх «колаборантів».

Генерал Ярузельський, який дозволив упасти першому камінцю в доміно соцтабору, багато

років боровся проти переслідувань за свої колишні гріхи. Пан Міхнік, незважаючи навіть на те, що свого часу генерал кинув його до в'язниці, назвав Войцеха Ярузельського «Горбачовим Польщі» та засудив його переслідування.

З іншого боку, звучить такий аргумент, що демократія має залишити простір для справедливості й відповідальності. Опоненти Міхніка кажуть, що Польща повинна остаточно розібратися зі своїм минулим, аби оновити своє сьогодні й з чистим серцем рухатися в майбутнє.

«Coś za coś» можна перекласти, як «ти мені – я тобі». Політика – це мистецтво здійснення того, що реально можна здійснити», – каже він та зауважує, що польська революція – продукт переговорів. «Ми запряглися, що спробуємо зробити це цивілізовано», – констатує Міхнік, один із учасників Круглого столу 1989 року, який розчистив шлях для вільних виборів до польського парламенту.

«КОЛИ ПОЛІТИКА ВХОДИТЬ ДО ЗАЛИ СУДОВИХ ЗАСІДАНЬ, СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЗАЛИШАЄ ЇЇ ЧЕРЕЗ ІНШІ ДВЕРІ»

«Ми маємо змінити Польщу, ми маємо змінити її звички. Не припустимо, щоб переможець кидав опонентів за ґрати. Це методи більшовиків. Митці, коломністи, студенти – вони можуть зводити рахунки з минулим. Але не політики, – переконаний Адам Міхнік. – Коли політика входить до зали судових засідань, справедливість залишає її через інші двері».

Copyright ©2009 Dow Jones & Company, Inc.

 Alumniportal
DEUTSCHLAND

Ви навчалися, стажувалися чи працювали у Німеччині?

Реєструйтеся на порталі: www.alumniportal-deutschland.org

Приєднуйтеся до групи APD-Ukraine

Похмілля свободи

Німцям потрібно ще як мінімум 20 років, щоб позбутися ганебного самоподілу на східняків та западенців

Автор:
Наталія Васютин
Київ – Берлін

У центрі Берліна суцільні автотасатори. Незважаючи на холод та дощ, центральними вулицями прогулюються численні юрби людей. Хтось на набережній Шпрее купує шапки-вусанки з радянськими кокардами, хтось біля пропускного пункту «Чарлі» фотографується зі статистами у формі армії США, а ще хтось просто п'є грог, щоб зігрітися, та їсть величезні смажені сосиски, які на кожному розі пропонують вуличні торговці. Пояснюють таке незвичне для похмурого осіннього дня похвавлення величезні постери в метро й на вулицях, що як мантру повторюють одне й те ж: 9 листопада Берлін відзначає свято Свободи. А саме – 20-річчя падіння муру, який розділяв не лише Берлін і Німеччину, але й Європу на два ворожі табори: демократичний, він же капіталістичний, і комуністичний.

ПОБАЧИТИ ГОРБИ

Основна маса учасників народних гулянь – іноземні туристи та молодь. Це й не дивно, в Берліні, попри урочистості, робочий день. Берлінці віддали перевагу перегляду святкування по телевізору, адже всі телеканали, включаючи CNN та ВВС, транслювали їх наживо. А славнозвісну інсталяцію з кісточок доміно, падінням яких мало закінчитися свято, вони оглянули напередодні, у вихідні. Тоді корінних берлінців легко можна було виокремити з юрби туристів за наявністю у них велосипедів, дитячих візочків та собак.

Єдине місце, де чисельність берлінців явно переважала туристів та закордонних журналістів, – міст Борнхолмер. 9 листопада 1989 року під натиском натовпу тут упав перший величезний шматок стіни й мешканці Східного Берліна велелюдним потоком перейшли в західну частину міста. Тепер городяни зібралися, щоб побачити на власні очі канцлера Німеччини Ангелу Меркель, экс-президента Польщі Леха Валенсу та останнього чільника СРСР Міхаїла Горбачова. Генсека ЦК КПРС у Німеччині вважають героєм і власне йому приписують найбільшу заслугу в справі об'єднання двох країн. «Я дуже засмучена, що не почула Горбі, – скаржиться фрау Інґред. – Прийшла сюди заради нього, та навіть не змогла роздивитися його обличчя, бо він ішов під парасолькою».

Та не для всіх, навіть східних берлінців, це свято є аж таким важливим. Гід Музею штازی Барбара Тім, яка брала активну участь у демонстраціях 1989-1990 років, є членом громадської організації, що відстоює архіви Міністерства безпеки НДР від знищення та добувалася їх відкритості, вважає 9 листопада просто черговою красивою датою. «Звісно, те, що 9 листопада впала стіна – добре. Але для мене це конкретне число не надто важливе. Набагато важливіші події, які передували цьому. Зокрема виступ Міхаїла Горбачова в жовтні 1989 року на святкуванні 40-річчя НДР чи демонстрація в Лейпцигу 4 листопада того ж року. Тоді люди добилися свободи зібрання, свободи слова», – каже Барбара.

БЕРЛІН У ВОГНІ.
Шоу з нагоди 20-річчя падіння Берлінського муру закінчилося грандіозним салютом

МУР У ГОЛОВАХ

Попри весь глибокий і важливий геополітичний сенс ювілейної дати, більшість берлінців намагається ухилитися від відповіді на запитання: «Що для вас особисто означає падіння стіни?» та «Як ви відзначатимете цей день?» Причини такого відвертого небажання говорити про свої власні відчуття лежать насамперед у побутових проблемах, які виникають через різницю в мисленні та стереотипах людей, вихованих у різних системах цінностей.

«Коли було розбито муру, у стані ейфорійного сп'яніння ми (західні та східні німці. – Ред.) кинулися назустріч одне одному. Проте дуже швидко настало похмілля й усі зрозуміли, що ми різні. Лише нові покоління, котрі не мислитимуть категоріями двох Німеччин, можуть стерти з пам'яті нації цю різницю», – стверджує німецький журналіст Томас Франке.

Крістоф Декер, начальник відділу будівництва Управління адміністрації Берліна з питань охорони здоров'я, довкілля та захисту прав споживачів, цю різ-

ФОТО: AP

ницю описує через анекдотичні ситуації, попередньо обов'язково зазначаючи, що узагальнювати ці жартівливі випадки не потрібно: «Маляр, виходець зі сходу, коли в нього закінчується фарба, йде з роботи додому. А маляр, виходець із заходу, не йде. Чому? В нього просто не може статися такого, щоб посеред робочого дня закінчилася фарба».

Декер народився в Західному Берліні. 1961 року, коли зводили мур, 12-річний Крістоф відпочивав у Баварії. «Як почув, що Берлін оточили стіною, з дитячою безпосередністю навіть зрадів, адже тоді мій відпочинок мав би продовжитися», – згадує Декер. «Звісно, стіна ускладнювала життя, – вже серйозніше каже він. – У Східній Німеччині в нашої родини залишилося багато родичів, яких ми не мали можливості вільно відвідувати. Однак це було не через існування муру як такого, а з причини того, що ми, по суті, жили в різних державах. Щодо самої стіни, то вона радше слугувала місцевою атракцією, яку доводилося показувати всім гостям. Вважали, якщо ти побу-

вав у Берліні й не побачив стіни, значить ти нічого не побачив».

Падіння муру для Декера стало як радістю, так і проблемою. На той час він уже обіймав аналогічну теперішній посаду в адміністрації Західного Берліна. Тож добре відчув на власному досвіді, що на практиці означало об'єднання двох частин одного міста. «Фактично за одну ніч ми стали відповідальними не за пів-Берліна, а за весь. А це було дуже складно, адже навантаження зросло вдвічі й навіть більше, зважаючи на те, що Східний Берлін був у набагато гіршому стані, ніж Західний, – розповідає Декер. – На відновлення Східного Берліна кидали величезні кошти – по 700 млн дойчмарок щороку. Й лише 5 років тому цей потік грошей почав потроху скорочуватися. Зараз нам виділяють €33 млн, що можна прирівняти до 70 млн уже колишніх дойчмарок».

Проблема фінансування двох частин міста теж є однією з причин, які заважають західним і східним німцям зблизитися. «Досить відбудувати Схід, бо

пора вже відбудувати Захід», – говорять західні німці, шойно мова заходить про фінансування. Крім цього, й досі збереглися різниці в доходах. Рівень безробіття в Східному Берліні 15%, у Західному – 5%. Ще якихось два роки тому закон передбачав, що гонорари адвокатів, які працюють у західній частині міста мають бути вищими за гонорари їхніх колег, які працюють у східній частині. Досі ще є різниці в страхових зборах, у сплаті за оренду нерухомості тощо. Навіть у побуті відчувається багато деталей, які щоразу нагадують про поділ на Захід і Схід. Наприклад, посилки, які надсилають із заходу на схід країни й сьогодні називають у розмові вест-пакетами.

«Має ще пройти щонайменше 20 років, аби німці нарешті стали однією нацією. Бо мур залишився в головах, і саме в розмовах з берлінцями це найпомітніше: в західних та східних німців різне розуміння деяких понять, у них різна ментальність. Багато мешканців Східного Берліна й далі живуть у колишньому оточенні, вони відчувають психологічний біль від того, що не можуть звикнути до змін, – пояснює Декер. – Водночас мешканці Західного Берліна часом відчувають образу. Є такий жарг: різниця між Західною та Східною Німеччинами все більше стирається. Визначити її можна хіба за станом доріг – у колишній НДР вони зараз краші, ніж у ФРН».

Однак упевненість у тому, що німці скоро знову стануть однією нацією, а Берлін у розмовах його мешканців не ділитимуть на східний і західний, таки є. «Масмо

ОБ'ЄДНАВЧИМ АСПЕКТОМ ДЛЯ НІМЦІВ Є КУЛЬТУРА. АДЖЕ В ФРН ТА НДР ЇЇ БЕРЕГЛИ Й ПОВАЖАЛИ ОДНАКОВО

спільну культуру, яку однаково знають і цінують як західні, так і східні німці, – каже Декер. – Дуже тішить, що в НДР, де нівелювали особистість та обмежували свободи людей, саме національну культуру – музику, літературу, театр – берегли й поважали. Ми навіть жартуємо, що Берлін тепер найкультурніша столиця в Європі – у нас є дві опери, два історичні музеї тощо». ■

Екзоконверсія

У Східній Німеччині радянську військову базу перетворили на аквапарк

Автор:
Ярослав
Пешек,
чеський
публіцист

Після того як Німеччина возз'єдналася, радянська імперія відійшла в минуле. З НДР, Польщі, Чехословаччини та Угорщини було виведено радянські війська, і європейські народи ковтули свободи. Радянські окупаційні війська у цих країнах згадують здебільшого критично. Нікому не подобається, коли в нього на подвір'ї гуляють чужі солдати. Совети по собі залишили багато військових об'єктів, що переважно є

небезпечними для довкілля. Кожна держава самотужки вирішує проблеми, пов'язані з цією спадщиною.

У Східній Німеччині на автобані А13 лежить містечко Штакков. Тут між Дрезденом та Берліном ховалася в лісах радянська військова база. Бетонні злітно-посадкові смуги, підземні укриття для винищувачів, величезний ангар, призначення якого досі не з'ясовано. Сьогодні ж до цього міста приведуть рекламні щити, а відразу за

контрольно-пропускним пунктом зустріне напис «Вітаємо вас у «Тропічних островах». У колишньому таємному ангарі диво: справжній тропічний острів. Постійна температура 29,5 градуса за Цельсієм, вологість 70%. Тут є і тропічні джунглі, і водоспади, басейни, тобогани, міні-корти, піщані пляжі, пальми, різні види саун, масажні кімнати. На відстані 60 км від центру Берліна німці й іноземні туристи розважаються в тропічному кліматі, купаються в

ФОТО: ЯРОСЛАВ ПЕШЕК

ТРОПІЧНИЙ РАЙ. Між Дрезденом та Берліном є місце, де можна купатися у будь-яку пору року

СПАДОК ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ. Цьому радянському військовому об'єкту вдалося знайти мирне застосування

будь-яку пору року. Вхід для дорослих – €30, для дітей – €19,50 за 24 години перебування на «острові». Ночувати можна у наметовому містечку або на лежачках біля басейнів. До послуг відвідувачів ресторани, бари та кафе, а також вечірнє вогняне шоу. «Тропічний острів» одночасно може прийняти 6 тис. відвідувачів. І як я сам зміг переконатися, ніхто з них не згадує, що величезна будівля раніше служила військовим інтересам СРСР. ■

ФОТО: ЯРОСЛАВ ПЕШЕК

Україна у французькій свідомості

Лауреат
Гонкурівської
премії Жиль
Леруа про мовне
питання
та літературу
як заporуку
безсмертя

Спілкувалася
Олена Чекан

Фото
Макс Левін

Сплетений із ніжності й жорстокості світ його романів перебуває на межі реальності й карколомних фантазій. Фаворит французьких літературних критиків, почесний голова Премії імені Григорія Сковороди Жиль Леруа запросив **Тиждень** на прогулянку осіннім Києвом.

У. Т.: На нагородженні переможців Премії Сковороди в книгарні «Є» ви сказали, що давно мріяли побачити Україну, зокрема Київ та Одесу. Звідки ця мрія?

— Україна присутня у французькій свідомості. У мене це пов'язано з російською літературою, яку непогано знаю. Я помітив, що майже в усіх творах російських письменників так чи інакше присутня Україна. Я зараз не про Гоголя. І хоча це було, так би мовити, між рядків, та все ж я зміг відчутти інакшість України, її відмінність від Росії. Підтвер-

мене сформувався образ вашої країни: майже міфічний і водночас дуже звабний. І ваша мова. Я знаю, що її за мелодійністю порівнюють з італійською. А моя бабуся – італійка. Ось усе й зійшлося до купи. Тому, коли я отримав запрошення стати почесним головою Премії Григорія Сковороди, не вагався ні хвилини.

У. Т.: Київська мрія здійснилася, одеська – попереду. Чи задоволені ви спілкуванням з українськими студентами?

— Зустрічі з вашою молоддю мене вразили. Зазвичай я побоююся виступати перед учнями ліцеїв чи студентами вишів у Франції. Боюся, що вони будуть неактивні, мляві. А тут, навпаки, було багато цікавих запитань. І, що незвично для таких молодих людей, запитань світоглядного спрямування. А ще я був приємно здивований їхнім знанням французької мови.

У. Т.: Які ваші враження від Премії Сковороди? Чи взагалі можливий переклад, який дорівнював би оригіналу? Чи є професійна етика перекладача заперукою якості перекладу?

— На жаль, я не знаю української, тому цілковито покладаюся на шановне журі. Я лише почесний голова Премії. Щодо перекладацької справи як такої... Мабуть, я неправий, але до перекладів своїх творів ставлюся неприскіпливо. Не заперечую, коли перекладач щось змінює, адаптуючи мої твори для конкретної країни. Коли мої романи перекладали китайською, то перекладач ставив мені такі запитання, на які я не міг відповісти, бо реалії французького життя відрізняються від реалій життя в Китаї. Тоді я запропонував йому адаптувати мої тексти. Кажуть, вийшло цікаво й без викривлень.

У. Т.: Мова як основа національної свідомості, національної ідеї. Для України це одне з найболючіших питань впродовж усіх років незалежності. Це питання держави чи кожної окремої людини?

— Окрім мови дуже важливою складовою нації є присутність національної пам'яті. Через її пошук проходять всі. За-

гально французька акція «Гордість Франції» саме про це. Мова ж – це ознака ідентичності людини, народу. Безумовно, мова – це справа держави. Але й люди не повинні сидіти склавши руки. У Франції мешканці Бретані чи Корсики обстоюють свою мову, борються за те, щоб у школах та університетах викладали місцевими мовами. І що цікаво: регіони, що обстоюють право на свою мову, стають потужнішими в царині не тільки культури, а й економіки. Я знаю, що коли у вас була Помаранчева революція, то цей вибух національної свідомості дав поштовх зацікавленості своєю історією та культурою. І багато людей, які ніколи раніше не розмовляли українською, перейшли на неї. Думаю, це було справжнє несвідомлення своєї ідентичності.

У. Т.: Відомо, що Франція досить жорстко протистоїть експансії англійської мови (кіно, шоу-бізнес тощо). Чому це важливо для вашої країни?

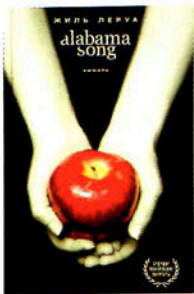
— Французи – стародавня нація, і наша мова давно сформувалася. Бар'єри, які ставлять у нас на шляху англійської, у мене викликають посмішку. Англійська мова полонила майже всю планету. І цьому не можна завдати, що пов'язано передусім із величезним потенціалом США. Це гегемонія економіки. Французам важко змиритися, що в колишніх французьких колоніях – а це майже половина Африки і частина Азії – ще 50 років тому розмовляли французькою, а зараз там молодь віддає перевагу англійській. Ваша ситуація зовсім інша. Здається, що для людей, які виступають за надання російській мові статусу державної, це, окрім побутової звичності й зручності, ще й туга за імперією, що називалася СРСР.

У. Т.: Ставка на такий непевний і крихкий матеріал, як слово, – один із подвигів європейської культури: грецька трагедія живіша за всі мертві піраміди та сфінкси. Знаємо також з історії, що література не раз була чинником спротиву: національного, політичного, релігійного... Яку роль відіграє література в сучасному світі?

«ЛЮДИНІ ВЛАСТИВО ЗАГРАВАТИ З НЕБЕЗПЕКОЮ, ЩОБ УТАМУВАТИ СПРАГУ ЗНАННЯ. ЗДАТНІСТЬ ДО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ – НАЙВАЖЛИВІШИЙ СКАРБ, ЯКИЙ МИ МАЄМО...»

дження своїх думок я знайшов у творах видатного французького письменника Анрі Труайя. Він народився у Петербурзі, дитиною його привезли до Франції. Таким чином у

БІОГРАФІЧНА НОТА

Жиль Леруа

Французький письменник, кавалер ордену Мистецтв та словесності, автор десятиків оповідань, п'єс, 12 романів, зокрема «Зростати», «Публічні парки», «Російський коханець», «Музичні автомати», «Чорне сонце».

У 2007 році за роман *Alabama Song* про долю Зельди, дружини американського письменника Френсіса Скотта

Фітцджеральда, отримав Гонкурівську премію – найвищу літературну нагороду Франції. Жоден твір Жиль Леруа українською не перекладено, російською – *Alabama Song* та «Російський коханець».

ДОВІДКА

У 2001 році Посольством Франції в Україні заснована **Премія імені Григорія Сковороди за найкращий переклад з французької мови українською.**

Переможці 2009 року:

У категорії **«Література»**

• Леонід Кононович за книжку «Відстрочення» (2-й том трилогії «Шляхи свободи» Ж.-П. Сартра). – К.: Юніверс

У категорії **«Гуманітарні та суспільні науки»**

• Світлана Глухова за книжку «Кондорсе (1743–1794). Інтелектуал у політиці» Елізабет і Роберта Бадентер. – К.: Юніверс

Особливої відзнаки журі були удостоєні:

• Марина Марченко за книжку «Життя попереду» Ромена Гарі. – К.: К.І.С.;
• Володимир Артюх за книжку «Інтелектуальна влада у Франції» Режиса Дебре. – К.: Дух і літера

– Література – це завжди спротив. Але моє бачення літератури більше гуманістичне, навіть метафізичне. Є португальський поет Фернандо Пессоа, який сказав, що саме життя не є самодостатнім. Тобто наявність літератури – це доказ того, що самого життя для життя недостатньо. Через літературу, через слово існує така химерна річ, як безсмертя. І це необов'язково релігійне слово.

У. Т.: Чи легко жити після такої високої премії, як Гонкурівська?

– Я не очікував, був вражений, та все ж думаю, що отримав її за роботу. Премія геть змінила моє життя. Воно розділилося на до і після премії. Можу навіть сказати, що Гонкур урятував моє життя. Бо коли я писав *Alabama Song*, в мене було стільки боргів, що навіть хотіли відібрати мій будинок у селі, де

ЖИЛЬ ЛЕРУА:

«Майже в усіх творах російських письменників так чи інакше присутня Україна»

я живу. Зазвичай накладі книжок у Франції – 8–10 тис. А тираж книжки *Alabama Song* вже сягнув 250 тис. До того ж протягом двох останніх років я багато їздив світом, зустрічався з читачами. А ще премія – це велике випробування. Зараз я закінчив нову книжку, вона називається «Золя Джексон» (це ім'я героїні), й дуже хвилююся, як її зустрінуть. Гонкурівська премія піднімає планку – до тебе інакше ставляться, від тебе більшого очікують. Я знаю, як накинуться на мене журналісти... Книжка вийде за два місяці, вона розповідає про жінку, яка зазнала трагедії в Новому Орлеані 2005 року під час урагану «Катріна». Заблокована у своєму будинку, вона згадує власне життя і готується до смерті...

У. Т.: Свій людський і творчий потенціал митці, по суті, спрямовують на розкриття тайни буття. Як би ви відповіли на запитання Гете з «Фауста»: «Чи може людина пізнати більше, ніж Бог-Природа сам відкриє їй?»

– Людині властиво загравати з небезпекою, щоб утамувати спрагу знання. І Фауст, і Прометей – саме про те. Я атеїст і не вірю, що десь там щось за чимось стоїть. Але впевнений, що людина здатна до самовдосконалення. Це, можливо, найважливіший скарб, який ми маємо... Та все ж зізнаюся, що в момент якогось душевного сум'яття шкодую, що невірний... А знаєте, в творчості інколи відбуваються моторошні речі: її реактивність. Письменник пише те, що має з ним статися. У мене так було не раз. Взагалі я не вважаю себе інтелектуальним художником, але це не означає, що у мене в голові нічого немає. Просто мені ближча емоційна, чуттєва царина, ніж прагматична. Я не хочу моралізувати чи логікою намагатися пізнати незбагненність життя. Не спираюся на розум, коли пишу. Тільки на почуття. ■

Тиждень висловлює щирі подяки Посольству Франції в Україні та Французькому культурному центру в Києві за сприяння зустрічі з Жилем Леруа.

ДАВНІЙ РЕЦЕПТ ВРЯТУЄ ВІД ВІРУСІВ

НАШІ ПРЕДКИ ЗНАЛИ РЕЦЕПТИ ЗАХИСТУ ВІД ІНФЕКЦІЙ ТА ВІРУСІВ

Час із середини осені й до початку зимового похолодання – найнебезпечніший період атаки на здоров'я людини сезонних респіраторно-вірусних захворювань. Послаблений міжсезонням імунітет – легка здобич не лише для серйозних вірусів, а й для будь-якої, навіть найлінійшої, вірусної інфекції. Як урятувати своє здоров'я та навіть життя розповідає доцент Київської медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика (КМАПО) Олександр Мироненко.

«ВОРОТА» – НА КЛЮЧ

– Упродовж критичного періоду до щоденного графіка слід включати кілька елементарних процедур для носа та ротової порожнини, які блокують поширення вірусу. Перешкодить рухові інфекції звичайне полоскання теплою солоною водою двічі на день, – вважає Олександр Мироненко. – Крім того, щоби відсікти їй подальший шлях, частіше, ніж звичайно, мийте руки. Джерело вірусу може бути на руках, які протягом дня торкаються різноманітних предметів на вулиці, в місцях загального користування та в громадському транспорті. Робочі й житлові приміщення регулярно провітрюйте й освітлюйте кварц-лампами.

РЕЦЕПТ ЗДОРОВ'Я

Узяти до уваги традиційні природні засоби для профілактики та зцілення пропонують імунологи. Наші предки чудово обходилися без штучних хімічних препаратів, корисних, але екзотичних для нашої кліматичної зони лимонів і апельсинів. До того ж сучасні ліки б'ють по гаманцю, та ще й часто «одне лікують, інше травмують». Під час епідемії обов'язково їжте традиційний український продукт – часник, його також можна нарізати тонкими смужками й

залишити для дезінфекції повітря в кімнаті. Проте головним щитом від хвороб є цілющі трави, що ростуть на українських землях, – невичерпне джерело здоров'я та бадьорості. Кожна травичка може поліпшити роботу окремого органа, а приготовані за старовинною рецептурою настоянки з букета трав зміцнюють увесь організм, посилюючи імунітет. У правильному співвідношенні вони зібрані в бальзамах «Давній рецепт» та «Цілющий».

– Трави – натуральне джерело здоров'я, рецепти з них ідуть паралельно з історією нашого народу, – розповідає доцент Олександр Мироненко. – Основою класичного лікувального бальзаму є трав'яна витяжка, ефірні олії, мед, натуральний яблучний сік та якісний коньяк. Зазвичай трав'яний букет цілющих бальзамів утворюють від 15 до 20 рослин, і кожна має свою унікальну силу, тож важко переоцінити їхній внесок у здоров'я.

Отже, «Давній рецепт»: ароматна кропива – своєрідний природний поліві-

тамінний концентрат, який має кровозупинну, ранозагоювальну, стимулювальну, загальнозміцнювальну, вітамінізуючу дію; вербена – відома протизапальною, антисептичною, знеболювальною, протисудомною, заспокійливою дією; полин – знімає майже всі запалювальні захворювання! А шипшина – це справжній акумулятор здоров'я: вітаміну С в ній більше, ніж у лимоні та смородині!

ТОСТ ЗА ІМУНІТЕТ

Під час сезонного загострення респіраторно-вірусних захворювань фахівці настійливо рекомендують пити якомога більше рідини. На чашку чаю чи кави достатньо однієї ложки бальзаму. Цілющий букет, оксамитовий аромат та пікантний смак «Давнього рецепта» зроблять вишуканим будь-який напій.

Навіть у склянку з водою слід додати дві столові ложки бальзаму. Збагачені ним узвари з сухофруктів, шипшини, щойно витиснутий цитрусовий сік – найкраща профілактика від хвороб. Причому навіть не треба йти в аптеку й стояти в черзі: бальзами продають у продуктових магазинах. За перших симптомів кашлю допоможе тепле молоко з медом та ложкою бальзамів «Давній рецепт» або «Цілющий».

Велика кількість рідини змиває віруси з глотки далі в шлунок, а там вони не вміють розмножуватися й виживати. Не слід забувати про те, що слизова оболонка носоглотки – це вхідні ворота для інфекції в організм людини. Після інфікування потрібно два-три дні, щоб вірус розмножився в організмі.

Рекомендації лікарів можуть бути різні, але збігаються вони в одному: ретельна профілактика захворювання завжди простіша й дешевша, ніж його лікування.

Анастасія БАРАШКОВА

НАДМІРНЕ ВЖИВАННЯ АКОГОЛЮ ШКОДИТЬ ВАШОМУ ЗДОРОВ'Ю

FEST must go on

Фестивальний рух змінює країну зсередини, стимулюючи внутрішній туризм і даючи дорогу молодим талантам. Проте йому бракує професіоналів, що особливо проявилось в період фінансової кризи, коли висох спонсорський потік

Автор:
Інна
Завгородня

Через кризу цього року знайти гроші на організацію мистецьких заходів було набагато складніше, ніж торік, зізнаються їхні ініціатори. В умовах обмеженого фінансування проявилися глибші

проблеми фестивального руху – брак якісного менеджменту.

Культурні ініціативи часто належать молодим людям із романтичними поглядами й культуртрегерськими намірами, які наважуються «мріяти активно».

Вони хочуть не лише популяризувати певні культурні напрями, а й заробляти на цьому. «Професійні менеджери, здатні знаходити фінансування для таких заходів, зайняті у високоприбуткових галузях. У фестивальний

НАЙПОМІТНІШІ ПОДІЇ ФЕСТИВАЛЬНОГО РОКУ

ЧАЙКА OPEN AIR
Міжнародний рок-фестиваль
6–7 червня
на аеродромі «Чайка»
під Києвом

КРАЇНА МРІЙ
Міжнародний фестиваль
етнічної музики
27 червня
у Києві
24 серпня
у Львові

STARE MISTO
Міжнародний рок-фестиваль
29 червня
у Львові

**ТРИПІЛЬСЬКЕ КОЛО.
ЗЕМЛЯ**
Екокультурний
етнофестиваль
4–5 липня
поблизу міста Ржищева
Київської області

FORT.MISSIA
Міжнародний фести-
валь мистецтв
10–12 липня
в селі Поповичі
Мостиського району
Львівської області

рух вони поки що не прийшли, бо не бачать у ньому можливості потенційного заробітку», – вважає директор мистецької агенції «Арт-Вертеп» Тимофій Хом'як. У результаті за непрофесіоналізм доводиться платити з власного гаманця – і організаторам, і глядачам.

«ОРГАНІЗУЙ САМ»

Саме таким гаслом автори інтернет-видання «Сумно?» закликали своїх читачів разом відзначити 100-річчя від дня народження Богдана-Ігоря Антонича. До організації дводенного тематичного фестивалю «Антонич-фест» в одному з київських парків активно долучалися і його глядачі, зокрема прибирали територію парку до і після заходу. Із 20 запрошених на фестиваль гуртів 18 написали до свята пісні на вірші Антонича.

Проте організаторові фесту Богданові Логвиненку доведеться ще довго працювати, щоб віддати борг «Антонич-фесту», який на сьогодні становить близько 40 тис. грн. Вхідними квитками на фестиваль вдалося «відбити» рівно половину з витрачених на організацію 100 тис. грн. Ще 10 тис. забезпечили післяфестивальний розпродаж сувенірної продукції та пожертви від співчуваючих. За поодинокими винятками, майже всі гурти, які забезпечували музичну програму фестивалю, відмовилися від гонорарів за виступи. Як зауважує Богдан, на такий альтруїзм можна розраховувати тільки один раз. «Ми втратили спонсорів вже після того, як проанонсували захід, – розповідає Логвиненко. – Але відмова від його проведення

була би для нас поразкою. Я більше не організовуватиму фестиваль із власної кишені. Це навіть не мої гроші, спершу їх треба було позичити, а тепер віддати».

«СВІРЖ» БУДЕ

Цьогорічний фестиваль культур народів світу «Свірж» завершився раніше, ніж планували організатори, через їхню фінансову неспроможність. «Наш приклад показовий, – запевняє директор фестивалю Арміне Габріелян. – Такі проблеми виникли у всіх фестивалів, тільки у когось вони приховані, а в когось відкриті. Цього року у зв'язку з кризою жоден фестиваль не був прибутковим».

Продюсерський центр «Габрі» три роки займався організацією заходів, наймасштабнішою поміж яких була київська виставка колажів Сергія Параджанова. «Свірж» мав стати наступним досягненням, натомість суттєво поспував ділову репутацію «Габрі». Амбітний проект виявився неабиякою перевіркою на міцність для його організаторів. «У всіх нас була депресія, – пригадує 27-річна Арміне результат більш ніж піврічної праці. – Я і в реанімобілі лежала, хоча за годину мене поставили на ноги. Мені здається, що я й досі відновлюю своє здоров'я».

Грошей за вхідні квитки на «Свірж» глядачам не повернули. Дострокове завершення програми і відсутність у ній анонсованих зірок компенсують сувеніри «Свіржа» і квиток на наступний фестиваль. Їх отримують ті, хто встиг надіслати заявку на компенсацію до 8 серпня, а це близько 300 осіб.

Директор «Свіржа» Арміне Габріелян каже, що цього року жоден фестиваль не був прибутковим

Братися вже зараз за організацію наступного фестивалю творцям «Свіржа» допомагають підбадьорливі вдячні листи – гості фестивалю обіцяють неодмінно прийти й наступного року, а Міністерство культури, за словами Габріелян, – фінансово підтримати «Свірж-2010». Утім, Арміне розраховує передусім на закордонних спонсорів і гранти. «Після невдачі раптом виявилося, що це чи не найвідоміший фестиваль в Україні, – зізнається вона. – Уже понад 20 гуртів готові виступити наступного року на благодійних засадах».

ФЕСТИВАЛІ-КЛОНИ

Цьогоріч виникла ціла низка фестивалів на одне обличчя. «Звісно, клони дратують, – зазначає директор фестивалю «АртПоле» Ольга Михайлюк. – Дуже багато фестивалів одразу перетворюються на ярмарки, для яких музика – лише додаток».

Фестивалів має бути більше, але різних. «Навіть у таких невеликих країнах, як Фінляндія, Угорщина, лише протягом теплих сезонів року відбувається близько ста фестивалів, – розповідає Тижню ініціатор «Країни Мрій» Олег Скрипка. – В Україні зараз більший акцент роблять на заходах етнічного спрямування, але ж є ще джаз, сучасна музика та мистецтво і багато іншого».

Не бачить сенсу в множенні подібностей і голова оргкомітету «Дня незалежності з Махном» Олесь Доній: «Очевидно, що перспектива розвитку фестивального руху – це спеціалізація». Очільник мистецького об'єднання «Остання барикада» перший фестиваль організував ще 1998 року – на ньому від- ▶

АРТПОЛЕ

Міжнародний фестиваль етнічної музики та ленд-арту
12–18 липня
в селі Воробівка Немірівського району Вінницької області

ТАРАС БУЛЬБА

Всеукраїнський фестиваль поп- та рок-музики
17–19 липня
в місті Дубні
Рівненської області

ПРО РОК

Міжнародний рок-фестиваль
18–19 липня
на київському аеродромі «Чайка». Через фінансові проблеми цьогоріч скасували другий день фестивалю

ПІДКАМІНЬ

Фестиваль етно-фолк-рок-музики
24–26 липня
в селищі Підкамінь
Бродівського району
Львівської області

СВІРЖ

Фестиваль культур народів світу
31 липня – 2 серпня
поблизу села Свірж Перемішлянського району Львівської області. Цьогоріч музична програма тривала лише два дні

ФОТО: UNIAN

«ПАРАЛЕЛЬНА УКРАЇНА». Три тижні у «Мистецький Арсенал» належав фестивалю «ГогольFest»

було перше публічне читання Лесем Подерев'янським його драматичних творів. «Ми зробили повноцінною складовою першого «Махно-фесту» літературу. Цього року літературні сцени влаштували майже всі фестивалі», – констатує Доній.

МІНКУЛЬТ ЗА БІЛОНОЖКІВ

Утім, попри кризу, а відтак і фінансові проблеми як організаторів фестивалів, так і їхніх відвідувачів, ряди так званої фестивальної публіки поповнилися й у 2009-му. «Кількість відвідувачів щороку зростала удвічі. Починали ми з тисячі осіб. Цьогоріч за тиждень до нас завітало від 30 тис. до 50 тис. осіб», – розповідає Ольга Михайлюк про «АртПоле», один із найвідвідуваніших українських фестивалів. Київський «ГогольFest» за 17 днів відвідали 120 тис. глядачів. «Я називаю цю публіку

«паралельною Україною», – каже президент фестивалю Влад Троїцький. – Цю Україну не надто цікавить та політика, яка транслюється зараз. Вона живе у своєму світі хороших книжок, хороших фільмів, хорошої музики. Цих людей насправді багато, і саме вони можуть переформатувати країну, зробити її іншою».

Фестивалі в Україні фінансують насамперед спонсори й міжнародні партнери. Держава ж підтримує не всіх і не завжди. «Внески місцевої адміністрації, міжнародних культурних інституцій, комерційних спонсорів та публіки становлять приблизно рівні частини нашого фінансування», – розповідає директор «АртПоля». – Мінкульт фінансував нас 2008-го, а цьогоріч із незрозумілих причин не підтримував, хоча фестиваль не став гіршим. Навпаки, нинішнього року

він уперше тривав тиждень, протягом якого митці мали можливість творити безпосередньо на фестивалі, залучаючи публіку. Міністерство молоді та спорту підтримувало цього року лише одну майстерню – анімаційну». 50% фінансування «ГогольFest-2009» забезпечив президент «Квазар-Мікро» меценат Євген Уткін, ще 5% набігло з продажу квитків. Міністерство культури і туризму обіцяло покрити 7% бюджету, проте грошей досі не надало. Під непокриті витрати Влад Троїцький взяв безвідсотковий кредит.

Цьогоріч Міністерство культури і туризму України підтримало близько 50 різнопланових фестивалів, поміж яких «Трипільське коло», «День незалежності з Махном», «Мазепа-фест» та ціла низка локальних. Поряд із класичною музикою Мінкульт

НАЙПОМІТНІШІ ПОДІЇ ФЕСТИВАЛЬНОГО РОКУ

СЛАВСЬКЕ РОК-ФЕСТ

Міжнародний рок-фестиваль 31 липня – 2 серпня в селищі Славське Сколівського району Львівської області

ГНІЗДО

Музичний фестиваль 15 серпня в місті Білій Церкві на Київщині. Цього року фестиваль був присвячений пам'яті Горя Пелиха

ЗАХІД

Молодіжний музичний фестиваль 22–23 серпня в селі Звенигород Пустомитівського району Львівської області

ДЕНЬ НЕЗАЛЕЖНОСТІ З МАХНОМ

Літературно-музичний андерграундний фестиваль 24–25 серпня на стадіоні «Сільмаш» у місті Гуляйполі Запорізької області

ТУ СТАНЬ!

Фестиваль української середньовічної культури 4–6 вересня в селі Урич Сколівського району Львівської області

МАЗЕПА-ФЕСТ

Всеукраїнський фестиваль мистецтв 5–6 вересня в Полтаві

**ПОДІЛЬСЬКИЙ
ТРАНС.** На
«АртПолі»
навчать
відрізняти
трембіту від
діджеріду

інерційно підтримує шароварні огляди художньої самодіяльності й навіть реліктовий фестиваль подружжя Білоножків «Мелодія двох сердець», який, за великим рахунком, мали б фінансувати самі Білоножки.

Рішення про надання державної підтримки приймається на засіданні колегії міністерства, до складу якої входять близько 30 експертів. Організатори фестивалів закликають залучати більше міжнародних експертів задля уникнення корупції і пропонують зробити механізм підтримки прозорішим, передбачивши систему державних грантів. Зрозуміло, що фінансувати з держбюджету всі культурні ініціативи неможливо, проте Мінкульту варто було б визначити мистецькі пріоритети. «Потрібен конкурс проєктів, на який ми могли б прийти з фестивалями, – вважає Ольга Михай-

люк. – Не завадила б також дискусія, щоби кожен міг захистити свій проєкт».

КУЛЬТУРУ В РЕГІОНІ

Київський гурт «Димна суміш» успішно музичною кар'єрою завдячує саме фестивалю. «Перемога на «Червоній руті–99» стала для нас справжнім поштовхом, – пригадує вокаліст Саша Чемеров. – Якби не було цього фестивалю, напевно, не було б і гурту».

Фестивалі здатні не лише виводити в люди молодих музикантів чи пробуджувати інтерес до немасових видів мистецтва, а й робити українські регіони привабливішими для туристів. Хоча самі регіони, за винятком західних, до цього не завжди готові.

Ольга Михайлюк пригадує перші сільські збори у Воробіївському клубі, організовані напередодні переїзду фестивалю з Шешорів на Вінничину: «Ми зробили фільм про те, як розвиватиметься фестиваль. Окрім мене приїхали директор Польського інституту Єжи Онух, польський художник Ярек Кожяра,

ДО ФЕСТИВАЛЬНОЇ РОМАНТИКИ ОРГАНІЗАТОРИ НЕОДМІННО МАЮТЬ ДОДАТИ ПРОФЕСІОНАЛІЗМ

українські художники, знімальна група... Але на збори прийшло п'ятеро осіб включно із сільським головою». У перший рік ніхто з місцевих не селив до себе фестивальників, які легко знаходили ночівлю в карпатських господарів. За три роки відбувся очевидний прогрес: до фестивальных квартирнтів уже вишикувалася

черга. «Зараз у місцевій школі й вінницькому училищі крутять дискотеки під музику «АртПоля», – хвалиться Ольга, – а туристи і без фестивалю приїждять до місцевих господарів. Це те, чого ми прагнули». Наступного року «АртПоле» переїде, наймовірніше, на Черкащину, щоб привернути туристичну увагу до центральної України.

Сучасних махновців теж не одразу полюбила запорізька влада. «У Гуляйполі на нас дивилися, як на дійну корову, – розповідає Олесь Доній. – Лише за оренду стадіону ми щороку платили 20 тис. грн. На четвертий рік фестивалю місцева влада підключилася до виготовлення сувенірної продукції, тобто нарешті зрозуміла, що фестиваль може бути одним із брендів області». Але й «Махно-фест» у новому році також здійсниться з насиченого місця. «За чотири роки ми зробили для Гуляйполя все, що могли, – вважає Доній. – Міграція фестивалю абсолютно відповідає духу махновщини. Адже Махно брав то Катеринослав, то Старобільськ на Луганщині, то Перекоп. Як мінімум у цьому ареалі ми можемо проводити наступний фестиваль».

Незважаючи на проблеми з фінансуванням, наступний рік буде насичений фестивалями, під які вже зараз формуються бюджети. Однак, як засвідчив кризовий 2009-й, до фестивальної романтики організатори неодмінно мають додати професіоналізм, який забезпечить і комерційний успіх мистецьких проєктів. Що, своєю чергою, дасть змогу уникнути фестивальных форс-мажорів, подібних до цьогорічних. ■

ДЖАЗ КОКТЕБЕЛЬ
Міжнародний джазовий фестиваль
10–13 вересня
в селищі Коктебель у Криму

ГОГОЛЬFEST
Полідисциплінарний міжнародний фестиваль сучасного мистецтва
11–27 вересня
в «Мистецькому Арсеналі» у Києві

ЧЕРВОНА РУТА
Всеукраїнський фестиваль сучасної пісні та популярної музики
16–20 вересня
в Чернівцях

АНТОНІЧ-ФЕСТ
Фестиваль сучасного мистецтва
2–4 жовтня
в Києві

РОК СІЧ
Цьогоріч мандрівний рок-фестиваль
4 жовтня – 20 листопада
у десяти містах України. В Києві «Рок Січ» цього року не відбувся

BALKAN FEST
Міжнародний фестиваль балканської музики, у перспективі щорічний
4–5 грудня
в Києві

Конструктор дитячих візій

Художник-ілюстратор Владислав Єрко про дріб'язковість сучасної культури, хуторянську обмеженість митців та антисоветські плакати з Горбачовим-Дон Кіхотом

Записав
Сергій Наконечний

Завжди із повним ротом жуків, та їх не давить сочком, а щиро бореться з ницістю саме цього побутового предмета, що колись переріс у явище. Один із найкращих художників-ілюстраторів України. Книжки, оформлені Єрком, регулярно отримують різноманітні нагороди. Іноді й самі літератори співають оди майстерності українському графіку. Ілюстрації до книжок Паоло Коельо найбільше сподобалися письменникові з усіх можливих, однак Єрко цим не пишається. Чи не єдиний митець, який не робить культу з власної творчості й не вживає в розмові пафосних словесних конструкцій. Вважає себе нікчемною піщинкою, хоча є справжньою величиною. Мешкає в Києві. За власним визначенням, прив'язаний до України фізіологічно.

Я почав ходити завдяки в'яленій риби. Я лежав із мамою в лікарні з якоюсь дитячою болячкою. Одного разу бабуся, яка там теж лікувалася, почала чистити в'яленого на соломі ляща. Якась сила мене підняла, і я почимчикував до тієї запашної риби. Усі були просто шоковані. Я зовсім не мав періоду повзання. Тому мама почала переживати, що я виросту дебілом.

У дитинстві я переховував жуків у роті. Вони були для мене найсвітлішими створіннями. У дитсадку я завжди був обвішаний коробочками, де жили мої маленькі друзі. Мене в садочку обшукували перед кожною тихою годиною. Тому найцінніші екземпляри ховав за

щоку. Вихователька підходила і швидким рухом зривала з мене ковдру, щоб я не встиг підготуватися до «евакуації». Перевіряла під подушкою і простиралом, лише потім заспокоювалася. Тільки після цього я діставав жуків і забирав у товариша коробочки, які він переховував під час цих рейдів.

Трохи борючись із докорами сумління, я називав дітей, які розмовляли українською мовою, жлобами. Коли мамця мені сказала, що треба вчити російську, бо буду жлобом і лохом, я її вивчив дуже швидко. Але коли приїздив до села, то ставав стовідсотковим українцем і розмовляв лише рідною мовою. Як і всі місцеві, не любив дачників, які приїздили відпочивати. Це така шизофренія, яка була майже в усього нашого покоління.

У 13 років я зрозумів, що хочу бути художником і що шансів у мене немає. Я подивився, як малюють діти в республіканській художній школі, й побачив, що там усі талановитіші й класніші, ніж я. До цього я вважав себе практично генієм. Мене ніхто мордою не тикав у правду життя, я сам себе туди тицьнув. У мене почалася дитяча депресія, що тривала півроку. Я закинув малювання і думав, що мені не треба до нього повертатися.

Для роботи потрібно мати маленьку в'язничку. Для цього чудово підходить Київ. Я намагався працювати у П'рнові, вже будучи дорослим і свідомим, але це неможливо. Мене весь час несло кудись у ліс, на річку, в поле. Працювати не хотілося.

Зі мною постійно відбувається негативна компенсація. Якщо я плідно працюю вдень, то він сливає надзвичайно швидко. Ввечері

ФОТО: АНДРІЙ ПОМАК

розумію, що час промайнув і що лишився від цього дня шматок ілюстрації. Від наступного дня залишиться інший кусень. І на пам'ять від життя отримувеш листівки, на яких весь ти. **Стає страшно, коли розумієш, скільки життя було поглинуто папером.**

Коли аналізую себе, то розумію, що я жалюгідна мокриця, яка ледве ворухить рукою, поки щось зробить. Переглядаючи тисячі квадратних метрів геніальних фресок класиків, я втомлююся навіть дивитися. Лише від думки про те, що це треба було придумати і зробити, закрадається підозра про іншопланетність тодішнього художника взагалі.

Похвала Коельо моїх ілюстрацій – це не більше, ніж просто реклама. Цей автор – людина публічна й цінна лише зараз. І тому його вислови особисто мені нічого не додають і не відбирають.

Мої роботи тішать тільки тоді, коли я над ними працюю. Я не можу повісити свої малюнки на стіну і милуватися ними. Вони мене починають дратувати. Зараз дивлюся на свою «Снігову королеву» і думаю: «Господи, яка кітчуха!» Вже навіть вуха трохи червоніють від сорому перед самим собою.

Я кепсько почувуюся поза Україною. Для мене неможливо з фізіологічних міркувань кудись поїхати – починаються проблеми зі здоров'ям. Я прив'язаний до цього місця, мені тут краще, ніж деінде. За будь-яких обставин!

Пишатися українцям трипільською культурою – це все-одно що єгиптянам хизуватися Тутанхамом.

Шукаючи причини своєї «тормознутості», розумію: винний у всьому телевізор. Я бачу цю шалену прірву між XIX і XX сторіччями. Це і музика, і живопис, і література. Читаю зараз книжку про Баха і розумію, що це був інший вимір. Писати таку шалену кількість

геніальної музики неможливо. Органіст Гаррі Гродберг казав, що достатньо тільки органної музики Баха, щоб грати її все життя. Перед таким талантом я завжди стою на колінах, і мене це підтримує творчо. А що в «ящику»?

У сучасному мистецтві найбільше задовбують сарказм та іронія. Це ознака людської духовної імпотенції. Бах, Бетховен і Моцарт не були саркастичними. Вони не соромилися своєї величі й вливали її у світ. А зараз усіх заповонила емоція маленьких людей. У нашому випадку частково в цьому винен совок. Він зробив свою чорну справу.

Совок – це зона поза індивідуалізмом. Це обцинна мораль, коли тобі соромно за те, що ти якимось чином багатший чи розумніший від решти. Це неможливість виділитися. Це щось таке дуже дрібне і нещасне. Тільки ми зможемо допетрати те, що було радянською культурою. Це зрозуміло тільки нам, бо рівень свободи в крові у нас набагато менший, ніж у середнього європейця.

Ми постійно говоримо про те, про що інші народи соромляться. Ми дуже любимо бідкатися і плакатися. Показуємо старі вавки і кажемо: «Ось дивіться, який шрам. Це мені та сволота заповідяла...»

Мене дратують крики на кшталт «святий народі мій, замучений». Давайте дивитися глибше! Борис Акунін озвучив слушну думку про те, що насправді риба гниє не з голови, а з хвоста. Він розповідає про Росію і про «нужного чоловіка». Навіть найдурніший у Росії знає, що без цього «чоловіка» не прожити. Це всотується з молоком матері, це треба викоринювати.

Колись я був переконаний, що нашому суспільству потрібен антигерой. Мені здавалося, що це має бути інтелігентний персонаж, який нещадно мочитиме всіх жлобів. У перервах гратиме на саксофоні, читатиме Бродського або

КНИЖКИ, ІЛЮСТРОВАНІ ВЛАДИСЛАВОМ ЕРКОМ

«Крихітка Цахес»,
Ернст Теодор Амадей
Гофман

«Снігова королева»,
Ганс Християн
Андерсен

«Аліса в країні див»,
«Аліса в Задзеркаллі»,
Льюїс Керрол

«Казки туманного
Альбіону» (Британські
рицарські казки)

«Мандри Гулливера»,
Джонатан Свіфт

Серія книг про Гаррі
Поттера

Пруста. Але один мій друг сказав, що це безглуздо. Це як холостий постріл, що буде сприйнятий неправильно, бо цей жлоб, який ходить і маюкається, син свого народу і в нього є мама, яка любить пісні Дворського й Іво Бобула, Кудлай і Білозір. Ось і все, вся злість безпідставна.

Мене дратують хуторянство й обмеженість поглядів. Я був свідком сцени, коли два старпери-скульптори каталися клубком і сперечалися з приводу того, хто з них першим зробив бюст Шевченка після війни. Це така культурна хвороба, коли люди намагаються знайти свою нішу в мистецтві України. Причому їм абсолютно байдуже, що вони являють собою у світовому масштабі. На мене ця хуторянська обмеженість тоді справила неабияке враження.

Мене дратує самозакоханість. Коли людина не складе собі ціни і вважає себе культурним явищем. Причому це підтверджується лише її словами. Негарно виглядає, коли хтось постійно каже «я», «я», «я». Останнім часом таких людей з'являється ще більше.

Мені завжди щастило. Коли я навчався у вищій, то перший плакат, який надіслав на міжнародний конкурс, отримав друге місце. Я одержав грошову премію у розмірі 1000 рублів і прочухан за антисовєтчину на плакаті. Тодішній союзний політвидав надрукував товстий каталог із роботами – переможцями конкурсів. Там були перша і третя премії, а мого плаката не було. Мою роботу надрукували в усіх західних виданнях. На плакаті намальовані Дон Кіхот із сумним поглядом і металеві конструкції млинів, що нагадували зброю. А підпис був, мовляв, ця робота не для одного. Це був Кіхот, який відмовлявся від боротьби з млинами. А тодішній секретар московського міськкому партії Грішин сказав про мене: «Ета сволочь імела ввїду Гарбачова».

З часом настає законна самотність. Мені здається, це правильно. ■

Модулі неформату

Якщо авангард української експериментальної сцени підстригти під один гребінець, вийде настільки креативна «зачіска», що панки зі своїми ірокезами можуть спокійно відпочивати

Автор: Олександр Євтушенко

Що може бути спільного між неокласичними опусами композитора Олексія Ревенка, електроакустичними дослідями Алли Загайкевич і м'яким ембієнтним дзюрчанням у творах Лео, добре відомого як акордеоніст «Мандрів» Леонід Белей? Або ядучими звуками препаратів осцилографів від Дмитра Федоренка (Kofra), природно-теплыми електронними хвилями Катерини Заволоки та музичними експериментами зі свідомістю на основі горлового співу від справжнього шамана в електронній «упаковці» Гектора Мукомола? Шукати «десять відмінностей» між цими музикантами не слід, адже їх значно більше, однак усі вони об'єднані прагненням до звукових експериментів та ігноруванням регламентованих стильових меж і так званих форматів. Не боячись пірнати у незвідані музичні течії, вони відскакують заскорузлі у свідомості «стандарти звучання», практикуючи відкритість мислення та відсутність звичайних шоу-бізнесових технологій у реалізації власних проєктів.

AD FONTEM. РЕНЕСАНС НЕОКЛАСИКИ

Звісно, йдеться не про Миколу Зерова з його античними сонетами, а adeptів неокласики — стилю, що активно розвивається в Україні поряд із таким явищем, як пост-рок. Загалом це музика вдумливих людей, зазвичай мо-

лоді з базовою музичною освітою, яка ментально прагне пов'язати сучасні тенденції зі світовою класикою. Хоча й сама неокласика вже стала трендом – цей напрям разом із неоромантикою та новим прочитанням етніки переживає справжній ренесанс у всьому світі. Й Україна не виняток, адже найяскравіші представники цих течій – Revenko Band, гурт Symfomania та композитор і піаніст Роман Коляда – і далі пишуть музику, виступають із концертами й випускають диски. Однак якщо дівочий струнний секстет Symfomania здебільшого виконує кавер-версії відомих хітів, то Роман Коляда працює з музикою сам на сам. Свої композиції – а їх десятки, якщо не сотні – він тримає в голові, а відтворюючи – блискучо імпровізує. Окрім успішного дебютного альбому «Погляд в небо», в активі Коляди поетичні збірки «Святі вітряки» та «Чимчикуючи містом». Нещодавно разом зі своїм другом і продюсером Василем Дорошуком композитор підготував до виходу новий диск «Танець любові й розлуки».

Не менш активний і Revenko Band – сполучення гітари, скрипки, віолончелі та флейти, що викликає ностальгію за чимось прекрасним і світлоносним. Перед тим як створити власний гурт, Олексій Ревенко грав як гітарист у різних рок-командах, але інтуїтивно відчував, що то не його шлях. Як композитор і аранжувальник він по-справжньому реалізував свої здібності у

межах власного проекту. Свій перший твір «Апогей душі» Олексій написав у одинадцятирічному віці. Багато років потому дебютна композиція дала назву одному з останніх альбомів його ансамблю. Окрім цієї збірки, у дискографії Revenko Band є експериментальний диск «Дух часу», записаний разом із композитором Володимиром Будченком, та платівка «Інструментальні версії пісень ДДТ», де пісенні теми бунтівного Шевчука зазнали оркестрово-акустичної обробки й зазвучали несподівано ніжно і проникливо. Відтоді Олексій Ревенко об'єднує непримирненні табори рокерів і шанувальників класики й робить це переконливо та природно.

ШАМАНИ, ЛІКАРИ ТА САКРАЛЬНІСТЬ

Вихід диска «Незвіданий світ» став однією з найвизначніших музичних подій 2006 року. Тоді сайти з електронної музики рясніли повідомленнями про незвичний проект, аналогів якому в Україні ще не було. Знаковий альбом створили композитор-електронник Геннадій Мельник під творчим псевдонімом Гектор Мукомол, нащадок тувинських шаманів і майстер-віртуоз горлового співу хоомей Микола Ооржак та лікар Владислав Матреницький, який вивчає цілительські аспекти музики і голосу. «Якщо узагальнити все, що ми знаємо про хоомей, то через звуки розуму відкривається таємничий простір, де співіснують

світле й темне, правдане і позачасове, земне та космічне. Коли співає шаман, виникає відчуття, що його голос потрапляє у тебе не лише через вушні перетинки, а й через пори шкіри», – розповідає Геннадій Мельник. З 2000 року він активно займався питаннями

НЕОКЛАСИКА, НЕОРОМАНТИКА ТА НОВЕ ПРОЧИТАННЯ ЕТНІКИ ПЕРЕЖИВАЮТЬ СПРАВЖНІЙ РЕНЕСАНС У СВІТІ

психоакустики, згодом разом із флейтистом Віталієм Тацяком записав свій перший альбом «Занурення», а в 2004-му створив проєкт EL SAMAN. Здійснивши унікальні акустично-етнографічні експедиції у Карпатах, музикант видав дві збірки автентичної музики Гуцульщини та платівку «Енергія водних потоків», що зафіксувала звучання гірських потічків і водоспадів. Творчу площину, в якій нині працює Мельник/Мукомол, можна визначити як пошук на перетині наукових досліджень і музичної культури.

ЕЛЕКТРОННІ ПЕРШОПРОХІДЦІ

Перша хвиля інтересу до електронної експериментальної музики виникла в Україні на початку 1990-х. «Пан-Кіфаред», «Іван Самшит», «Цукор – біла смерть», «Блеміш», «Ярн», «Маленькі Звірята Суфіни» тощо становили доволі своєрідний

КЛАСИЧНА
ДРУЖБА.
Олексій
Ревенко
та Роман
Коляда часто
виступають
разом

електронний андеграунд. Останній проект утворили акордеоніст за освітою Леонід Белей та піаніст Олександр Юрченко і заграли «середньовічний транс» – музику, що дуже нагадувала за духом твори композиторів раннього італійського Відродження. Видавали свою продукцію «Звірята» на західних незалежних лейблах. Пізніше на запрошення Фоми Белей перебрався у штат популярної поп-рокової формації «Мандри», однак не залишив свого захоплення медитативним мистецтвом. Узявши собі псевдонім Лео, став писати і видавати сольні платівки. Вже вийшли диски «Люмінофори» та «Музика в стилі «Аніма», що містить винахідливі й симпатичні саундтреки до мультфільмів студії «Українафільм». Наступний реліз Лео цілково присвятив авторським колисковим пісням.

У середині 1990-х продюсер Віталій Бардецький створив лейбл Sale Records, щоб видавати і популяризувати найкращі зразки електроніки. Знаковою була збірка Polyvox roroli, на якій можна почути представників харківської електронної школи (Sidhartha, The Moglass), а також житомиряни Filius macrocosmi, Fragments. Балансуючи на межі альтернативності та комерційності, Бардецькому вдалося зайняти маленьку, але свою нішу на аудіоринку України. Час від часу Sale Records тішать своїх прихильників непоганими релізами, втім, нічого особливо новаційного поміж них не траплялося.

ЕСКІЗ МУЗИКИ МАЙБУТНЬОГО

Умовно третьою хвилею української електроніки стала поява незалежного лейбла Nexsound, назву якого перекласти однозначно

неможливо. Цей неологізм потрібно розуміти радше як «звуки майбутнього». І справді, те, що культивував лейбл, жодним чином не вкладається у відомі жанрові стандарти. Прикметно, що у наш час цілковитої уніфікації кожен продукт Nexsound є рукотворним виробом. Замість звичних пластмасових коробок чудернацькі картонні футляри, на які нанесено інформацію способом шовкографії, а всередині – бонуси у вигляді handmade-листівок і флаєрів. У Києві унікальним лейблом опікується Дмитро Федоренко, математик і гітарист, учасник численних міжнародних імпрез експериментальної музики. Після розпаду нойз-дуєту Zet Дмитро розпочав сольний проект Kotra, видаючи свої роботи, CD-компіляції колег та роботи відеохудожників. «На початку 2000-х я і кілька активістів вирішили створити лейбл, що просував би некомерційні роботи певного кола авторів. Водночас дізнався, що в Харкові є близька за духом неформальна компанія, яка також зареєструвала свій лейбл Nexsound і видала кілька релізів ембієнтного напрямку. Я присєднався до них, почав передавати свої матеріали. Разом ми зробили кілька компіляцій, стали їх розповсюджувати», – розповідає він.

За час існування Nexsound стильова палітра їхніх авторів розширилася від медитативного ембієнту до найжорсткіших нойзових проектів. Нині це єдиний лейбл, що презентує у світі сучасну авангардистську сцену України. Окрім проекту Kotra та Андрія Кириченка, поміж вітчизняних зірок Nexsound сяють два жіночих імені: Катерина Заволока та Алла Загайкевич, викладач кафедри музично-інформаційних технологій Національ-

ТОП-10 ДИСКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ МУЗИКИ *

1. Гектор Мукомол, Николай Ооржак. – **Неизведанный мир.** – Аум-Рекордз, 2006

2. Роман Коляда. – **Погляд в небо.** – ПП «Арт-меню», 2008

3. Revenko Band. – **Apogee of the Soul.** – ПП «Арт-меню», 2008

4. ЛЕО. – **Люмінофори.** – СПД «Мельничук», 2005

5. Suphina's little beasts. – Suphina Rec, 2001

ної музичної академії, колом інтересів якої є електроакустичні дослідження з камерною, симфонічною та експериментальною музикою. А Катерина Заволока, будучи представником IDM-культури, звертає на себе увагу тим, що однаково яскраво поєднує у своїй творчості музику й образотворче мистецтво, щедро ілю-

про те, що українських артистів (а це стосується всіх жанрів – від опери до рок-н-ролу) ліпше знають за кордоном, ніж удома, підтверджують і наші «герої невидимого фронту». Втім, їхня невидимість часом зникає і вони матеріалізуються під час нечасних, але яскравих акцій. Зокрема, відбуваються фестивалі експериментальної музики «Деталі звуку» та Kvitnu, що хоч трохи підняли завісу таємничості над діяльністю дослідників природи звуків.

УКРАЇНСЬКИХ «ЕЛЕКТРОНИКІВ» ЛІПШЕ ЗНАЮТЬ ЗА КОРДОНОМ, НІЖ УДОМА

струючи музичні перформанси візуальними образами. У 2005 році її альбом *Plavuna* було відзначено на міжнародному фестивалі *Arg Electronica* (Австрія). А в 2009-му вона розпочала роботу над тетралогією «Вітер, Вода, Земля, Вогонь» – монументальним твором, що складатиметься з чотирьох дисків і спеціальних візуальних відеобонусів, присвячених стихіям.

Загалом діяльність Nexsound дає свої плоди не лише в Україні. У Німеччині є фестиваль *Club Transmediale*, що триває цілий тиждень і демонструє найновіші зразки експериментальної музики, відео-арту та інтерактивних інсталяцій. Музиканти Nexsound побували там уже кілька разів. А якщо врахувати, що *Club Transmediale* – це все одно що для художників Венеційський бієнале, то зелене світло для його учасників спалахує і в інших країнах. У Польщі, Словаччині, Австрії наші «партизани-експериментатори» успішно презентували, так би мовити, Україну авангардистську. Цей рух за вектором «Схід – Захід» стає дедалі динамічнішим і змістовнішим. Сумну сентенцію

ПСИХОДЕЛІЧНИЙ САМВИДАВ

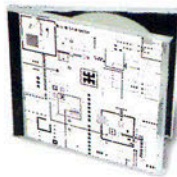
Очевидною альтернативою рафінованої компанії композиторів-виконавців з-під крила харківсько-київського лейбла Nexsound є тернопільська шумова психоделічна формація *Zsuf*. У 2001 році на уламках тернопільського химерно-хіпового гурту з десяти осіб «Відірвані від опалення» виник *Zsuf* у складі експериментаторів Олександра Ротмана і Сергія Василюшина. За рік завдяки регулярним репетиціям хлопці зафіксували з півсотні саморобних альбомів. Тим часом команду доповнили цимбаліст Богдан Супрунюк, басист Володимир Санічев та синтезаторник і спеціаліст з екзотичних інструментів на кшталт діджеріду Андрій Меренко. Музичні інтереси компанії охопили від нойзу й індастріелю до психоделії та експериментальної електроніки з обов'язковим залученням відео- і концепт-арту. Найулюбленіша форма існування колективу – напівспонтанні перформанси, хепенінги та участь у цілком «дорослих» фестах. Найпоказовішими, «законними» група визнає альбоми «Гамселить» (2002), «Тіні забутих предків» (2003), «Глухі прозріють» (2005) та *VOLT* (2008). ■

ПРОВІДНИК
МУЗИКИ.
Дмитро
Федоренко
досліджує
аспекти
фізіологічного
впливу звуків
на людський
організм

ФОТО: PHL

6. Збірка *Polyvox populi*. – Sale Records, Nexsaund, 2002

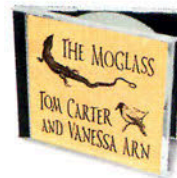
7. *Kotra. Stir mesh.* – Nexsaund, 2001

8. *Zavoloka. Viter.* – Nexsaund, 2009

9. Збірка *In Memoriam Nesterov.* – Nexsaund, 2009

10. *The Moglass*, Tom Carter and Vanessa Arn. *Snake-Tongued, Swallow-Tailed.* – Nexsaund, 2005

* суб'єктивний погляд автора

Пророк у чужій вітчизні

Демонстрація становлення «авторитету» у в'язничній школі життя

«Триразове харчування, безплатна освіта, можливість працевлаштування, знайомства з впливовими людьми, перспективи кар'єрного зростання. Ласкаво просимо за ґрати!» – таким міг би бути слоган цьогорічного переможця Каннського кінофестивалю фільму «Пророк» французького режисера Жака Одіяра («Дуже посередній герой», «Читай по губах», «Мое сердце перестало биться»). Пронизлива кримінальна драма, яку критики вже встигли охрестити французьким «Хрещеним батьком», розповідає історію змузнення молодого злочинця арабського походження. Головний герой Малік ель Джебен потрапляє до в'язниці у 19-річному віці за бійку з поліцейським, не маючи ні родичів, ні друзів, ні освіти, ні досвіду. Все, чим він володіє на цей момент, – це якась дрібна купюра й одна цигарка. Однак, поступово пройшовши низку в'язничних «ініціацій», через шість років він виходить звідти авторитетом у кримінальному світі з рахунком у

У кінотеатрах України з 5 листопада

кілька десятків тисяч доларів, успішним наркобізнесом та прізвиськом Пророк. Послання режисера, звісно, не зводиться до реклами французьких тюрем (чи, навпаки, застороги щодо занадто гуманних умов утримання злочинців?). Сенс історії полягає в тому, що всіх цих успіхів головному герою вдається досягнути завдяки єдиній набутій на свободі цінній навичці – вмінню пристосовуватися. Необхідність виживати у ворожому середовищі чужої країни навчила його бути уважним, гнучким і хитрим, а головне – вести, не зважаючи ні на що, власну гру, перебуваючи в позиції підлеглого. Автор

Анонси 13 листопада, 20.00 — 13–29 листопада — 14 листопада, 19.00

«Самое Большое Простое Число»

Галерея «Лавра» (Київ, вул. Івана Мазепи, 17)
Віршовано-музичне шоу Кірілла Іванова та електронного гурту «Елочные Игрушки» нарешті дісталось Києва. Зірки незалежної сцени одними з перших зрозуміли: час поетів у місті на Неві ще не минув. Залучивши до співпраці давніх друзів: Стаса Барецкого та вокаліста 2H Company Міхаїла Фенічева, «СБПЧ-Оркестр» видав один із найкращих російських релізів року. До української столиці гурт приїде з новою програмою та бажанням розкрити свої поки що не реалізовані рокерські таланти.

«Картіни маслом»

Львівський палац мистецтв (Львів, вул. Коперника, 17)
Популярний київський художник Владислав Шерешевський вирішив підкорити львівського глядача. Іронічні картини Шерешевського мають досить виразний візуальний стиль та особливі сюжети. Його улюблені персонажі – дорослі діти, які вдало грають різноманітні суспільні ролі. Впізнані персонажі з історії мистецтв, політичні та суспільні діячі, спортсмени, відтворені у гротескній манері, не можуть не викликати симпатії, а також бажання повісити їх над каміном.

«Наш Гамлет»

Будинок актора (Харків, вул. Красіна, 3)
Після підкорення кількох театральних фестивалів харківський «Театр 19» вирішив, що доріс до власного Гамлета. Нова вистава так і називається: «Наш Гамлет», натякаючи публіці, що п'єса Шекспіра зазнала значних трансформацій. Режисерська концепція Ігоря Ладенка завела нещасного данського принца у сучасні реалії психіатричної лікарні, де його покійний батько буцімто завідував психоневрологічним відділенням. Що з цього вийшло, судитимуть глядачі.

CD

Опірне мистецтво

Новий альбом гурту Muse сміливо можна називати одним із найбільш очікуваних релізів цієї осені. The Resistance – п'ятий студійний диск альтернативного британського тріо, вперше спродюсований самими музикантами задля досягнення «максимальної творчої свободи».

Попри те що фірмове мюзівське звучання не потребує окремих презентацій, більшість критиків справедливо закидають альбомові потужні алюзії на класику світового року в дусі гурту Queen. Провести межу нескладно: перші три композиції – Uprising, Resistance і Undisclosed Desires – досить типові для гурту й легко знайшли відгук серед його фанів. Після своєрідної данини очікуванням публіки й починаються експерименти зі звучанням. Власне, в іронічному гімнові Об'єднаним Штатам Європи (United States of Eurasia) найбільше можна відчутти вже згадану квінівську манеру. Безперечною родзинкою платівки є композиція Exogenesis – записана спільно з оркестром Edodea Ensemble симфонія у трьох частинах, що є синтезом фортепіанних партій Метью Белламі та концептуального прогресивного року. Європейське турне на підтримку нової платівки розпочалося 22 жовтня у Гельсінкі й триватиме протягом усього наступного року. Після підкорення Європи музиканти візьмуться за Австралію, Азію та Америку. Таким чином Muse знову підтверджуватимуть статус різнопланових виконавців, що вирізняються постійними музичними експериментами й екстравагантними шоу.

Muse,
The Resistance,
Warner Bros.
Records, 2009

стрічки стверджує, що це історія про становлення особистості, «відкритої до всього нового, готової безупинно навчатися, всотувати знання та досвід». Й арабське походження головного героя, що є втіленням такої особистості, безперечно, не випадкове. За словами Одіяра, «становище арабів у нашій країні зараз досить сумне, мусульманин у Франції ніколи не ризикне піти в людне місце один». Але його фільм нашогує на думку про те, що така ситуація є передусім загрозливою саме для «господарів країни».

Олександра Киричук

Олена Синицька

14 листопада, 19.00 — 15–21 листопада — 20 листопада, 19.00

«Пікнік»

Будинок офіцерів (Київ, вул. Грушевського 30/1)

Рокери з тридцятирічним стажем і шаманськими нахилами у вересні розпочали концертний тур «Залізни мантри», що охопить найбільші міста Росії, України та Білорусі. Однойменний альбом, у якому вміщено 11 треків, вийшов торік, а до кінця нинішнього планується його DVD-реліз із відзнятими концертами. Фанам буде що подивитися, адже виступи «Пікніка» славляться вогняними перформансами, різноманітними сценічними ефектами, чудернацькими костюмами й оригінальною музикою.

«Гудбай, СРСР»: тиждень європейського кіно та дискусій»

Кінотеатр Жовтень (Київ, вул. Костянтинівська, 26)

Об'єднання національних культурних інститутів ЄС запрошує на кінофестиваль, присвячений соціальним і культурним трансформаціям, що були започатковані 20 років тому, в пам'ятний день падіння Берлінського муру. На фестивалі можна буде побачити стрічки практично з усієї Європи. Зокрема, у програмі: «Лист Брежнєву» Кріса Бернарда, «Листопадове дитя» Крістіана Швохова та «Дитина з тунелю» Ергарда Рідльшпергера. Покази супроводжуватимуться дискусією за участю запрошених культурних діячів

«ДахаБраха»

Театр для дітей та юнацтва (Львів, вул. Гнатюка, 11)

Потужна сила музичного етно-фолку не раз зароджувалась у просторах України, але такого розмаху могли досягти лише професіонали. Коли фахові фольклористи-музикознавці

Олена Цибульська, Ірина Коваленко і Ніна Гаренецька разом із Марком Галаневичем створили гурт «ДахаБраха», ніхто не передбачав, що за кілька років вони стануть у перші ряди поміж найкращих виконавців української автентичної музики.

Моральні війни

Замість дрібних провокацій митцям варто зайнятися продуманою та послідовною боротьбою з «суспільною мораллю»

На початку листопада під стінами Верховної Ради відбулася мистецька акція протесту, присвячена діяльності Національної експертної комісії з питань захисту суспільної моралі. Двоє оголених молодих людей робили вигляд, ніби займаються сексом. Імітація статевого акту завершилася затриманням і звинуваченням у груповому хуліганстві художника та блогера Олександра Володарського – натхненника й виконавця цієї акції. Тепер йому загрожує чотири роки в'язниці.

Ця історія має позбавити нас багатьох ілюзій та сприяти появі нових, значно дівіших механізмів опору. Найбільш фундаментальна ілюзія, яку розвіє «справа Володарського», стосується уявлення про мистецтво як автономне поле, де кожен може робити, що заманеться й не боятися правових наслідків. Зараз у просторах інтернету українські арт-коментатори одностайно волають: «Це ж був лише перформанс! Навіщо так суворо?» Що має статись, аби митці нарешті второпали, що займатися мистецтвом небезпечно за визначенням, інакше це не мистецтво, а дизайн або реклама, й кримінальне покарання за радикальний мистецький жест є найвищим визнанням його дівесті? Сучасні митці воліють критикувати суспільство з позиції зовнішнього спостерігача й не визнавати громадянської відповідальності за скоєне у сфері «чистого мистецтва». Але для того, щоб стати повноцінним критиком суспільства, митець повинен відповідати за свої дії, а не прикриватися міфічною личиною «безумного генія».

Тим часом українські правоохоронці виявилися напрочуд поганими мистецтвознавцями. Непропорційно висока оцінка дій Володарського (за версією правозахисників, його правопорушення тягне максимум на адміністративне покарання) робить забагато честі мистецькому акту, чия художня вартість є вельми сумнівною. Річ у тім, що акція Володарського – це такий собі кастрований римейк вікопомного вчинку учасників російської арт-групи «Війна», котрі в день виборів Дмитрія Медведєва влаштували справжнісіньку оргію під ведмежим опудалом у Московському зоологічному музеї. Принципова відмінність вчинку Володарського (а також його головний художній недолік) полягає в тому, що статевий акт був не справжнім, а імітованим. Секс під сакральними

стінами Верховної Ради, на жаль, так і не відбувся. За бажання, в цьому можна побачити втілення українських «моральних воєн»: комісія вдає, ніби бореться за суспільну мораль, а її опоненти вдають, ніби кохаються на знак протесту.

Суспільний ефект цієї акції викликає ще більше запитань, ніж її художня цінність. За свідченням автора, його метою було привернути увагу до антиконституційної діяльності НЕК. Це йому, безумовно, вдалося. Проблема лише в тому, що подібні акти непродуманого екстремізму вигідні, в першу чергу, самим «моралістам». Адже Володарський прагнув уваги не своїх товаришів та однородців, уже давно прикутої до постанов комісії, а найширших обивательських верств. Про це свідчить хоча б виразна «фотогенічність» дійства та надмірна схильність її виконавця до спілкування з журналістами, що врешті коштувала йому свободи. Тим часом «пересічний українець», побачивши в газеті чи по телевізору звіт про подібну акцію, неодмінно дійде висновку, що НЕК із суспільної моралі займається важливою та потрібною справою.

Тож якою може бути ефективна стратегія боротьби з повзучою суспільною істерією, що вже змушує одних вичищати з власних творів будь-які

невідповідності «моральним нормам», а інших – підігравати власним ворогам безнадійними протестами? В нинішній ситуації варто продовжити «справу Володарського» на якісно новому рівні.

**КОМІСІЯ ВДАЄ, НІБИ
БОРЕТЬСЯ ЗА СУСПІЛЬНУ
МОРАЛЬ, А ЇЇ ОПОНЕНТИ
ВДАЮТЬ, НІБИ КОХАЮТЬСЯ
НА ЗНАК ПРОТЕСТУ**

Треба по повній завантажити НЕК із захисту суспільної моралі тяжкою працею. Наступ на сексуальну свободу – чудовий привід для творчої емансипації та мистецького дослідження заборононої тематики, що, втім, не повинно бути самоціллю. Свідомі своєї суспільної ролі письменники, художники, науковці, куратори, критики можуть відповісти на юридичне обмеження їхньої творчої свободи зливою творів, що розширили б уявлення про «загальноприйняті моральні норми». Якщо держава приділяє нездорову увагу сексуальному життю своїх громадян, митці не повинні залишатися осторонь. Інтимне життя «маленького українця», сексуальні збочення можновладців, стрімкий розвиток українського сексуризму та життя вітчизняних секс-рабін мають знайти повноцінне відображення в українському мистецтві. І зляксісна пухлина НЕКу розсмокчеться сама собою. ■

Автор:
**Олексій
Радинський,**
культуролог
(Центр
візуальної
культури
НаУКМА)

РОУМІНГ: ДЕШЕВШЕ, НІЖ ВИ ОЧІКУВАЛИ ;)

Тарифи

- безкоштовні вхідні у 63 країнах
- у 108 країнах вихідні дзвінки у межах \$0,39-\$1,00
- GPRS-інтернет від \$0,57 за 100 Kb
- абонплата відсутня
- плата за з'єднання відсутня

Зручність

- ТревелСімка працює у 170 країнах
- незмінний балтійський номер, що стає відомим до поїздки
- номер зберігається безстроково
- можливість приймати вхідні дзвінки на Ваш український номер
- зручні цілодобові тарифи

Додатково

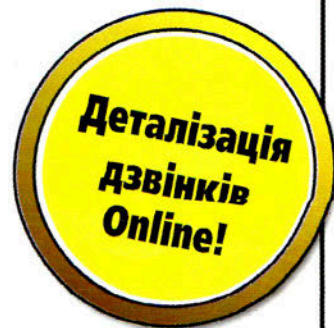
- безкоштовна деталізація дзвінків Online
- ТревелФакс: окремий балтійський номер для прийому fax2email
- Експрес-звіт: можливість перегляду Ваших витрат на екрані телефону
- Локатор: можливість перегляду місцезнаходження абонента на карті
- послуга «Переказ коштів»
- послуга «Передзвоніть мені»
- послуга «Мобільний Перекладач»
- бонуси в програмах лояльності «Панорама» (МАУ) і «Меридіан» (Аеросвіт)

Продукція

- стартовий пакет містить: ТревелСімку (за ціною \$9) та зручний для абонента баланс (від \$5)
- вибір гарних номерів
- поповнення будь-яким зручним способом
- безкоштовна доставка по Україні при замовленні продукції на суму від \$100

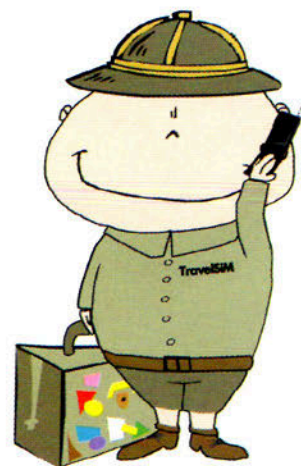

Взяв з собою за кордон
свій мобільний телефон?
І дзвонити будеш всім?
Тоді для тебе ТревелСім !!

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,55	0,00	Польща	0,59	0,00
Бельгія	0,65	0,00	Росія	0,45	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Словаччина	0,55	0,00
Велика Британія	0,59	0,00	Таїланд	0,85	0,25
Греція	0,65	0,00	Туніс	0,75	0,25
Грузія	0,55	0,00	Туреччина	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Угорщина	0,65	0,00
Ізраїль	0,45	0,00	Фінляндія	0,55	0,00
Іспанія	0,59	0,00	Франція	0,59	0,00
Італія	0,59	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Кіпр	0,39	0,00	Чехія	0,55	0,00
Латвія, Литва	0,55	0,00	Швейцарія	0,69	0,00
Німеччина	0,59	0,00	Швеція	0,59	0,00
ОАЕ	0,65	0,00	Японія	0,55	0,00

Тарифи станом на 03/11/2009р.

Додаток до акційної МП/ОС-1896/04/2/С1/2001 ч.1/1/03-1/89-16-4-12/2003 версія 1/03

довідка та інформація про точки продажу:
(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001
w.TravelSIM.ua

U.T.T. & C.S.C.
since 1996

Альпи КЛИЧУТЬ

Монблан зустрічає гірськолижників, сноубордистів, бобслеїстів та просто туристів першим снігом і європейською інфраструктурою відпочинку

Автор: Олена Чекан

Завжди хотіла дізнатися, чому перший сніг пахне кавуном... Ріжеш його, й з'являється п'яний запах. А з ним степовий вітер, напнуті вітрила, щаслива дурість першого кохання... «Молодість. Свіжий сніг і спілий кавун пахнуть молодістю, – уточнює месьє Жан Мервіль і береться до коцюби, аби розворушити майже згаслі недогарки в каміні. – Це витівки якихось хімічних речовин у нашому організмі». Хазяїн маленького шале й затятий гурман лижних спусків, пан Мервіль належить до старшого покоління французів, яке на шляху до глобалізації не розгубило галантності. Тож коли тягнуся по куртку, хвацько допомагає. Невеличким гуртом виходимо на подвір'я. «Місяць на небі, зіроньки сяють», на обрії – неправдоподібно біла верхівка Монблана, навколо – хрумкий сніг, що пахне херсонськими кавунами. І тиша.

БІЛА МОНБЛАНА

Тиняємося напівсонними вуличками Шамоні. Це маленьке містечко вместилося у вузькій долині річки Арв на висоті 1200 метрів. Якщо дивитися на мапу,десь неподалік кордон Франції зі Швейцарією та Італією. Та на-

справді знайти його неможливо: навкруги – суцільна Шенгенська зона. Втім, на околиці є більш суттєва межа і мета, до якої ми й прямуємо: льодовик Буассон, що лінійною опарою потроху сунеться з самого Монблана.

«Наші Альпи ніколи не були щільно заселені, як сусідні італійські чи швейцарські. Французам тут цілком вистачало землі, тож потреба прогудуватися не змущувала селян дертися в гори – вони жили собі в низинах, – втаємничує месьє Жан. – Тільки влітку на альпійських луках з'являлися люди: випасали худобу, а взимку високогір'я ставало геть безлюдним. Зараз у Шамоні корови не зустрінеш, хіба що хтось тримає для колориту».

Французькі Альпи вже тричі приймали Олімпійські ігри. І хоча перша в історії зимова Олімпіада відбулася в 1924 році саме тут, у Шамоні, гірськолижний бум вибухнув лише в середині минулого сторіччя. Він змінив усе й кардинально: від ландшафту до цін, від якості туристичної інфраструктури до переліку пріоритетних професій аборигенів.

Та спочатку лижний відпочинок увійшов у соціальну мі-

ВАРТО ПОБАЧИТИ

Форт Бастилія (XII–XVI ст.) на одній із альпійських вершин у Греноблі. Туди можна піднятися канатною дорогою.

Екс-ле-Бен – відомий із часів античності центр лікування ревматизму, термальний курорт. Їхати годину автівкою від Шамоні.

Ансі – крихітне містечко й однойменне озеро. Тут варти уваги церква Сен-Франсуа (XV ст.) – пізня готика, чудові вітражі, а також палац Іль (XII ст.) з цікавою колекцією лицарських обладунків.

Івуар – містечко на березі озера Леман (Женевського), бальнеологічний курорт. Також знане своїми сувенірами з дерева та шкіри

УНИЗ
ІЗ МОНБЛАНУ.
Вгору йшлося
набагато легше

фологію самих французів – десь між тенісом, гольфом та верховою їздою. Надалі місцеві гори й долини заповнили середній

МАНДРІВНИКОВІ НА ЗАМІТКУ

Значно заощадити на зв'язку в роумінгу можна, скориставшись послугою «TravelSiM Україна». Вона працює в 170 країнах світу і в 63 із них передбачає безплатні вхідні дзвінки. У 108 країнах вихідні дзвінки коштують у межах \$0,39–1,00. Вартість вихідних дзвінків з Австрії – \$0,55/хв, Франції – \$0,59/хв, Швейцарії – \$0,69/хв. Вхідні дзвінки в цих країнах безкоштовні.

Ціни на TravelSiM доступні: мінімальний стартпакет «Проба» з \$5 на балансі коштує \$14. А, наприклад, вартість пакета «Еліт» зі \$100 на рахунок становить \$109, його безплатно доставлять замовникові у будь-яку точку України, а також запропонують обрати зручний номер.

Послуга TravelSiM має й інші переваги: безкоштовні вхідні в багатьох країнах, відсутність абонплати і плати за з'єднання, єдиний цілодобовий тариф для будь-якої країни, GPRS-інтернет, деталізація дзвінків Online. Крім того, за бажання можна зберегти на телефонній трубці свій звичний український номер.

Абоненти також можуть заробляти бонусні милі за кожну хвилину розмов, для чого потрібно зареєструватися і стати учасником програм лояльності авіакомпаній: «Панорама клуб» від МАУ або «Меридіан» від «АероСвіту».

ПІЦУ ГОТУВАВ ВЛАСНОРУЧ СИНЬОР МАРЧЕЛЛО. ПОЯСНИВ, ЩО ТАКУ ВАЖЛИВУ РІЧ ДРУЖИНИ-УКРАЇНЦІ ДОВІРИТИ НЕ МОЖЕ

КУРШЕВЕЛЬ ВНОЧІ. Виглядає сумирно. А що напишуть вранці папараці?

європейський і американський клас. Згодом у французькі Альпи рвонули грошовиті верхки суспільства з усіх-усюд: монарші родини, нувориші, поп-зірки, авантюристи. «Нічого не поробиш, Франція завжди була законодавицею мод на теренах світського життя», – гордовито веде далі наш господар. Сам він почав їздити в цю місцину ще студентом, а коли вийшов на пенсію, то й зовсім перебрався сюди жити. Купив землю, збудував готельчик на десять апартаментів і утримує гірськолижну школу для початківців.

Ось він – край гігантського льодового язика, а на ньому саме в розпалі яєсь снігове свято. Й дарма, що вже ніч. Десятки прожекторів освітлюють сніговий парк атракціонів. Льодяні скульптури монстрів заввишки метрів із п'ять, лабіринт у суцільній крижаній брилі, а неподалік – ковзанка й танцпол. Гірки з карколомними трамплінами й трасами для бобслею, сноуборду та звичайних санчат. На стрімчастій стіні розквітають голограми тропічних квітів і спалахують космічні сузір'я. Раз по раз несподівано й безшумно різнобарвним штучним снігом вистрілює величезна льодяна гармата. Люд нечислений, проте підозріло веселий: обабіч спусків, навколо ковзанки – всюди – бари й ресторанчики. Після келиха охолодженого шампанського ми всі разом ризикнули скористатися басейном-джакузі. В ньому тепла термальна вода, тиша, спокій.

Здається мені, що тут збираються такі, як ми – неофіти, яким сором при світлі дня демонструвати своє невміння приборкати гірські лижі. Бо справжні майстри, напевне, зараз мирно соплять у теплих ліжках, готуючись здолати один із найдовших у світі 22-кілометровий спуск легендарною долиною Бланш або ж підкорити зимовий Монблан.

ФОТО: REX FEATURES FOTOBANK

ФОТО: REX FEATURES FOTOBANK

АЛЬПІЙСЬКИЙ ВІГВАМ. Встановлені гіркою лижі займають якнайменше місця

ФОТО: REX FEATURES FOTOBANK

У ШАМОНІ. Тут усі вулички ведуть на Монблан, а усі мешканці знають по кілька мов

ТУНЕЛЕМ І КАНАТКОЮ

Вранці ми взяли таксі до Монбланського тунелю. Одинадцять із половиною кілометрів крізь товщу гори, й уже на італійському боці в містечку Курмайє нас частує запашиим капучіно синьйор Марчелло Тоскані.

Години дві ми каталися на санчатах, змерзли, зголодніли, тож неаполітанська піца стала як знахідка. Справжня: з томатами, анчоусами, моцарелюю, пармезаном, оливковою олією, орегано й базиліком. Готував її власноруч сам синьйор Марчелло. Пояснив, що оскільки він народився в Неаполі, таку важливу річ дружині-українці довірити не може. Синьйора Галина Тоскані не образилась, а почакувала борщем, який, зазвичай, готує лише для своєї родини. Чоловік ще не зважається включити українські страви до меню свого ресторанчика, хоча сам їсть залюбки.

До Шамоні поверталися канатною дорогою. Пані Галина проводжала до станції, ледь не плакала й усе питала: «Як там у Краснодарі?» Втішали як могли. Завірили, що в Краснодарі все гаразд, свинячого грипу нема й не буде.

Від Курмайє підвісна дорога тягнеться вгору до піка Егюй дю Міді, над долиною Бланш і льодовиком Жан. Урвища, ліси, водоспади, маленькі річечки. Тиша. Застигле снігове королівство, й лише кольорові цяточки лижників – хто поодинокі, а хто й зграйками – мчать у далечинь...

КУРШЕВЕЛЬ

Якщо район Ле Труа Вале (Три Долини) вважають престижним, статусним, елітним, розкішним, дорогим, фешенебельним, то, згадуючи про Куршевель – один із курортів цього регіону, – до цих гучних епітетів додають через паузу слово

ЯК ДІСТАТИСЯ

Найближчі до французьких Альп міжнародні летовища Леон (Франція) та Женева (Швейцарія). Можна й рейсом Київ – Париж – Київ (МАУ чи Air France – квиток коштує до 5000 грн), а далі години три швидкісним потягом TGV до Гренобля й півгодини місцевим до Шамоні (загалом ще €100).

«скандальний». І дійсно, чого тільки не писали про це містечко: його назва стала синонімом солодкого життя й брутальних гульбищ російських товстосумів. Насправді ж якщо ті олігархи десь якесь неподобство й чинять, то за високими парканами своїх палаців.

А може, ми просто не в тому Куршевелі побували? Бо він складається з чотирьох селищ на чотирьох рівнях висоти: 1300, 1500, 1650 та 1850 метрів. Виникло містечко не з альпійських сіл, як то буває зазвичай, а з нуля, за спеціальним проектом. Щоправда, одна стара альпійська хатина була, вона й зараз стоїть: залишили для історії.

Знавці й поціновувачі гірськолижного спорту подекують, що тут найкращий вибір спусків, ідеально утримовані схили, екскурсовода чи інструктора запропонують зі знанням будь-якої мови. Окрім »

ЗИМА 2010

Авіатури ❄️ **Новорічні програми**

Гірськолижний відпочинок

АВСТРІЯ
Тіроль, Карінтія, земля Зальцбург
02.01-12.01, 26.12-02.01, 02.01-09.01

БОЛГАРІЯ
Банско, Боровець, Пампорово
28.12-05.01, 05.01-12.01, 03.01-12.01

Екскурсійні тури

ПАРИЖ, 5 днів - від 680 €
ВІДЕНЬ, 6 днів - від 825 €

Україна, Київ,
вул. В. Житомирська, 40
✉️ wrs@wrs.com.ua
www.wrs.com.ua
☎️ (044)+49 44 000

ВІДЕРШТРАЛЬ
Туристична фірма

РОЗУМНІ ЗИМОВІ КАНІКУЛИ ЗА КОРДОНОМ

- Мовна практика (англійська, іспанська, французька, німецька)
- Зимові види спорту - лижі та сноуборд
- Катання верхи, плавання, аеробіка, теніс, боулінг
- Екскурсії
- Драматичні гуртки, заняття музикою, малювання
- Індивідуальні заняття з викладачами та тренерами

Програми для школярів та студентів!

Освітня агенція "ДЕК"
www.dec-edu.com
ukr@dec-edu.com
390 76 24
вул. Підвисоцького, 16

ОСВІТА ЗА КОРДОНОМ

ТОВ "ДЕК" ліцензія на турагентську діяльність серія АВ № 467253 ДСТКУ дата 02.06.09

ФОТО: AP

підйомників є ще й ліфти, що піднімуть на будь-яку омріяну височину, а до того ж – вишукана кухня, першокласне обслуговування й величезна палітра денних та вечірніх розваг. Проте ціни відповідні – вони, як і ці гори, сягають хмар. Усе це так, та для пересічного українця всюди дорого. Однак заощадити є можливість і тут, в Альпах.

Ось, наприклад, лижні абонементи. У Франції їх можна придбати на будь-який термін, навіть на півдня, можна й на окрему долину. Є спеціальні тарифи для літніх людей, школярів, студентів, сімейні та групові знижки. Діти до п'яти років та громадяни старші 72-х узагалі отримують безкоштовні абонементи. Тож не поспішайте, з'ясуйте самі, але все ж краще, якщо вам допоможуть місцеві. Зазвичай, господарі готелів мають ще додаткові преференції для своїх гостей.

Нам поталанило: абонемент, що люб'язно запропонував месьє Жан, коштував майже вдвічі дешевше. В його спортивній школі ми взяли напрокат і спорядження: теж економія. Хоча, звісно, оренду лиж та

ДОЛИНА БЛАНШ. Суворість і холоднечою зустрічає де-не-де Шенгенська зона

сноуборда можна оформити майже в усіх спортивних магазинах. Консультанти підберуть усе залежно від комплекції та рівня вашої майстерності. Там-таки при магазинах є майстерні, де вам підженуть спортивне спорядження.

Сніг у французьких Альпах випадає десь наприкінці листопада й тримається до середини травня. Висота снігового покривала залежно від місцевості коливається від 70 сантиметрів до чотирьох метрів. У безсніжні ж зими примхи природи долають, засипаючи траси штучним снігом. Температура нижче -10°C тут буває рідко, а сонце навіть у морозні дні так припікає, що за тиждень можна засмагнути ліпше, ніж на кримському пляжі.

ПРИЄМНЕ З ПРАГМАТИЧНИМ

Навчальні заклади Великої Британії, Швейцарії, Німеччини, Франції розпочали прийом учнів та студентів на зимові програми. Новий погляд на зимові канікули пропонує, зокрема, освітня агенція «ДЕК». Під її егідою можна поєднати мовні заняття зі спортивними уподобаннями: катанням на лижах та сноуборді, плаванням, аеробікою, боулінгом. Інтенсивність занять із мови кожен обирає на свій розсуд. Можлива організація індивідуальної, групової чи корпоративної поїздки. Вартість таких зимових канікул – від €1660 на особу за два тижні.

ЧЕРНЕЧИЙ ЕЛЕКСІР

Хто засмагає на сонечку, хто поглядом оцінює екіпування модників, хто освоює все складніші й складніші траси, а ми, надивившись на запаморочливі краєвиди та трохи очманівши від курортних розваг, таки стали на гірські лижі. Підйом – спуск, підйом – спуск, а між ними: падіння, крепатура, м'язи ниють так, що без снудійного й не заснути. А соромно ж! Здається, вся малеча, яка вчиться кататися поруч, збилася в зграйку, аби спостерігати той цирк. Відчуваєш себе школярем-другорічником... Та, нарешті, десь на третій день – перший спуск без падіння. А за ним – другий, двадцятий...

І хоча гірка невисока, навчальна, та месьє Жан Мервіль на знак наших успіхів влаштує екскурсію до знаменитого картезіанського монастиря Гран Шартрез, який, окрім святості своїх ченців, набув всесвітньої слави завдяки одному з найдавніших лікерів світу.

Зелений, жовтий, білий. Щойно почали куштувати, – раптом месьє Мервіль витяг здорового кавуна. Де дістав – не знався. Сказав, що з Херсона. І знаймо запахло першим снігом. ■

Життя одне. Живи!

Феєрія
мандрів

Туризм. Відпочинок. Екскурсії. Авіаквитки.
Україна. Європа. Увесь світ!

м. Київ, вул. Гайцана, 8/9, ® Арсенальна
тел.: (044) 583 05 20, 501 01 82/83
www.feerie.com.ua

ліц. ДТАУ АВ № 020121 від 14.02.2006

МЕРЕЖА
ТУРИСТИЧНИХ АГЕНЦІЙ
Феєрія
мандрів

ПОГОДНІ УМОВИ

Приятелька моєї матері пані Тетяна, як чимало людей із великим життєвим досвідом, любить порівнювати, як було колись і як тепер: «Колись київська погода із запізненням у три дні наслідувала московську: як у Москві хуртовина, то й у нас за три дні буде сніг. А тепер наша погода «орієнтується» на варшавську та берлінську: як у Варшаві дощ, то й у Києві полле за півтори доби, як у Берліні знижується температура, то й у Києві за три дні чекай на похолодання. Невже для зміни клімату достатньо було податися «геть від Москви?» Гіпотеза споклива. Та, може, за радянських часів ми просто не знали, яка погода у Варшаві й Берліні? ■

Катерина
Липа

Анатолій
Дністровий

АМАТОРСЬКА СТОМАТОЛОГІЯ

Письменник Сашко Ірванець переказав дотепну розповідь литовського письменника Маріуса Івашкевичуса про його співвітчизника, який потрапив у Японії до стоматолога. Низькорослий косоокий лікар заглянув до рота пацієнта і, шокований, вискочив із кабінету. За кілька хвилин приводить інших лікарів-японців. Вони, згуртувавшись тісним колом над розкритим литовським ротом, довго його вивчали, аналізували, сперечалися. І врешті один із стоматологів англійською мовою каже: «Пане, якщо у вас виникатимуть проблеми із зубами, то ви в жодному разі їх самі не лікуйте». Було б дуже добре, якби цю бувальщину повісили в кожному українському стоматологічному кабінеті. ■

ВИЗВОЛЕННЯ ПАМ'ЯТІ

Якось тихо пройшло 6 листопада – день звільнення Києва від німецьких окупантів у 1943 році. Не було бучних святкувань, чергових фальшивих усмішок політиків на тлі нещасних калік-ветеранів. І це тішить. Навіть не тому, що дехто з ветеранів сидів із кулеметами за спинами реальних визволителів. І навіть не тому, що Київ у результаті потрапив з однієї окупації в іншу. Насправді це має бути день пам'яті 300 тисяч загинувших простих селян, яких «сталінський сокіл» Ватутін гнав на забій, набравши по найближчих селах щойно «звільненого» Правобережжя. Щоб встигнути взяти столицю України до річниці Жовтневого перевороту. ■

Богдан
Буткевич

SINE IRA ET STUDIO

Нещодавно я відкрила для себе Філіппа Рота, а він відкрив для мене іншу Америку. Цей взаємобмін відбувся вже після першої книжки «Людська ганьба». Величезна неповоротка державна машина з безліччю комітетів із захисту будь-чого, що нагадують радянські «народні суди», показове святенництво, суворий соціальний контроль, групи підтримки – така Америка визирала зі сторінок його роману. Однак, на відміну від Палагнюка, який радикалізував увесь цей інший бік форм громадського впливу до розмірів маніфесту, Рот залишився безстороннім. За влучним визначенням мого друга, це навіть не письменник, а «якийсь термінатор-людиназнавець». ■

Наталія
Петринська

Роман
Кабачий

ЗА ПАРТИ!

Під час мого навчання на історичному факультеті чомусь мав переконання, що історія не є повноцінною наукою. Така думка впливала не з якості навчання – з цим якраз усе було гаразд. Мене більше хвилювало те, що я вибрав напрям, у якому, як мені гадалося, майже кожен «щось петрає», натомість людина з дипломом «лише» знає трохи більше. З часом, особливо при першому знайомстві з історичними уявленнями підростаючого покоління, ця думка зазнала змін: не всі діти кохаються в історичних романах, а багато хто історію ненавидить. А коли занурюєшся не по своїй волі в «трамвайне» філософствування, виникає бажання загребти порадників «поставити історію з голови на ноги» – і всіх за парти! ■

Інна
Завгородня

ГРУБАБАБА

Дослухала новий альбом «Перкалаби» до приспіву-рефрену «Грубабаба» і задумалась. «Груба» у перекладі з перкалабсько-прикарпатської значить товста. Але я слухаю «Перкалабу» своїми східняцькими вухами, і «груба» мою щоденно придніпровською мовою означає брутальна, неоквирна, трохи жорстока. Одним словом, така собі недікатна баба-грубіянка. А це вже характер. Одразу уявляється не лише тіснява сільського автобуса, а й гримаси на обличчі, поведки, психологічний типаж, ситуації, а відтак і чоловіки, яким такого типу жінки подобаються. І пісня набуває неочікуваних значень. Добре все ж, що ми такі трохи різні. Можна вести українсько-український діалог. ■

НАЙГОЛОВНІШЕ ЗА ТИЖДЕНЬ
ТЕ, ЩО ВАРТЕ ЕФІРУ

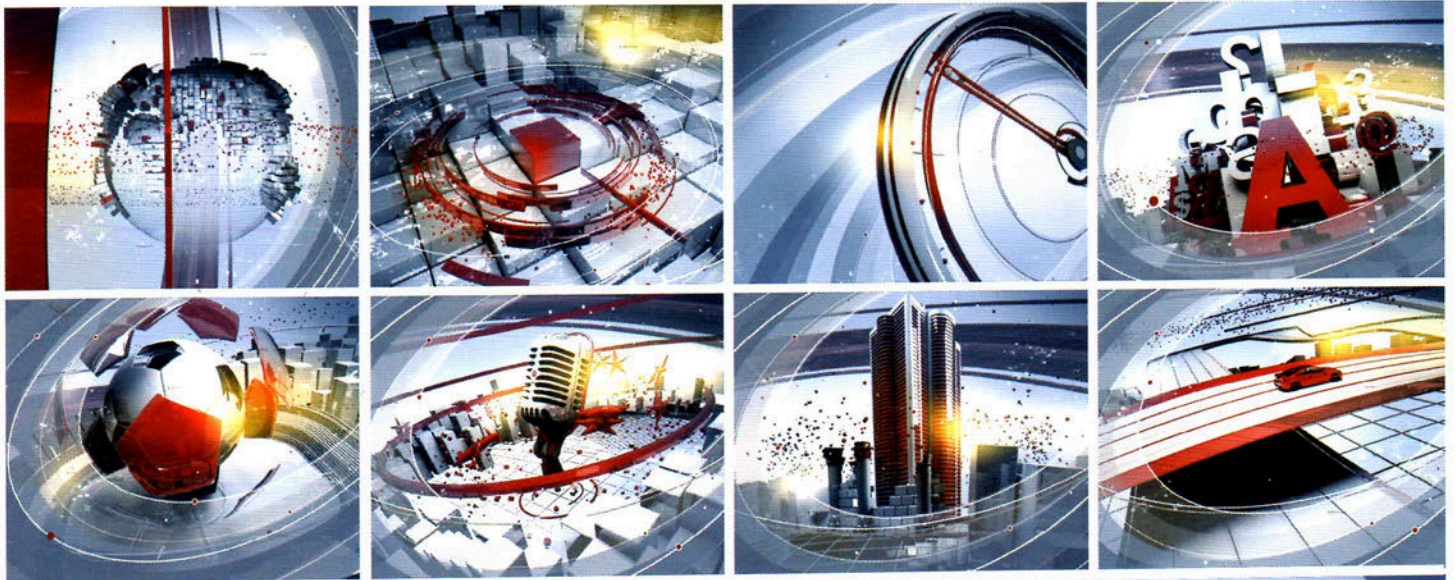
21:00
ЩОНЕДІЛІ

ЧАС

ПІДСУМКИ

з Тетяною Даниленко

5

КУРСИ ВАЛЮТ
ЕКОНОМІКА

ФУТБОЛ

СПОРТ

ОГЛЯД ПРЕСИ

ПОГОДА

24

телеканал новин

ВСЕ ВКЛЮЧЕНО

НОВИНИ

